L'IMPIEGATO

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
10 B
62

IO. VICTORII ROSCII I. C. ROMANI

ORATIONES NOVEM.

PROBLEMA I.

ROMAE, Apud Aloysium Zannettum. 1603.

Superiorum Permissu.

Imprimatur, si placet R.P.M.S.P.
B. Gypsius Vicesg.

Imprimatur
Fr. Paulus de Francis de Neap. Socius Reueren diss. P.M. Sacri Palatij Apostolici.

BERNARDO
MACZIEIOVVSKI
EPISCOPO CRACOVIENSI ET DVCI SEVERIENSI.

IO. VICTORIVS
ROSCIVS S. D.

PRAECLARVS, & laudabilis BERNARDE Princeps Clarissime à Patribus Societatis IESV instituendarum Sodalitatum vsus, non te fugit, quum Primariæ olim Romanæ Congregationi nomen dederis, eaq. in illam decursæ Virtutis viæ quasi vestigia impresseris, vt memoriæ, nominiq. tuo ingens adhuc honor habeatur. Hoc itaq. iuuandorum cuiusuis ordinis hominum studio concitati Patres, nouam quandam non multis abhinc

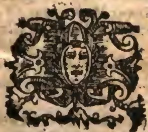
annis Sodalitatem in Domo Professa ex nobilitate collectam instituere; in quam pręter pias alias exercitationes, hanc etiam induxere, vt singulis quibusque mensibus vni è Sodalibus Sancti illius viri, qui forte Patronus Sodalitati Vniuersae obuenerit, Virtutum earum, in quibus excelluerit laudandarum Prouincia deferatur. Hæ partes superioribus annis mense mihi Iunio demandatæ sunt, imperatumq. est, vt de grauissimo Episcopi munere dicerem Basilio Cæsariensi Episcopo in Ecclesiæ illius solium, eo quondam mense recepti, satis luculentam de hoc præbente differendi materiam; ad quæ edenda, quum piorum aliquot hominum hortatu, precibusque compellerer, diu reluctatus sum, verum quum magis ac magis vrgerer, cū alijs quibusdam orationibus varijs a me temporibus habitis coniunxi, & diu optatā tibi scribendi occasionem arripui: ardeo enim studio incredibili iam pridem amoris, & obseruantiæ, in te meæ tibi testificandæ, quod etsi satis tuarum splendor Virtutum eximius dum hic Romae eras incenderit, eaedem tamen ex remotissimis hisce Regionibus clariore

riore luce micantes, illustrioribus quasi radijs repercussum adhuc etiam ardentius inflammarunt. Deinde si ea, quae de perfecto Episcopo hũc in locum e Sanctorum Patrũ monumentis collecta coniecimus, ea perfecti item Episcopi erant titulo cohonestanda, nemo ne in mentem venire mihi quidẽ poterat, qui Pontificijs Virtutibus vno te esset ornatior. Quid est porro tam splendidum in Episcopo, quam regia quaedam Munificentia, & liberalitas, a qua velut à Sole, clarissimum vndiq. splendorem diffundente, reliquae etiam Virtutes illustrantur, te autem Ecclesiasticas semper opes ad liberalitatem contulisse, testes plura sunt tuo munere instituta Coenobia, testes plurimi Viduarum greges, testes orbi parentibus Pueri qui tota vrbe conquisiti tuis sumptibus aluntur. Quid dicam de Vitae, & morum innocentia, in qua Virtutum aliarum quasi Principe, & Regina, tanta inest auctoritas, ac Maiestas, vt illi vni Multitudinis ad se animos alliciendi, & in officio cõtinendi potestas omnium opinione concedatur; haec à te quasi nouella quaedam à puero consita plantatio, perpe-

tuoq. exculta ſtudio, adeo annorum decur ſu corroborata aetate ſimul etiam ipſa creuit,& confirmata eſt, vt altiſſimis defixa radicibus, nullis iam vehementioribus cupiditatum flatibus conuelli,& labefactari poſ ſe vereatur. Quid Seueritatem, Modeſtiam, Pietatem, quid minime vulgarem illam eru ditionem, caeteraſq. ingenij artes, animiq. tui ornamenta percenſeam, quae Chriſtiana quadam affabilitate conſperſae, te omnibus aeque carum, reddunt atque omni honore,&obſeruatione digniſſimum. Verum incommodo prope tempore in tuas laudes ventum eſt, quae ſunt eiuſmodi, vt non breuem aliquam epiſtolam, ſed longiorem orationem deſideret: Quare te obſe cro obteſtorq. vt obſeruãtiae in te meę perpetuaeq. voluntatis meas haſce orationes quaſi praedes accipias, quae ſi tibi diſerto in primis homini, nec elaboratae, nec ſatis excultae videbuntur, erit humanitatis tuae aetati à qua prodierunt ignoſcere, etenim fere omnes adoleſcens, nonnullas etiam pla ne puer effudi, quas tametſi, eo, quod acceſſit ſtudio, atque doctrina politiores elegantioreſq. fortaſſe reddere potuiſſem, tamen

non

non me peſſime facturum exiſtimaui, ſi illas eo fere modo quo habitae tunc eſſent edidiſſem, vt ſatis inde quid primus ille, atq. feruens adoleſcentiae calor potuiſſet efficere perſpiceretur, deinde etiam quaeſo, vt infantiam meam Gregorij excuſes ſententia, qui res diuinas non modo calamiſtris *In Pi Mor* non inurendas, ſed ne Grammaticae quidem legibus, quaſi terminis putat eſſe concludendas. Vale. Romę Non. Kalen. Sep. MDCIII.

INDEX ORATIONVM.

IO. VICTORII
ROSCII ROMANI.
ORATIO

DE EPISCOPO.

Ad ſodales B. M. V. Aſſumptæ in domo profeſſa ſocietatis IESV.

ET veſtra, Sodales mei auctoritas quam in me ſemper habuiſtis imperat, & praeſens hic dies hortatur, quo ſacra illa ceremonia ſolemni religione, & ſacra Chriſtianorum memoria celebratur, qua Diuus Baſilius Caeſarienſis Epiſcopus, ſacris Epiſcopalibus initiatus eſt, & Pontificijs inſignibus decoratus, vt in partem aliquam curae Epiſcopalis campi tam late patentis excurram; quem ego ſane laborem, vtpote imparem ingenio, neque aetati habilẽ meae facile declinaſſem, ſi alio loco dicendum mihi fuiſſet vel aliorum iuſſu, hoc meis primum humeris grauiſſimum onus imponeretur. Etenim vererer ne ſuſpicionẽ

temeritatis euitare nõ possem, vel imprudentiae crimen effugere, si ego nullius prope auctoritatis homunculus ea de re verbum facere ausus essem, de qua vix illa veteris Eloquentiae, & sanctitatis lumina Basilij Chrysostomi, Ambrosij satis commode dixisse, & pro rei dignitate satis grauiter egisse existimantur. Verum, quum pro nostro vetere instituto, quo ad socios impellendos cohortatione sua in studium virtutis, & ad celebranda egregia sanctorum virorum facta indocti, infantes saepenumero vocãtur, multa mihi vobis exponenda sint, quæ sanctorum hominum monumentis includuntur, & quasi dispersa incertis sedibus euagantur, vestra pietate, & beneuolentia, eam tacite securitatem irrepsisse sentio, quae animum addere, timorem depellere, atque omnem animo suspicionem videatur euellere. accedit illud quoque causae, quod si in hac re liberius forte quippiam dixero, quam mihi dicere per aetatem liceat, quum domesticis hisce parietibus quibusdam quasi custodijs nostra contineatur oratio, vel exire nunquam poterit, vel si quando dimissa in vulgus emanauerit, non tam ex meo sensu deprompta esse, quam ex vestro, qui id mihi imperastis ore prodijsse videri fortasse poterit, quod vobis certe molestum esse non debet plurium rerum voluntatem,

tem, atque licentiam, quam vobis vestra spontе praecidistis, nūc iam oratione quoque vestra, imo potius lege, ac conditione ereptam esse. Neque existimauerit quisquam nostris sacrosanctos compungi aculeis Episcopos, imo omnes plane, qui nunc sunt tanquàm Dei munere hominibus datos vehementer colimus, obseruamus, admiramur, & virtutibus pontificijs omnibus præditos esse credimus. illi illi nostris iaculis expetuntur, nostra in illos tela vibrātur, qui ne cogitantes quidem quam sit praeceps, & lubricus is, quem plerique expetūt amplitudinis locus, tanto ad eum ardore animi, & contentione feruntur, vt grauissimos suscipiant labores, subeant fortunarū & capitis pericula, vt tanquam mercedem rerum gestarum consequantur, istorum tantam remorari celeritatem obiecta salutari ratione tentabimus, hos tanquam ferocis & exultantis equi effrenatos impetus proposita periculi magnitudine reprimere, ac retardare Deo bene iuuante conabimur. sed ad rem tandem propius accedamus. Intuenti mihi saepenumero, fratres mei in summorum hominum res gestas, qui per singula tempora dati sunt Ecclesiae diuinitus, quaerendum esse visum est, quid esset cur recusatos à Basilio, Nazianzeno, Gregorio, & caeteris huius notae viris summa vi, sū-

maq. constantia Episcopatus, alijs sæpe tẽpestatibus tantopere pleriq. cõcupiscerẽt, sed diu cogitanti nihil occurrit nisi existimare animos honoris, & diuitiarum cupidos, q uaestus tantummodo rationem habere, magnitudinem rei, ad quam tanto impetu feruntur non expendere quas enim nisi has potissimum si recte ratiocinari volueritis, tam praecipitis consilij causas esse reperietis? quum enim videatis viros omniũ sanctissimos, & prudentissimos non modo omnium prope consensu, & voluntate Pastoralis officij sibi onus impositum repudiasse, verum etiam arrepta repente fuga, se se e conspectu illorum proripuisse, quorum iudicio, studioque, tam insigni dignitatis gradu decorabantur, at hos contra ignauos plerumque homines, cum ijs certe, quos diximus, nullo modo comparandos, caeca ac temeraria honoris cupidine concitatos, minimeque reputantes onera se imparia viribus suscipere, locupletes Ecclesias, & pinguia sacerdotia vehementer expetere, summa ope conquirere, cuncta miscere, vt assequantur, assecutos, in eorum bona atque fortunas irruere, non ne vobis maximo argumento esse debet istos officij dumtaxat exteriorem honorem aestimantes, illudque non re ipsa, sed vtilitate metientes, ad id certatim sibi studio omni adnitendum putare,

tare,

tare, vbi aut ſpes uberior exiſteret, aut prae mia, uel ad opes, uel ad dignitatem amplio ra proponerentur. Denique non ne demens, inconſiderataque iſtorum temeritas, ita uobis clara, & illuſtris oſtenditur, ut aciem ueſtrae mentis effugere nullo modo poſſit? ſi recordemini uiros omni uirtutis laude cumulatiſsimos, qui ſacrae Chriſti nauis gubernãdae ſumma ſcientia praediti eſſent, ne uehementiſſimis laborum & moleſtiarũ, quaſi flatibus in illa pericula, ac tempeſtates impellerentur iactis anchoris conſtantiae, & fortitudinis in tuto, tranquilloque animi demiſsionis, & modeſtiae portu conſediſſe, & eius regendae poteſtatem alijs laudemque conceſsiſſe, contra iſtos intueamini inſcientiſsimos gubernatores nulla commendatione uirtutum, neſcio qua honoris ſpecie captos, & utilitatis, Eccleſiarũ gubernacula, ui, gratia, precibus arripere, quas poſtea, vel miſere euertant vel ad ſaxa ſcopuloſque appellant. Ac ne illud quidem verum eſt Epiſcopatũ ocio pacis diuturnitate in Republica Chriſtiana confirmato non eſſe amplius illis fluctibus, quibus paene antea mergebatur obiectũ, ſed periculis omnibus liberum rem quandam eſſe in medio poſitam, & induſtriæ ſingulorum accommodatam. Etenim quantumuis veterum ſanctorum virorum, quos iam

antea nominaui ſapientia,atque virtute, ita fractae, ac debilitatae ſint impiorum vires, atque potentia, vt iam nullum ab illis tam acerbum, diuturnumque bellum expectari poſſe videatur, tamen non ſolum reliqui ferè omnes manent in præſentia labores, atque moleſtiae,quae clariſſimos illos homines deterrebant, ſed alia etiam addita ſunt illis multo grauiora impedimenta, quae currentem retardare, & à propoſito ſuſceptoque conſilio reuocare, vel maxime poſſint:nã quo plus Eccleſia periculis, & metu magna ex parte leuata eſt, eo amplioribus diuitijs,atque opibus eſt aucta, quae quum ſint pronis ingenijs maxima ad ignauiã, atque ad luxuriã incitamenta,verendũ eſt maxime, ne fortiſſimũ, quenque & ſeueriſſimũ à labore, & continentia ad ocium,voluptatemque traducant. Ergo deinde corrupti hominum mores his praeſertim temporibus prolapſi corruerunt, vt, qui refrenandos, coercendoſque ſuſceperit ſibi omnium difficillimam prouinciam procuraſſe cenſeatur. Quae ſi cui parua & contemnenda videãtur, Deoque bene iuuante veterem in nouum ſtatum continentiam proferre ſe poſſe confidat,& nefarios ſceleratorum hominum impetus cohibere, quis regimen animarum, quod nunquam ab Epiſcopali vigilia ſeiungitur, quodque primum in eo mu-

munere spectatur arduum, omniumque difficillimum negocium non esse arbitretur? Aspice multorum patrem natorum, in quantas voluatur assidue solicitudines ita, vt distracto in varias curas, atque multiplices animo, quieta nunquam mente consistat, & accelerantibus senectutis incommoda molestijs adhuc iuuenis consenescat, & quisquam poterit occupationes, & curas Episcopales quasi leues, & nullius operis contemnere? quibus si totas, nec ideo suffecturas ponderi vires obtulerit, adeo earum magnitudine premi se sentiet, vt onus Aetna grauius sustinere se dixerit. Etenim Episcopo tot sunt liberi, quot subiecti, quibus singulis debet si probus, atque perfectus est caelestium epularum alimenta suppeditare, & Virtutum ornamenta comparare, ita semper anxio vigilique intentus animo sit, necesse est, vt somnum morantibus solicitudinibus nullam partē quietis capere queat. Quis vnquam illam maximam, atque incredibilem vigilantiam, qua excubare debet animo Episcopus muneri, quod affectat praestare se posse polliceatur? nam si in Principe vitium, vel maximū est, qui quum vnus re omnia gubernet, tot vndique curis afficitur non ad multam noctem vigilare, quod dormienti Agamēnoni sapienter in somnijs Homericus ille Nestor obiecit, quanto id magis turpe erit in Episcopo, qui nō quid- *Homo Illi. 2.*

quam aliud est si interpretari velis nisi Christi gregis obseruator, speculator, explorator & custos? cui non iam propter se ipsum, sed propter illos, quos conseruandos susceperit suspicione metuque suspenso in perpetua quadam quasi precationum assiduarũ vigilia manendũ est, cui insolita illa, atque inusitata amantis Iacob vigilantia solicitudoque gregi Laban exhibita Christi ouibus protegendis aemulanda est, ponite vobis ante oculos summam, ac paene incredibilem illius in frigore, & fame, & siti, ac vigilijs perferendis patientiam, in laboribus sustinendis tolerantiam, ac perpetuam in proposito susceptoque consilio fortitudinem, atque constantiam, videor mihi illum videre dies, noctesque concursantem, semper excubantem animo, simul, & corpore, nec partem vllam capientem quietis, & modo canes in veniẽtes feras immittere, captas modo oues, ex luporũ faucibus eripere modo eas ad pascua ducere, aut pastas inde reducere, nulla detrectare pericula, nullo labore terreri, quæ si tibi desidi & negligenti inaudita fortasse, & tuas longe uires superantia videbuntur, iam quoniam te esse hominibus inferiorem agnoscis, diligentissimas vigilum canum excubias intuere, obstupesce, admirare: neque quum te similẽ quadrupedibus vitio tuo reddideris pigeat ab iisdẽ discere, quod tibi prodesse ali-

qua

qua ratione possit, inspice quanta sint in custodiendo grege fide, vigilantia, ne praesentia sua illũ desertum esse patiantur, cunctisque sopore torpentibus acres noctu vigilias agitẽt, nec praetereũtium modo strepitu audito, sed quouis etiam spirantis aurae sibilo percepto latrẽt, venientes fures, lupo sque significent, insectentur, comprehendant, multò magis prouidi diligentesq; animarum pastores adesse semper, vigilare, nascentes hominum cupiditates infringere & ab ouili circum quaque frementes lupos arcere debent, neque solum quum peccauerint homines, vel fures aduenerint clamare, sed quum verisimile erit eos peccasse, vel fures aduentasse etiam in suspicione latrare. at si a tuis ouibus punctum quidem temporis oculos deieceris certo scias daemonum eas quasi rugientium Leonum turmis inuadendas. Verum quum a Daemone haec tam pestifera tibi tui gregis deserendi cogitatio iniecta est, non ne subijt illico admirabilis illa canum solicitudo atque solertia? non ne tunc pudet te hominem, rationis participem, quemque ad consilium omnia non ad appetitum referre par esset, in tuo munere, in tua vigilia, in conseruandis ijs, quos Deus velut in arce tutissima in tuis posuit manibus, quorum spiritus ex te pendet, à bestijs à canibus ratio-

nis

nis expertibus longo interuallo ſuperari? Iam vero quis illam ſummam atque exquiſitam rerum,ac diſciplinarum omnium notitiam, quæ vna vel maxime mole ruentem ſua ſuſtentat Epiſcopum, velut inane quiddam, ac leue irridere valeat, ac pro nihilo putare? Si nemo ad Perſarum Imperij magnitudinem aſpirare poſſe putabatur, qui non ante Magorum diſciplinam percepiſſet,nos illos hoc faſtigio dignos arbitrabimur, qui numquã fere ſint in bonarũ artiũ ſtudijs, doctriniſq; verſati?in quibus & ad extirpandas falſas de rebus diuinis opiniones ſumma ſacrarum litterarũ ſcientia, ſingularis occultiſſimorum myſteriorum, & a communi ſenſu abhorrentium notitia requiritur,& ad populos regendos perfecta iuris, legumque peritia, & plurima rerum humanarum cognitio, atque experientia, neceſſaria eſt. tolle e mundo hunc, qui omnia colluſtrat ſolem, non ne luce detracta pulcherrimum etiam hunc rerum aſpectum mortalium oculis eripi ſubito dixeris? ſic etiam in Epiſcopo multarum ornamenta Virtutum iaceant in tenebris neceſſe eſt, niſi litterarum lumen accendat. Quis demum ſummam illam ſapientiam, ac prope diuinam, qua non plurimorum priuatorum modo,ſed vniuerſæ chriſtianae Reipublicae ſalutem maxime contineri ſta-

tuo

tuo,& de qua nūc breuiter omissis caeteris dicturi sumus, non sine grauissima temeritatis culpa sibi vindicare audeat, aut potius arrogare? Quum enim Episcoporum labor, & industria eo praesertim referenda sit, vt quos regendos susceperint eosdem ad Dei cultum,ad veram Christi imitationem, ad modestiam, mansuetudinem, caeterasq; Virtutes erudiant, profecto nefas erit quēquam veluti tantae moli imparem tantum onus non modo subire, sed impuras etiam illi manus admouere, qui non in vno quoque Virtutis genere præstantissimus re vera sit, & habeatur, nā quum actiones vnusquisque suas ad illorum instituat, & moderetur exemplum, quos imitandos sibi proposuerit, quis repente non videat eum in id iniustitiae genus esse illapsurū in quod, eos irrepsisse norit,quos imitatur? sunt mores hominum, animique illi quidem per se asperi,& flexuosis,tortuosisque quasi angulis inaequales :Praesulum tamē iustitia,temperantia,caeterisque virtutibus adaequandi, at si peruersos improbosque morum, & disciplinae magistros adepti, ad illorū se se rationem accomodauerint, non suis modo exaequatis asperitatibus,&ad boni aequiq; planitiem redactis,quam par est aequabilitatem non consequentur,sed illorum etiam iniquitatibus, inflexionibusque etiā atque

etiam

Plutar. de Doc. Princ. etiam detorquebuntur: perſpicuũ eſt enim tales fore ſemper lineas qualis erit regula ad cuius normam diriguntur; quis enim non putet impuriſsimum ſemper eum, & ſceleſtiſsimum euaſurum, ad cuius improbam, peruerſamque Naturam acceſſerit etiam diſciplina? quis illum exiſtimet vitia radicitus euulſurum, qui eadem exemplis illo ipſo tempore aluerit, confirmauerit, auxerit? *Epiſt. 7.* vt præclare dixerit Plato non ante humanum genus peccandi finem facturum, & eam, quæ ex conſcientia recte factorum exoritur beatitatem conſecuturum, quam Principes à quibus gubernantur totos ſe ad Philoſophiae ſtudium cõtulerint: quum enim illam, quam ſibi ipſi vnuſquiſq; votis omnibus exoptat felicitatem, non in pecuniarum copia, non in voluptatum illecebris, non in ſplendore Imperij, & gloria, non in opum magnitudine atque potentia conſiſtere ſapientiſsimus quiſque cenſuerit, quod haec imbecilla, & commutabilia, eiſque à quibus poſsidentur luctui ſaepe ſint atque dedecori ſed eam vere ſitam eſſe in imperando cupiditatibus, & recte honeſteque viuendo, nequaquam ſingulari ſapientia vir dubitandum eſſe duxit, ſi princeps animum ad Philoſophiam adieciſſet, quin poſſet illico languentem, labentemque Populum, vel ad idem ſapientiae

ſtupium

ſtudium excitare, vel à conſuetudine peccandi deducere. Quid? non ne in xij tabulis ſcripta eſt lex illa prope diuinitus? qua ſenatorum & Magiſtratuum ordo iubeur vitio carere, & caeteris ſpecimem eſſe virtutis? intellexerunt nimirum viri omnium prudentiſsimi talem ſemper ſtatum Ciuitatis futurum, quales principes eſſent Ciuitatis. Quid eſt deinde cur non exiſtimemus rem tantam ac prope diuinam egregium quendam hominem atque admirandum efflagitare, qui hoc vnum opus vt ita dicam noctes, & dies vrgeat vt vitijs radicitus extirpatis ſingulorum animi in omni virtutis genere omni ex parte perfecti exornatique reddantur; vt ſapienter, vt caetera, ſeruator hominum Chriſtus ſalem dixerit terrae diſcipulos ſuos quum ſui eos officij admoneret: vt nimirum ij, quos omnium ſibi Regnorum, & Prouinciarum Epiſcopos elegerat intelligerent, quam arduam, difficilemq; prouinciā ſuſtineret, nam vt cibi ſale condiuntur ne putreſcant, vel vt ſint ad guſtum periucundi, ita delicati mores hominum Epiſcoporum doctrina, ſapientia, probitate quodammodo ſaliuntur ne vitiorū coruptelis deprauentur, iiſdemque maximarum virtutum quaſi conditione perfectis, caeleſte illud Beatorum animorum conuiuium exornetur, atque vt Conuiuij

Cic. l. 3. de Leg.

Matth. 5.

Dominus,

Dominus, quum cibos non bene conditos reiecit a mensa, cenarum artifici, eiue ad quem id ministerium videatur pertinere, succenset, ita Deus communicata peccātis cū Episcopo noxa, tanquā in auctorem delicti implacabili contra illū exardescet iracundia, quoties sua desidia atque inertia, è sibi subiectis aliquē sceleribus atq; flagitijs coopertum sempiterni supplicij pœna multari contigerit. sed inter plurima, eaque grauissima detrimenta rebus publicis per prauos antistites importata praecipue haec à Gregorio enumerantur. ait enim primū, quod si repetitis memoria non solum inde vsque ab Ecclesiae Christianae primordijs sed etiam à primis Mundi nascētis incunabulis plagis omnibus grauissimis à Deo Regnis, & Ciuitatibus inflictis, Diuinae animaduersionis origo, atque principium inuestigetur, eandem semper ab illis tanquam à suis fontibus emanantia flumina descendisse reperietur. Quum itaque iustus ille judex Deus graues, & acerbas à nobis scelerum pœnas repetens eluuione, Pestilentia, Vastitate, Bello, ac seditionibus Humanum genus afflixerit, præcipuam publicae Populorū calamitatis originem Episcoporum ignauiae, ac negligentiae referendam plerumque esse ex Gregorij sententia quis dubitet? quibus cum eae demandatae sint

Greg. I. Parte Past. c. xi.

Paul. ad Heb. 5.

partes

partes vt pijs nos Deo precibus, & sacrificijs conciliatos ex imminentibus supplicijs eripiant, si à suo munere eo tempore destiterint, quis non videat fore vt illico Praesulum patrocinio destituti scelerum pœnas Deo repetenti iustas, debitasque persoluamus? Quoties Deus Populum Israelis grauissimis calamitatibus afflictum, nec tamen resipiscentem funditus delere constituerat? quod certe perfecisset, nisi Moyses summa ope, atque ingenti studio Populi defensione suscepta ad Deum supplex orasset, vt aut veniam populo daret, aut sibi vitam eriperet, quasi furentis impetum cohibuisset, & grauiter in sententia permanentem à suscepto consilio discedere quodammodo coegisset? Quem sane eximia illa, ac prope diuina Pauli caritas aduersus eos, quos ad Christi fidem adiunxerat maximam in admirationem non impellat, qua adeo amantis animus deflagrauit, vt omnem doloris, & acerbitatis sensum excutiente membris incendio, non modo vltima pro illis se se passurum affirmauerit, sed vt mortifera ab illis Anathematis pestis auerteretur, Christi exemplo, quem ipse tantopere imitari studebat, eundem in se transferri cōstanti voluntate concupierit. sic se profecto res habet vt nisi secundis Praesulum deprecationibus cohibeatur,

Exodi. xxxij.

Ad Rom. ix.

beatur, diuina fere sit propter hominum immania facinora implacabilis iracundia. Quare tibi quem Deus ex hac communi nostra humilitate detractum in proximum sibi in terris locum euexit, vt caeteris propinquior auxiliũ ab illo imploraturus præsentia Populi tui pericula sibi omnia deferas, & imminentium malorum felicem quaeras euentum, tibi inquam exonerata peccatorum mole conscientia tua, & reconciliata tibi ipsi Numinis voluntate Pax est à Deo pro tuis ouibus exquirenda, iam non est amplius tuis tibi commodis consulendum, sed omnibus animi oblectationibus nuncius remittendus, risus, cantus, omnisque inanis abijcienda lætitia, sed vt singulorũ vniuersorumque peccata deplores luctus, mœror suscipiendus est, & perpetuis lacrimarum fontibus deductis animabus, quae tuae sunt fidei creditae illuuie Peccatorũ, aeternisque sordibus squalidis, salutaris quasi lauatio praeparanda est, precibus lacrimis ira caelestis propulsanda, his armis nostra causa tutanda, hac vi irruentia in nos mala inhibenda, nullus est tibi dies, nulla hora tot curis vrgentibus, non ad voluptatem modo, sed ne ad quietem quidem (prope dicam) concedenda, nec mirum, magna res agitur, tua enim ac nostra salus in te vno sita est, tecum vna periclitatur; si
vnas

tuas ipse ad interitum, eos etiam qui imperium, nutumque sequuntur, tuum trahis in casum. quisquis nostrum perit tuo maximo damno perit, tu pariter vnus communis culpae reus substitueris, prope vni tibi tanta iactura tribuitur. vide igitur si cessaris, si a precibus, si a lacrimis, si a sacrificijs, ieiunijsque destiteris, quid misero tibi, quid nobis omnibus futurum sit. Age vero alterum etiam damnum, quod pernicioso Episcoporum exemplo Christiana Respublica contrahit cognoscamus, quod sane non est superiore aut minus graue, aut minus acerbum. Vetus Diabolo mos est, quemadmodum spiritales viri, qui cum illo saepius conflixere testantur, vt fere non se nobis palam inimicum esse profiteatur, neque prouocatos ad pugnā aperto, aequoque loco cominus aggrediatur, sed ex occulto, & de insidijs per occasionem adortos acerrime infestis tentationum telis inuadat. Quum enim se nobis auxilijs de Caelo comparatis, robustioribus longe viribus imparem esse sentiat, minime veretur, quin si infirmissimo etiam cuique occurrerit, ea vi repellatur, vt protinus cedere, pedemque referre cogatur: itaque in genus humanum hac saepe via grassatus est, vt Mortalium plerosque funesta clade depresserit. Verum ex multis ad nos decipiendum idoneis op-

portunitatibus, nullam auidius arripit, quam eam, cum Episcopos ad ocium voluptatemque conuersos, in aliquod vitium delapsos animaduertit, imo nulla Daemonum ope, ac ministerio persaepe cōtingit, vt quae illi vitia cōceperint, eadem per se ipsa in omnes infundant; nam quemadmodum exceptum ore venenum se statim in cor recipit, & venis inde contractum, in omnes se se corporis partes illico diffundit, ita vbi scelus est imperantis animo conceptum, tanquam diluta venenis potio in vulgus, velut in corpus illabitur, serpensque per omnium propemodum peruadit animos, & probos illorum mores sanctissimosque corrumpit. Quid enim tam deforme reperiri potest, quam illos quorum exemplo, atque virtute ex ijs quibus obstringimur vitiorum laqueis exolui nos oporteret, ijsdem turpiter ipsos obligari? Quid tam foedum existere, quam illos ipsos, quorum integritate vitae & innocentia, effrenatae cupiditates hominum contineri deberent, in aliqua libidine se totos effundere? Quid Constantiae tā contrarium inueniri, quam institutionibus, atque praeceptis, se virtutis amicum, & vitiorum hostem profiteri, moribus autem cum istis coniunctisime viuere, & vero cum illa acerrimum crudelisimumque bellum suscepisse? quid magis

Greg. 11. Mora. xvi.

illa oratione ridiculum excogitari, cuius mira sit cum dicentis vita, incredibilisque dissentio? Qua fronte, quo vultu aliorum frangere libidines audebunt, qui cupiditatibus ijsdem teneantur? quo animo, qua mente, de contemnenda gloria, & de rerum humanarum despicientia verba facturi sunt: quorum animos insatiabilis, & infinita illa honorum, & diuitiarum cupiditas excaecauit? Quid si permulta sunt crimina, quorum tanta cum illo quem persequeris societate copuleris vt reo non minus perditus ac nocens videaris? quid facies? id ne alteri obijcies quod multo in te grauius retorqueri atque conijci possit? id ne alteri crimini dabis in quo te turpiter versari illo eodem tempore arguaris? audebis ita alterius demonstrare peccata, vt tua quo minus indices recusare possis? tu ne dicat fortasse quispiam etiam si honestati non conuenienter satis tamen ad rei veritatem apposite, tu ne me inquam tanta vocis contentione, & verborum grauitate maiori ad virtutis amorem inflammare, & ad temperantiae studium excitare conaris, quum omnis apud te prorsus temperantia iaceat, omnisque propemodum virtus extincta sit? speras ne aliquid momenti orationē tuam ad impellendas quo velis voluntates, aut vnde velis deducendas habituram quum
 tua

tua impurissima vita, inquinatissimique mores quaecumque doceas euertant? putasne speciosissimas illas tuas rationes, quibus persuadere mihi conaris ingenti alacritate, ardentissimo studio, infinito assiduoque labore virtutem esse amplectendam apud me plurimum valituras; quas a te non verbis, sed re ipsa, non contrarijs sententijs, sed factis, non modo contemni, sed etiam infringi, & labefactari conspiciam? talem ipsum te antea praesta, qualem me esse vel maxime cupis; vis me ad tuae admonitionis praescriptum mores meos accomodare? tuos ante ad tuorum normam praeceptorum informa; quascumque tu mihi leges imposueris tu te easdem subire ne recuses, vt enim currentis equi impetum reprimere non facile poteris, si eundem summa corporis, & vocis contentione laxatis habenis, admotisque calcaribus ad cursum concitaueris, ita neque ferocitate exultantes, longiusque euagantes animos intra recti terminos continueris, quos exemplis quibusuis stimulis acutioribus incitatos ad peccandum incenderis. Si quid auare, libidinose, vel crudeliter factum a viro religioso, intelligeres, non ne subito armari iura gladio imperares? non ne parum in poenam improbitati illius, & audaciae putares esse omnes omnium suppliciorum acerbitates

vel

vel quidquid tormentorum ſumma Tyranni alicuius excogitauit immanitas? ſi igitur tam ſeuere in illo ſcelus aliquod vindicandum eſſe cenſeres, cui non eſt aliud quippiam in vita propoſitum, quam eniti, atque contendere quam maxime poſſit, vt ſummam perfecti viri laudem conſequatur, credis tibi homines temperaturos? putas ne tibi defenſionem vllam patrocinaturam, quo minus communi iudicio condemneris, ſi non modo in auaritia, atque libidine indomitas cupiditates, atque effrenatas habueris, verum etiam ſi in aliquo eius modi vitiorum genere vel minimum a religione officij declinaris? quum non tibi iam communi voluntate virtutis & officij recte ſit, honeſteque viuendum, ſed ea magis ratione, quod propter ſingularem opinionem ſanctitatis, & innocentiae tamquam arcem perfectionis quandam tot virtutum praeſidio, tantoq; comitatu tenere te vulgus exiſtimat, quorum inde non modo viribus atque potentia, verum etiam conſpectu ſignorum & armorum effuſe inuehens ſeſe vitiorum agmen propulſetur. Atque adeo verum eſt animarum paſtores diuina paene virtute, & omnibus numris abſoluta egere ſapientia, vt quae vitia in priuatis hominibus quaſi in obſcuro deliteſcentibus tolerari ſoleant & probabili ple-

Chryſoſt. Omel. iij. in ac. Ap. rumque excuſatione defendi, eadem quum inſunt in Epiſcopo intolerabilia, & omni prorſus indigna defenſione iudicentur, quis eſt enim tam iniquus ad verſus nos iudex, qui ſi quid iracundia nos priuati deliquerimus addo etiam ſi ea nimium elati longe modum exceſſerimus propter deprauatae naturae conditionem non id nobis condonandum putet? at nullus ita indulgenti erit animo qui Epiſcopo efferueſcentis irae impetum non cohibenti ignoſcendum exiſtimet? Saluſt. in Conui. Catili. Scilicet iracundiae vitium eius aggrauanti fortuna & in ſuperbiam crudelitatemque vertente quum modum hominis excedens omni prorſus fere etiam ſupra humanae Naturae vires debeat animi perturbatione carere. Fabulati ſunt Poetae tanta proceritate e terra motem excreſcere vt propter immenſam paene altitudinem, qua Caelo finitimus videtur Olympũ vocauerint in cuius cacumine tametſi latera nubibus, ventis, imbribus, caeteriſq; tẽpeſtatibus aſſidue pulſantur, tanta ſemper eſt quies, vt quas in puluere, vel in cinere notas inſculpſeris, eaſdem longo interuallo, eodem reuertens integras illibataſque reperias, eadem plane ratione tantam debet Epiſcopus qui apex eſt hominum omnibus in rebus tranquillitatem, conſtantiamque ſeruare, vt cum illa pars animi, quæ rationis eſt ex-

pers

pers digladiantium inter se cupiditatum conflictu verberetur, nuuquam illa in qua quum ratio insit, est altera excelsior, atque sublimior perturbationum vi, motuq. perculsa frangatur, & optimæ ac salutares in ea leges inscriptæ gratia, metu, cupiditate, alijsque animi motibus deleantur; quid enim aut turpius fieri, aut dici potest, quam illos, qui hanc personam susceperint, vt ira laborantibus succurrãt, ægris cupiditatum morbo medeantur, grauibus vitiorum oneribus profligatos extollãt, quiue quasi Montium nubes excedentium cacumina, aut editæ in mari rupes vim ventorum, tempestatumque infra se furentium, vel eius infima verberantes vndas aspiciant, eosdem inquam cupiditatũ instar aliorũ cæteri sentire, totosque perturbationum fluctibus operiri? denique in ira; cupiditate ita labi, vt alijs miserandi, alijs irridendi, alijs etiam omni supplicio digni esse videantur? At incidunt sæpe tempora, quum obiurgationes suscipiendæ sunt, & improbi, ac facinorosi nisi dicto audientes sint Ecclesiasticis etiam censuris, & poenis persequendi; sed omnibus animi motibus ita vacandum est, ne aut ira existat, aut odium, aut acerbitas aliqua in castigando, obiurgandoque appareat; atq. adeo invniuersum nõ tã praeceps ad seueritatem quam propensus ad misericordiã

 esse

esse debet,aqua nõ est sine graui causa discedendum. Quapropter sapienter facturos eos existimo, qui in hoc genere castigandî Medicorum consuetudinem sibi imitandã duxerint, qui quoties alia spes reliqua est nunquam ad vrendum, vel secandum accedunt; quid enim tam periculosum est, quid saluti magis contrarium, quam quum relictus est lenitati locus, obiurgationes, cæteraque acriora remedia ægrotis animis adhibere? nam ita difficile est viro prudentia quamtumuis praedito, vbi obiurgationis acerbitate velut aculeis quibusdam fodicatur, ira non efferri, vel quum contumeliarum quasi facibus aduritur non exterreri, vt fieri vix potest laesum quempiam tacere quum doleat. At eo inquies nos necessitas adduxit, vt omnino expediat obiurgationibus vti. Veruntamen quoniam multa ad obiurgantis similitudinem a Medicorũ arte sumuntur, ad illorum mediocritatem temperantiamque referenda esse omnia arbitrarer, nam quemadmodum illi, in ijs medicatis potionibus, quae pharmaca vocant non amaros tantũmodo liquores infundunt, sed sapores etiam dulcissimos instillant, quibus haustis id, quod est etiam amarum, quodque est per se ipsum reformidandum absorbeatur: sic castigationis asperitas, ita est clementiæ lenitate temperanda

randa vt eius lenocinio libenter etiam illud ipsum, quod acerbitatis habet obiurgatio suscipiatur; quod in caelesti illo animarum medico optime licet contemplari, qui cum aegrae illius Samaritanae mulieris sanandae partes suscepisset, non est illico quum posset in impudicos eius mores inuectus: sed suauitate sermonis, quasi castigationis amaritudinem permulcens, eo illam adduxit, vt palam vltro errorem suum ipsam fateri coegerit. at videte quanto haec artificio conflata sit, & constet oratio. bene dixisti quia non habeo virum quinque enim *Io. iiij.*
viros habuisti, & quem nunc habes, non est tuus vir, scilicet quam prius tamquam veritatis amantem laudauerat, eandem vt parum honeste pudicitiam habentem reprehendit. Sed vt eo vnde digressi sumus aliquando reuertamur, quid est ad humanam societatem tuendam accommodatius, quid aptius ad conciliandos inter se hominum animos, quid ad relaxandos vtilius, quam quum amicis crebra conuiuia maxime si nec profusa, nec immoderata sint, at haec sunt auctore Gregorio Episcopis inter *11. Mor. xvi.*
dicta. Quod si quaecunque sacrarum litterarum monimentis consignantur, ita sunt diuino spiritu quasi succo repleta, vt sub narrationum corticibus, plurima spiritalia sensa, quasi medullae contineantur, ita

frugi-

frugifera & fructuosa, vt exinde non modo valeat antiquitatis memoria, & rerum gestarum ordo teneri, sed plurima etiam possint, ad Christianam vitam nobis necessaria documenta depromi; Profecto, quid aliud Spiritum Sanctum voluisse putamus, quum nequissimum humani generis hostem
Iob.1. filios Iob viri sanctissimi in fratris domo natu maximi, nec splendida nec lautissima conuiuia celebrantes aedium ruina oppressos necauisse prodiderit? nisi nos cautos prouidosque Daemonis astutiae, & calliditatis efficere, qui nullam sibi aeque idoneam facultatem ad hominum subditorum
Greg.ibi. animos perturbationũ pondere confringendos, necandosque oblatam existimat, atque illam quum praefectos illorum luxui se, & inertiæ dedidisse animaduertit. At enim quid arctam tantaque religione adstrictam Episcopi vitam amplius contrahis in angustumque deducis? vt illi tanquam iniquus Iudex hisce animi oblectationibus iure omnibus concessis, interdictum esse velis? non ne Basilium, Nazianzenum aliosque quam plurimos amicorum inire conuiuia olim solitos fuisse accepimus? non ne homines etiam si curarum plenissimi, etiam si occupatissimi sint, tamen si homines sunt, interdum animis relaxari oportet? equidem Episcopos grauissimos, atque sanctissimos
modicis

modicis interdum conuiuijs vsos non negauerim; sed eadem ita rara, ita moderata erant, ita quum honestatis ratione coniuncta; vt non tam essent libidinis, luxuriae, intemperantiae testimonium, quam modestiae; Parsimoniae, frugalitatis exemplum quae diuinitus in illis dicebantur, quae cogitabantur, quae sapienter tractabantur? sacrorum mysteriorum arcana obscuritate quasi tenebris obducta illustrabantur, multa aduersus Haereticos copiose; & erudite disputabantur ad illud caeleste conuiuium, vbi beati delicijs sempiternis perfruuntur mente & cogitatione ipsa rapiebantur; ita vt non tam corpora escis reficerentur, quā animi spiritalibus colloquijs, & caelestium rerum cogitationibus alerentur. quod vero minimae etiam noxae, & leuissima Episcopi delicta optimum Ciuitatis statum labefactare, omnemque sanctiorem morum disciplinam euertere queant; res est consideranti non obscura; nam quum debeant vitae asperitate, & sanctimonia naturalem humanae cupiditatis quasi impetum cohibere, eidemque conanti prorumpere vndequaq; eruptionis iter intercludere, si quem illi aditum pristinae illius innocentiae, & austeritatis remissione, quamuis angustum ipsos aperire contigerit, futurum est totus vt illico summa ui, summoq; conatu ruptis

fere vndiq; impedimentis omnibus erumpat; ea plane ratione ac si e molibus in amnium ripis ad coercendos fluctus extructis exiguus licet lapis detrahatur quis non videt illos quantumuis ingentes saxorum, lignorumue oppositu, diu retentos, ac retardatos, aperta ad effluendum via, acrius quam si libero cursu mearent euasuros, & circumiectos vndequaque campos magno strepitu aquarum inundaturos? quae deinde eadem magnis validisque aggeribus contineri, aut aliorsum auerti vix poterunt. Iam vero quid est corruptis Præsulum moribus ad irritandas, illiciendasque immodicas voluptates, ac commodatius? Quid ita? quod cum vita illorum in conspectu Populi ita posita sit, vt tanquam excelso, atque illustri sita loco oculos omnium nihilominus effugiat, quam impositum candelabro
Math.v. lumen, vel Vrbs in summo montis cacumine collocata, idque sibi imperita hominum multitudo, quasi suo iure vindicet, in quod tanquam in possessionem suam eos irruisse, qui imperant suspicantur, & Natura sic se habeat, vt vitijs facilius, quam virtutibus mortalis animus imbuatur, ex his efficitur, vt Pontificum cupiditatibus quasi morbo tota Ciuitas inficiatur. Sed sit ita sane vt narras, appetitum inquies libidinis meum, & inquinatam vitiorum sordibus vi

tam,

tam, mortalium aspectui subductam simulationum latebris, atque recessibus abscondere,& occultare quid me prohibebit? tuæ te scelera prohibebunt, tui te corrupti mores indicabunt, tua ipsa flagitia, suis ex latibulis in apertum prodeuntia se non modo in animis aliquorum, sed etiam in oculis conspectuque omnium exponent. putas ne facile tibi futurum in potestatibus temperare, quum in priuata vita luxuria omnique intemperātia diffluxeris? quid est profecto ad cupiditates hominum illustrandas, palamque faciendas instructius, quam publica munera? nam dum in priuatæ vitæ quasi tenebris delitescit, facile est sua cuique vitia supprimere: vbi vero in editissimo fastigio, vt luceat omnibus collocatur, sic se ipsa prodant necesse est, vt ex eo simulationis specu in quo se occuluerant, erumpentes omnium oculis luce clarius conspiciantur. Immo vero vt perdifficile est perito quantumuis homini cognoscere vtrum vitiosa sit amphora, antequam humore aliquo repleatur, quo per rimas egrediente quidquid insit in ea vitij significetur; ita etiam cupiditates eousque nostras facile dissimulauerimus, donec illa quam Magistratu, vel honore nacti erimus auctoritaté, atque licentiam, per prauæ alicuius consuetudinis quasi hiatus quosdam dilabatur.

tur. Quare hoc sæpe vsu venire solet, vt quæ mala ab Episcopo in vulgus emanarunt, quæque ab initio minima, ac tenuissima videbantur, ita paulatim paruis hisce initijs orta peccandi consuetudine corroborentur & crescant, vt maxima, ac validissima nescio quo pacto breui temporis spatio efficiantur; si enim è summo illorum montium fastigio, quos perpetuis obsitos niuibus intuemur paruus niuium globus vi ventorum euulsus ad ima decucurrerit, adeo dum deorsum præcipiti fere lapsu deuoluitur multarum collectione niuium excrescit, vt anteaquam ad montis radices deuenerit in immensum prope orbem conglobetur; ita etiam quodcunque in Episcopo vitium extiterit, cuius dignitatis celsitudo paene in immensum euecta, caeteris omnibus humanis honorum gradibus infra eius fastigium subsidentibus eminet, ad inferiores repente descendit; & tum vsu, & exercitatione, tum etiam quia vulgus insolescere per licentiam solet, ita in dies ingrauescit vt ex paruo tolerabilique maximum, ac plane intolerandum euadat. Quid potest nebula rarius, quidue subtilius inueniri, quae toto diffusa Caelo, & ad veli similitudinem extensa dispergitur, aut quis non illam ad arbores, fructusque recreandos immissam potius arbitraretur, quod sit illi

tanta

tanta cum rore, pruinaque similitudo, vt nihil praeter humorem continere videatur, ea tamen natura praedita est, vt quasi abditis, inclusisque sub contrariae naturae specie ignibus, frugibus, & fructibus depra-uando, vel exiccando plurimum possit ob-esse; ita etiam cum frequentibus ludis, conuiuijsque delectatur Episcopus, vt nihil aliud, praeter animi oblectationem, honestam quaesisse videatur ijsdem tamen nō sine magna pernicie populorum vtetur. Vt enim terrae sterilitas siue foecunditas Caelo accepta refertur, nam maturis imbribus mollita, & solibus tepefacta tēpestiuis, magno semper cum foenore reddet, quod acceperit, at contra si perpetuis tempestatibus obrueretur vel de Caelo tangeretur, non modo fructus nullos procrearet, sed illico ipsius quoque terrae deflagratio, atque extinctio consequeretur, ita vberes seu steriles animorum fructus Episcopo iure erunt optimo tribuendi, qui cum Caelo non incommode aequiparantur a Gregorio quod non solum deletis prorsus ex animo rerum fluxarum imaginibus, totus debeat in caelestium bonorum cogitatione defixus haerere, sed etiam sicuti Caelum, quod cuncta, quae infra ipsum sunt sua luce lustrat & complet, erroris, & ignorantiae tenebras suo lumine discussurus, clarissimū 11. Mor. 26.

quasi

quasi iubar doctrinae sanctitatisque prae-
Deut. 32. ferre. Moyses illae summus Hebraeorum Antistes, quum Sacerdotes & Populum Israel vniuersum ad concionem aduocasset, quibus aut Dei voluntatem aperiret, aut obfirmatas in scelera voluntates constitutarum improbis poenarum formidine ad Virtutem permoueret, ac flecteret. Attende Coelum, inquit, & loquar, & audiat terra verba ex ore meo; Quid enim ait Gregorius per Caelum nisi Sacerdotalis ordo, quid per terram, nisi reliqua ciuium multitudo designatur. Quare quidquid inerit in Episcopo vitij, id ab ipso veluti e Caelo in Populum tanquam in aliquas terras delabi necesse est: quo vniuersus corrumpatur, Maximum illud Inuidiae quo Christus conflagrauit incendium, quod nec suo sanguine potuit, nec ipsa morte restingui, quid aliud profecto, praeterquam impius Iudaeorum furor excitauit Sacerdotum & Fariseorum furoribus inflammatus? qui tentatis rebus omnibus, vbi spes cunctas conspicati sunt in irritum vertere nihil aeque efficax ad vulgi odium concitādum inuenere, atque suae impietatis exemplum quid enim aliud impia vox illa significauit numquid aliquis ex Principibus credidit in eum aut ex Fariscis sed turba hac quae non nouit legem male-
Io. dicti sunt nisi quocumque illi incubuerint,
quorum

quorum dignitate, & auctoritate sacrarum litterarum notitia & diuinae legis scientia sustineatur, eodem caeteros inclinare necesse esse? quoque illi, quos sibi morum magistros depoposcerint, vitae duces acclamauerint, arcanorum mysteriorum interpretes elegerint iuerint contenderint vela panderint, eo se se cunctis incitato studio conferendum esse admirabili consensu conspirandum ac prope conflata voluntate velificandum? quasi ijs, qui insolita illa, ac plane pusillas humani ingenij vires excedente doctrina victos se esse faterentur ita responderint; Nos, qui in Sinagogis quasi clauum tenemus ex Ecclesiae naui deiectũ illum in turbulentissimos popularis inuidiae fluctus deturbauimus, vos autem eodem, quo praecipitem eum eiecimus humeris reportatis? nos in obscuris abditisque legis mysterijs illustrandis diuino quasi lumine perfusi, illius doctrinam velut inanem, falsam, & Mosaycis sanctionibus contrariam iamdudum explosimus; *Luc.9.* quid vos nulla scientia diuinarum rerum exculti nec vllis legis praeceptis imbuti illam tantopere amplectimini? nos qui Dei beneficio, ac munere tantam eiusdem effectorum peritiam callemus vt hic in terris nescio quid diuinitatis iam habere videamur, tanto ante denunciauims haec Christi

Lucae 11. miracula non ab ipſa diuinitate prodire, ſed diabolicis ex artibus manantia mortalium & maxime imperitorum oculis illudere, quid vos horum omnium ignari has repente nugas ita vehemẽter admiramini? Vos perfidi legis antiquae religionem veſtro ſcelere violabatis cuius vos tametſi verbis defenſores acerrimos profitebamini veſtra tamen plurimum à factis diſtabat oratio, vos miſeros veſtra illuſit impietas, quos tamquam ſi offuſa oculis ſempiterna nox eſſet clariſſima Chriſti diuinitatis luce priuauit: veſtra temeritate atque ſuperbia effectum eſt vt, quod vos illuſtrare debebat lumen, illud à vobis tamquam ab indignis auerteretur, totumque ad humiles atque abiectos homines effunderetur à patre luminum: ita vt caeca, ac perpetua caligine veſtra obducta mens non modo iam nulla fidei Chriſtianae myſteria perceperit, ſed qua praedita erat rerum diuinarum notitiã amiſerit. Sed quid ego his teſtibus vtor quaſi res dubia aut obſcura ſit? Quorundam Epiſcoporum vita libidinis & auaritiae ſordibus inquinata tantam Chriſtianis rebus plagam impoſuit, quantam inſequentes liberalitate, & temperantia ſanare per multa ſaecula non potuerunt. Doletis mortaliũ plurimos varios in errores inductos? prauus induxit Epiſcopus. ingemiſcitis Re-

Io. 9.

gna,

gna, atque Nationes à fide, à Religione, a Veritate defecisse, eaedem quoque Episcorum culpa defecere, quae dissolutis suorum Antistitum moribus, atque licentiae nimis pertinaciter infensae, & aegre ferentes eo se capiti subiecisse à quo in reliqua membra nihil nisi pestiferum illaberetur, abscinderunt se ipsas à corpore Ecclesiae, eique per scelus, & audaciam impium atque nefarium bellum indixerunt, adeo vt Gregorius cognomento Theologus Praesulum vitia mortalium animos tanquam venenis malis imbuentia Pestilentiae; & fullonum coloribus comparauerit neque enim citius rudis aliquis pannus, colore, quem combiberit infici, aut animantium corpora pestilentis Coeli aspiratione furentis, ac debacchantis morbi grauitatem in venis, atque visceribus cõcipientes, in mortiferam tabem incurrere, quam corrupti Pontificum mores in intimos animorum nostrorum sensus, atque recessus penetrare, se seque infundere soleant. Verum antiquus humani generis hostis, ad impediendos Christianorum in solida virtute processus nondum ijsdem nos criminibus, quorum conscientia summo sacerdotio praediti constricti tenentur, obnoxios reddere studet, sed ex ipsis pietatis actionibus, in delicta grauissima turpissimaque impellere flagi-

In Oratione post Reditum ad Episc.

tia non veretur. Etenim quũ caeteris mortalium adhibenda ſit quaedam reuerentia aduerſus homines, & curandum magnopere, quid vnuſquiſque de ſe ſentiat, tum haud ſcio an alicui magis, quam Epiſcopo: verum hoc ipſum vt ferè caetera omnia, quae pertinent ad mores recte componendos cautionibus, quibuſdam quaſi cancellis incluſum retinetur: nam quotieſcumque Chriſti gloria, & ſalus animarum concurrere cũ gloria, & ſalute noſtra videatur, ſubeunda nobis potius eſt, quaelibet vel acerba conditio, quam committendum, vt noſtrae exiſtimationis, & incolumitatis ratio quã diuinae gloriae, & proximorũ vtilitatis cura nobis potior & carior fuiſſe videatur. Potuit ne quiſquam ſanctior, vel innocentior Chriſto Domino reperiri? quem porrò vnum ſacrae litterae ſanctitatis exemplar extitiſſe teſtantur, eiuſque ope, & auxilio, cunctos, qui ſe in ſtudio caſtitatis, exercẽt, voluptatis illecebras, & carnis incitamenta contemnere didicimus: deinde quibusnam diuina illius virtus notior eſſe poterat, atque perſpectior, quam ipſis Apoſtolis? quibus quotidiano eius conuictu fruentibus, caſtiſſimos eius mores, & virginalem illum oris pudorem perpetuo contemplari licebat, vnde poſtremo miſſo tamquam in iam maturam meſſem diuino gladio eloquij

quij, vberiores animarum fructus reportauit, quam ex Samaria Samaritanae illius mulieris ad Deum conuersionis occasione? quum idem ipsae Samariae regiones Euangelium non repudiaturas, segeti spicis vberrimis, & annua maturitate albentibus confertae comparauerit: magnam tamen Apostolorum animis insolitus ille cum mulier- *Io. 4.*
cula congressus admirationem excitauit. Ex quo maxime, id, quod diximus emergit, debere Episcopum, quoad eius fieri possit, & recta ratio patiatur, non modo crimen ipsum sed criminis etiam suspicionem effugere, quum eidem bene gesta, & summa cum animarum vtilitate perfecta, nonnumquam vitio, & culpae tribuantur. Quare si sanctissimi viri, & optime de Christiana Republica meriti dum maxime ad homines iuuandos incumberent, in suspicionem perpetrati criminis venisse comperimus, profecto, quem nam tam dissoluto fore putamus animo, qui res atrocissimas omniũque suppliciorum grauitatem praeponderantes ab illis perpetrari cum videat, tacere, ac negligere posit? quem porro tam durum, & inhumanum, qui rei indignitate non exterreatur, quum illos, qui in suam se fidem, atque tutelam vnicam Christi sponsam recepisse iactantur, quam propter hãc causam vni viro Virginem castam exhibe-

11. ad Corint. 11. re Christo deberent, non modo impuris Christi hostibus omni flagitio violandā reliquisse, sed eandem ipsos detractis ornamētis pulcherrimis quibusque, caeteris denudandam siue potius dilacerandam dedisse

Serm. 77. in Cant. animaduerterit? quae quum Bernardo partim acerba, & indigna, partim etiam intoleranda videantur, sic ex animi sui sensu, atque dolore vociferatur. Cuius est illa pecuniae vis ingens, cuius sunt locupletes illae magnificaeque domus in *V*rbium modum extructae ebore auroque fulgentes tabulis pictis, signisque refertae, quibus non modo ipsi, sed infimae etiam sortis amici, & familiares abundant nisi sponsae? quae funditus bonis omnibus euersa, haec illa tanta tamque praeclara, ex eius luculento patrimonio tanquam è naufragio collegerūt: tanta illa auri & argenti caelati, tanta gemmarum multitudo, tanta tapetium & conchiliatae vestis, & peristromatum copia, quantam potentissimorum Regum luxuria ex infinitis locis collectam coaceruare vna in domo vix posset, quid aliud est nisi sponsae infoelices ornatus miserandaq. spolia, quae nullo vestitu contecta sed calamitatibus omnique miseriarum genere cooperta illuuie & squallore obsita contumelias, & turpitudines omnes subire compellitur, tot illa varia, & exquisita ciborum genera, qui-

bus

bus magnificae illorum mensae complentur, cuius sumptibus nisi locupletissima sponsae eiusdem dote comparantur? quae macie deformata perpetuo cruciatu famis sitisque conficitur, nec sane quidquam excogitari potest acerbius quam se in bonis Ecclesiae ad Virginum inopiam, ad Viduarum solitudinem subleuandam collatis certos eorum administratores sumptuosius insolentiusque iactare illas vero miseras de spe omnis prorsus humani praesidij deiectas eorum opem implorare, ad fidem frustra confugere? hos patrimonia pauperum effundere, fortunas obligurire, illas orare vt viuere ipsorum misericordia liceat? hos in auaritia, & cupiditatibus neque modũ, neque modestiam habere, Deum illas, hominesque testari suam saepius concussam pollicitationibus impurissimorum hominum pudicitiam nisi Ecclesiae opibus sustineatur labefactari, a quibus illis nimirũ immanissimis sumptibus, quos in mutis parietibus, in stipitibus inanimis ornandis, quos in equis in canibus alendis, vt alios quibusuis etiam bestijs foediores homines taceam insumunt, tam indignum facinus auerteretur. Sed caeteris in rebus perfidi in vno fideles esse reperiuntur in omnibus spõsæ euersores crudelissimi, sunt tamẽ in vno, in suo scilicet iure persequendo eiusdem spij,

Ex Bernar. serm. 25. in Cant.

pij, atque optimi conseruatores, nam vbi primum eius in bonis vestigium posuere statim vetera illius altaris aut Ecclesiae monumenta reuoluere, alijs litem intendere, alijs negocium facessere, alijs possessionem adimere ab illo praedium abiudicare, summo iure agere, aequitati misericordiae locum non esse vt satius plerumque sit inter sceleratos, inter barbaros homines, inter feras aetatem degere quam in hac istorum tanta immanitate versari. Denique eo tandem miseriarum deuetum esse idem Bernardus affirmat, vt praeclare de illa meritos esse eos arbitremur, qui, si quam male negligenterque custodierint non etiam eandem in vltimum discrimen & miserandam omnibus condicionem adduxerint. Quod si eloqui misera posset non modo ad suam tantam calamitatem deplorandam durissima homiuum corda compelleret, sed lapides ipsos flere, quodammodo cogeret, & lamentari. Me miseram, fortasse diceret, dum inops eram, dum paruis opibus, & facultatibns praedita benigne me omnes excipiebant humaniter tractabant, in delicijs habebāt, nec recusabat optimus quisq. pro dignitate, pro salute mea pro meis cōmodis suam non modo operam, studium, & laborem imoertire verum ad pericula etiā accedere, inimicitias suscipere omnes acer-

bita-

bitates, omnes dolores, cruciatusque perferre omnium denique rerum egentem nihil prorsus deficiebat; iam vero summis opibus auctam ingentibus diuitijs ornatam omnes boni repudiant, viri sanctissimi ne contaminentur reformidant: solum nescio qui (quo eos nomine appellem nescio) vbi me conspexere ferociter propter praedam inuadunt, oppugnant spoliorum causa vexant itaque pro se quisque trahentes distractam, dilaceratamque diripiunt vt in summa rerum omnium abbundantia vitam misere cogar in solitudine & egestate degere, & quod acerbius videri debet ipsae meae opes tantas mihi facessunt iniurias, mea ipsa cõmoda tãta haec pericula creãt, quod sane si ij, qui me tot bonis locupletarunt prospexissent, ea tanto mihi luctui futura flammis fortasse tradere maluissent. Quare mea omnia cuiuis optima fide concesserim, ijs aequo animo caruerim, ex omnibus rebus me ipsam nudam, nec praeterea quidquam exceperim, libenter aliena misericordia vixerim, dummodo omnia mea pristina commoda recuperem; vel certe tanta à me pericula, iniuriasque propulsem. Quapropter vt omnis, improbis viris eripiatur illius insontis vexandi licentia, ita debet Episcopus, cui illa tamquam in Matrimonio certo stabilique lo-

canda

Greg. Regis l. 8. Epist. 40. canda est in virtutibus omnibus praeter caeteros excellere, vt qui nō multis ab hinc annis arctiorem vitae, morumque disciplinam subierit, & in maximis, summisq. virtutibus comparandis plurimum operae, temporisque consumpserit, non modo Episcopatum debeat non expetere, verum etiam vltro delatum recusare. Quid? nonne Bernardus sciscitanti Brunoni vtrum sibi paulo ante ad studium perfectionis ingresso demandatam Coloniensem Ecclesiam suscipere an recusare fas esset, aperte rescripsit, vt omnino caueret, ne ad illius, seu ad alterius Ecclesiae regimen capessendum accederet, quod nondum illius curriculi metam potuisset attingere, in quo mox versari coepisset? *Epist. 11.* Extat Gregorij Magni Neapolitanos grauiter obiurgantis Epistola, quod nescio quem in illius Ecclesiae solium, cum magna Virtutis commendatione recepere vellent, qui filiam ex concubina susceperat, aetate nondum adultam, si enim inquit ex aetate puerulae tam commendatae probitatis ratio subducatur, nec credi, nec existimari quidem potest, id quasi repente consequutum esse eū; quod vix multorum annorum laboribus, sudore, vigilijsque colligitur & valde electi illius Episcopi fiduciam increpat; quasi maiora, quam caperet optantis recipientisque,

tisque, quibus salua conscientia nõ deberet temerarias manus admouere. Quum enim iam oporteat eum, cui Ecclesiae gubernandae Prouincia tradenda, ac demandanda est inchoato perfectionis operi quasi fastigium imposuisse, eo ne vnquam cuiusuis industriam peruenire posse credideris, quẽ non diu multumque spectata virtus, & exquisitae probitatis fama commendauerit? tu ne tantum tamque perfectum tibi opus exaedificasse, & ad summum perduxisse videaris, qui si recte volueris animaduertere, fundamenta, vix ieceris? tu ne gregem tuum per rerum terrenarũ despicientiam, ad Christianae vitae perfectionem traduxeris, quum illam, quam alteri monstraturus es viam non modo nunquã ipse confeceris, sed ne ingressus quidem aliquando sis? tu ne aliorum animi aegritudinum, sanandarum partes susceperis, quarum ipse insanabili intestinoq; morbo labores? quã sane ad edomandas cupiditates idoneam caeteris medicinã praebueris, qui in tui ipsius animi motibus sedandis, nihil operae studij; qposueris? quod si te ita caecũ reddiderit auaritia, atque cupiditas vt haec in tueri quãuis clarissima nõ possis, ante actã vitã consule, haec dabit tibi iam tacite cõtra te ipsũ firmũ & graue testimoniũ. Si ad parietes fulciendos tantopere cauemus, ne

quam

quam recentiſſime caeſas ab arboribus trabes adhibeamus, quod maxime veremur ne ſucco a radicibus deducto adhuc molles, ſe ſe flectendo, aut deinceps dum exiccantur decreſcendo vitioſarum aedium ruinam non tam reparare quam accelerare poſſint, parum ne referre putabimus ſi labantes & iam prope ruentes hominum mores ſuſtentandos eidem tradiderimus qui nuper a peccandi conſuetudine tanquã a radice reuulſus veteres illos ſpiritus quaſi intra venas incluſos retineat nec maximas ſibi virtutes ab adoleſcentia comparauerit quas perpetua conſtantia, ſtudioque roborauerit? ita ne vero? quod in ſtipite, in trunco requiritur, id in homine, in Epiſcopo negligetur? Nam Epiſcopo omnium eſſe onera ſubeunda factum eſt iam tritum ſermone prouerbium, at quae tandem grauiora ira inuidia caeteriſque perturbationibus onera ſuſtinemus? quorum grauitate ita praemimur vt etiam opprimamur interdum, haec quum aduerſus illum concitantur in nobis, ita ſunt Epiſcopo toleranda patienter vt & facienti iniuriam ignoſcat,& ſimul miſereatur errantis, cui maius eſt cum improbis negocium quam Epiſcopo? in quem melius popularibus procellis agitatum falſae criminationes confinguntur, quam appoſitiſſime ad

Chryſoſt. Omel. ſup. cit.

veritatis

veritatis imaginem, quam in Episcopum? in quo plura magis patent inuidorum libidine ferienda quam in Episcopo? igitur, qui nulla recte factorum conscientia sustentatus, sed solum arrogantia subnixus tantae rerum moli ceruices obtulerit quis dubitet eum, & sibi ipsi interitum struere, & caeteris perniciem, ruinamque moliri? sed quid? inquies, non debeam rogatus, non imperio superiorum adductus necessitate præsertim vrgente oblatos vltro Episcopatus accipere? Profecto Diuum Thomam illum, qui, quum ob singularem innocentiam, ob excellentem doctrinam, ob incredibilem sapientiam, ac paene diuinam dignus propemodum prae caeteris esset, qui ad Ecclesiae gubernacula sederet, a Deo vehementissime efflagitauit ne vllo vnquã tempore ad Ecclesiasticos honores eueheretur, sanctissime doctissimeque docuisse non inficiabor debere eum qui tantae sit capax rei summo iubente Pontifice, quacunque sui commodi ratione posthabita, impositum hoc sibi laboris onus totis viribus excipere, quum non solis nobis sed etiam atque adeo multo potius nati Reipublicae simus, qui igitur est operi abunde sufficiens nec communis officij pondere opprimi se ita facile posse sentit hic inquã ad Principatus Ecclesiae iussus accedat, hic

S. Thom. in Sum. 2. 2. q. 18. ar. 2.

hic præbeat muneri ceruices maximo atque grauissimo quod si cum fide diligentiaque obierit, habeat pro cóperto fore vt pro eodem etiam a Deo praeclarissimum illud vsurpetur elogium. Euge serue bone & fidelis quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam intra in gaudium domini tui. sed omnis mihi tecum contentio est qui solum propter nimiam opum cupiditatem Episcopatus affectas, exquiris per ignes, vt aiunt, ferunque petis qui non oblatos solum inuadis sed vix etiam ostensos ne te celerius alter arripiat prope per vim abducis, quum nulla habeas vel à Natura, vel a labore adiumenta rerum gerendarum, quum totus vndique peccatis mendisque scateas, quum tuorum scelerum conscientia sacrosanctum illud diadema capiti nequissimo non conuenire vociferetur vt pulchre in Hieronimus summam prope sanctitatem, & sacerdotale capitis insigne vna eademque Haebraicae vocis comprehensione deuinciri & colligari animaduerterit. quasi arcta ac prope indiuidua inter se societate coniuncta; nisi adhibita quodam modo vi quadam dissociari, seiungique non posse videantur, at non ne suis ipse te stimulis fodiat, imo potius laceret atque cruentet pudor, quum illud tibi diadema cunctis tacite reclamantibus imponitur,

Math. xxv.

in c. ix. Zac.

nitur, quod tua a te sordida vita omnium cum plausu reijciat? at tu quem omnia tuo commodo metientem spes tantum vtilitatis paene praecipitem in hanc cupiditatem impellit cogitasti non solum quid oneris in præsentia tollas, sed quantum in omnem vitam negocij suscipere coneris? numerasti ne omnes ad vnum animas, quae tuae diaecesi continentur? quid loqueris de animabus ego scio quot praedia habeat, & simul illud teneo maximam vno anno ex eorum fructibus pecuniam confici posse; at Basilius, Ambrosius, Augustinus accurate capita percensebant, & parem exhibentes muneri, quod subierant diligentiam atque laborem, quotidie quasi expensi, & accepti rationes integre conficiebant, & cum Deo consolidabant. nimis antiqua, & iam obsoleta commemoras, haec laus egregiae Virtutis & innocentiae fuit non solum hominum sed temporum illorum propria; quid ais? vtrum existimas Christum curae assiduitate, atque labore defatigatum omnem à suo grege cogitationem abiecisse: an putas multo eum diligentius ab illis quam à te Vitae rationem repetiturum? in vtroque vehementer deciperis, namque adeo sua sibi sponsa adhuc cordi est vt illius incolumitas existimatioque praecipua diuinae eius prouidentiae cura contineatur, teque ita omni-

omnibus custodijs subiectum seuerissimo Dei iudicio tradidit, vt neque in eius bonis administrandis, neque in agris colendis; neque in vectigalibus exigendis, neque in faciendo, neque in omittendo, ne minima quidem libella sine tua maxima poena durum posis dominum fraudare. Verum, inquies ad id perfectionis culmen se diuinorum hominum perduxit industria, vt desperanti mihi consequi posse, id, quod ipsi sunt assequuti omnem prorsus eripiat persequendi voluntatem. fortissimum vt tibi videtur propugnaculum nullo negocio ex tua defensione deijcitur, nam, & hi quos nominaui etiam homines ipsi fuerũt, eodemque Dei praesidio muniti, ac tu ipse si velis, cupis tu quoque summum virtutis illorum adaequare fastigium? eorundem vestigia persequere, quis enim eo se posse peruenire desperet, quo multorum impressa vestigijs, & frequentibus contrita itineribus via ac repercussa appareat? Sed video quid est, quod tua vehementer studia retardat, teque a laudabiliore vitae genere reuocat, atque deducit. Etenim non desperatio imitandae veterum innocentiae, & sanctitatis, sed incitatum, atque propensum, ad effrenatas libidines studium & is, quo maxime virtus pretio comparatur, & quem plerique fugimus labor, tibi bene

fortasse

ſortaſſe animato languorem affert, & ſpem maxime debilitat. Erras plane ſi putas alijs gradibus, quam plurimo labore, atque ſudore, multis, diuturniſque vigilijs ad ſumma contendi, in maxima rerum omnium deſpicientia caſte admodum & liberaliter ſanctéque viuitur, haec omnium Virtutum familiam ducit, pone tibi ante oculos vnumquemque eorum, qui fuerunt Eccleſiae lumina, qui rebus geſtis, atque Virtutibus perpetuae Eccleſiae pacis fundamenta iecerunt Athanaſium Baſilium, Ambroſium, Auguſtinum, reliquoſque permultos horum ſimiles: num arbitraris fuiſſe aliquid aliud ampliſsimis viris in vita propoſitum, praeter Dei gloriam, praeter fidei catholicae propagationem, praeter officium fortis, atque conſtantis Epiſcopi? num eos exiſtimas liberalitatis, & continentiae remis affluentes vndique diuitiarum vndas propellentes tanquam ad aliquem libidinis ſcopulum erectam in Caelum mentem appuliſſe? num vllam rationem habuiſſe reperies, aut auri, aut argenti ad auaritiam, aut amoenitatum ad delectationem, aut ſupelectilis ad delicias aut epularum ad voluptates? domos ſuas non tectorijs aureis inducebant, ſed ſplendore Vir-

re Virtutis illustrabant, non tabulis pictis, non signis ornabant, sed rerum gestarum gloria decorabant, non felicatis frequens pateris conuiuium, non corinthijs operibus, non vasis ex auro, vel e gemma factis instruebant, non mensas conquisitis Caelo, marique epulis onerabant sed contra summa parsimonia complebant non haereditates ingentes transmittebant ad posteros, sed innocentiae famam relinquebant. Verum Pontificum maximorum salutaribus decretis, & institutis atque adeo incredibili huius optimi principis diligentia, & prope singulari vigilantia improborum hominum cupiditati obstructa est via, vt iam omnis ferè nostra superuacanea sit, & abundet oratio. At video quorsum recidere quoue tãquam ad arcem confugere istorum defensio possit, qui cupiditatem non modo suam excusare, sed cohonestare etiam consueuerunt, ad omnes enim meos impetus, quasi quidam murus Pauli Episcopatus opponi- Act. 9.
tur, qui tunc quum eius maxime furor in Christi discipulorum caede bacchantis efferuesceret, quum acceptis à summis Pontificibus litteris in Christianos, qui Damasci, per id tempus commorabantur irrueret, dum infesto animo at-

que

que minaci, ad Ecclesiae pestem ferrū, flammamque praeportaret, quum illius iam iam crudelis, & pestifer aduentus timeretur eius offusa oculis animoque insolita diuini splendoris luce, ita mentis caligo depulsa est, vt susceptum illico furorem abiecerit, & ex acerbo crudelissimoque Christiani nominis hoste omnium repente gentium magister euaserit, quo in munere ita versatus est, vt vnus ferè extiterit, in quo omnium solicitudo Ecclesiarum inhaereret atque adeo salus niteretur, & ad occasum ab ortu solis Euangelij semine diffuso, ac propagato, suas ipse res gestas, atque Virtutes ijsdem, quibus solis cursus continetur regionibus, terminisque concluserit. Quam leuis est ista defensio. quid? non ne potuit Deus Paulum aut quemuis alium, quamuis impurum, quamuis improbum, quamuis impium, quamuis omnium scelerum luto demersum inde abreptum extrahere, & vitijs perpurgatum summis repente virtutibus exornare? at te iam diuino eius munere e coeno peccatorum emersum sine lōgo vsu, & diuturna exercitatione in nullo voluit virtutis genere expolitum esse planeque perfectum. Sed profecto non intelligis tuam istam temeritatem maxi-

mum esse contra te ipsum testimonium, te nunquam in studio perfectionis elaborasse? His itaque de causis Episcopalis dignitas tanta cum laborum,& periculorum,tum vitae,& existimationis societate copulata est, vt in re magis ardua difficiliq. versari videatur, qui vni tantum Ecclesiae praesit,quam, qui Ciuitates omnes,atque Prouincias terra, marique summo cum Imperio regendas,administrandasq; susceperit immo, vt Chrysostomus ait, tantũ interest, inter vtrumque, quantum inter leuem Cymbam, quae velis, remisque instructa,& multorum iugi conatu placidissimo flumine secundis conspirantium ventorum flatibus impulsa feratur, & Nauim onustissimam,quae aduersa in alto tempestate iactata,tenebris offusis, fractis remis, demersis remigibus, Gubernatore metu perculso, eo adducta est,vt verendum maxime sit, ne è tantis vnquã enauigatura periculis aut vni ex imminentibus scopulis appulsa frangatur,aut vorticibus hausta in profundum detrudatur.nam,qui orbi terrarum vniuerso cũ summo praeest imperio, vt ingenti vndique negociorum mole vrgeatur, multorum tamen ope, quasi humeros eidem oneri supponentium, maxi-

Idem Chrysost.lo.cit.

ma laboris parte leuatur, ad haec aduersus multitudinis leuitatem, contra perditorum temeritatem suorum caritate munitur, armatorum praesidio stipatur, imperiũ detrectantes & perniciosos ciues multa, vinculis verberibusque coercendi liberam habet à lege potestatem: contra vero Episcopos hisce omnibus ferè auxilijs destitutos esse reperies. O condiciones miseras regendarum animarum ò rem periculorum, insidiarumque plenissimam, in qua rectores vel egregij ab amicis inimicisque promiscue subiectis inuidiae facibus, falsis criminibus circumueniuntur, vbi tũ suorum, tum exterorum insidijs expetuntur, vbi si seueritas adhibeatur odiosa futura est, si lenitas & clementia ne contemtum pariat verendum est, vbi seueritatis acerbitas, ita est lenitate clementiae mitiganda, vt non aut desperatis animis castigationis acerbitate dolor nimius inuratur, aut dissolutis clementiae licentia peccandi auctoritas tribuatur. Quid multa? iactantur illi vt in vastissimo mari aduerso turbine quasi sata nauis, aut mox ab eodem misere discerpenda, aut infesto gurgite deuoranda. Neque tamen infestus humani generis hostis, tanta, tamque atroci ad-

uersus sacros Populorum Rectores tempestate commota quiescendum sibi esse ducit, sed nouis procellis, atque turbinibus excitatis coortam tempestatem augere sæpe conatur: quoties enim cũ illis graues inimicitias sceleratos homines adire compellit? dũ pro suo munere ad corruptos Ciuitatis mores emendandos omnes neruos intendunt? quoties ad augendas vel conseruandas Pauperum facultates intentis, varia, ac multiplicia pericula proponit? quoties pro imperio vel Ecclesiastica dignitate prouocatis, cum multis, audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus affert dimicandi necessitatem, vt quod Ecclesiae vel bonorum patrociniũ susceperunt, cogantur deinde aut propter potentiam aduersariorum abijcere, aut propter infirmitatem animi deponere? Quod si quis innumera sanctorũ Patrum praeclare gesta ex veteri, memoria repetierit, & procellas omnes ac tẽpestates, quibus a suis indeusque primordijs Ecclesia Christiana iactata, atque afflicta est cogitatione peruoluerit, non ne semper illos quum cupiditatibus Principũ restitissent, Haereticorũ opes infirmassent, opinionum monstra debellassent, pro Ecclesiastica libertate acerrime decertas-

certassent,in medium rerum omnium discrimen deuenisse, & in maximas inuidiae, & molestiarum turbulentissimas tempestates concitatis iniquorum animis incidisse cognouerit? quis sane infinitos labores, atque pericula cum Episcopali, splendore coniuncta non reformidet si Basilij Caesariensis Episcopi quas saepe perpessus est pro Catholica Religione iniurias, & incommoda legerit? in quem vnum vt sacra Catholicorum templa ab Imperatore Valente impurae superstitioni Haereticorum addicta ad veterem cultum deduceret, & nefarium seruitutis iugum à ceruice Christianorum repelleret, omnes illi fluctus redundarunt, quos a cōmuni peste depulerat. quis innumeris profecto, & multiplicibus contractis ab Athanasio insectationibus, aerumnisq; perspectis,ad tam turbidos honores cōcitato impetu se se ferentem cupiditatem, quasi a medio cursu non auocet in tutumque perducat?ad cuius interitum omnium generum atque ordinum consensus; omnium gentium conspiratio coniurauit, denique ominum ferè miserias, & fortunae ludibria in vnum illum Antistitem optimum immanissimorum hominum efferata rabies cumulauit. nam cum à Constantini temporibus vs-

que ad Valentis imperium cōtra inter horum Principum aetates interiectos Imperatores, veram, germanamque Christi fidem protexisset quum ad Ecclesiae nauis tunc maxime fluitantis in alto tempestatibus Arianorum, gubernaculum accessisset, tot perpessus est insidiarum, & malorum omnium fluctus, vt male iactatum nullus in toto terrarum orbe tutus a persequentium furore angulus quasi portus exceperit; persimiles fluctus ac puellas perpessus est Chrysostomus, qui post egregiam in rebus diuinis nauatā operam, in exiliū eiectus est, vbi aerumnis, miserijsque confectus excessit è vita; vt vere dici possit eorum plures, qui in hanc eiusmodi honorum nauim conscenderint tempestate coorta absorberi, quam eadem sedata tutum in portum, tranquillumque deferri. Quae cum ita sint, non est quod tantopere Gregorios, Ambrosios, Augustinos admireris, quod eam in summa virtute, & eruditione modestiam retinuerint, vt non modo oblatos sibi vltro Episcopatus reiecerint, sed ne ad eos capessendos inuiti cogerentur, se se in siluas, & desertissimas solitudines abdiderint. nam etiam si in Christiana Republica per id tēpus nulli re vera ad id aptiores inuenirentur, tamē vt acres,

& intelligentes rerum aestimatores, tantae molis grauitate perpensa longe imparem suam esse imbecillitatem oneri iudicauere. & iam perspicientes quanto tutius esset sacerdotale Regnum respuere, quam accipere, quasi cautius duxere, corpus feris obijcere, quam se Populo multorum capitum belluae, & omnium ferarum immanitatem superanti committere. Quis enim nisi inconsideratus, ac demens, se talem esse putauerit, vt iure tantae rei praeficiatur? quis nisi temerarius, sibique praefidens in tam amplo latoque pastoralis officij pelago, ita semper rectũ cursum tenere se posse confidat, vt nec vrgentibus periculorum procellis, nec humanorum commodorum aura leniter aspirante, de recto vnquã tramite deflectat, neque ad dextram, neque ad sinistram? at si adhuc in ea mente persistas vt pertinaciter hanc istorum Patrum in repudiandis honoribus tam constantem voluntatem admirandã putes, scias etiam eandem fore tibi multo magis imitandam, quum ea nos praestantiũ virorum facta ad imitandum aptissima iudicemus, ad quorum exemplar si omnis vitae nostrae ratio referatur, maxima ad nos inde emolumenta, atque adeo salus

ſalus certa redundet. Verum non ideo haec dixerim, quod hos honoris titulos per ſe malos, & improbandos eſſe ducerem, ſed quod ſummum, ac prope diuinum hominem requirant, quorum ſimiles paucos meminiſſe vix poſſumus, quos tamen Chriſtianae Reipublicae neceſſarios eſſe nemo eſt qui neſciat; nulla enim Ciuitas, nullus hominū coetus ſine magiſtratu ſine imperio ſine lege poteſt tanquam ſpirans ſed vitali ſanguine deſtitutum corpus, nec ad modicum quidem tempus perdurare, quum imperantium aequitate & ciuium obedientia omnis Reſpublica cōtineatur: immo vero eo magis venerandos a nobis, atq; colendos cenſeo, quod in Eccleſia ad ordinum, & perſonarum diſcrimina retinenda ſunt inducti diuinitus. Quapropter Epiſcoporum imperio ita nos ſubiectos obedienteſque praebeamus, vt ſimul virtutes eorum imitemur, & quum Chriſti perſonam inter homines ſuſtineant tanquam e Cælo delapſos intueamur. Sic enim fiet, vt ſi quis veſtrum aliquando ad hoc celſiſsimum dignitatis faſtigium vocetur a Deo tanquam Aron, eo dignior, qui imperet habeatur, quo caeteris ſubmiſsius modeſtiuſque paruerit.

IO. VICTORII ROSCII ROMANI, AD ACADEMICOS PARTHENIOS.

ORATIO II.

REPREHENDENDA vobis fortasse, Auditores, prudentissima Patrum meorum consilia videbuntur, qui me, qui non sum cum tot clarissimis, eruditissimisque adolescentibus, quorum frequentia hunc consessum exornari videtis, vel aetate, vel ingenio comparandus, primum omnium in hodierni diei lucem, & puluerem initium annuis Academiae nostrae exercitationibus facturum eduxerint, quum enim

com-

communis ſit omnium ferè opinio, in conſtituendis, ordinandiſque rebus, quae firmiſsima ſunt,ea prima collocari debere, vt expectationi hominum quam celerrime occurratur, quis eſt adeo hebes qui non intelligat grauiter ab ipſis in huius tam celebris Academiae exiſtimationem peccatum eſſe, quoniam me, in quo minimum omnes putant eſſe primum voluerint dicere? Etenim quum omnes, etiam acres, & intelligentes rerum aeſtimatores vt plurimum ex initijs de vniuerſa re iudicare ſoleant, ſine dubio ſi initio ſatisfactum non ſit tot viri doctiſsimi, qui frequentes ad nos audiendos conuenerunt, male ſe de ingenio noſtrorũ adoleſcentum habere exiſtimabunt, e quibus non ſtatim vt inchoari Academia coepta eſt nemo me eloquentior vel eruditior pro dire potuerit.Quapropter ſapientius facturos eos fuiſſe dicent, ſi me aut nunquam dicere voluiſſent, vel quando exaudienda mea vox erat in mediam turbam,vel in gregem conieciſſent. Verum aliter res ſe habet Auditores atque fortaſſe exiſtimatis, abundat Academia noſtra praeclariſſimis adoleſcentium praeſtantiſſimorum ingenijs,floret eloquentia atque optimarum artium ſtudijs,

dijs, prudentiſſima ſunt Patrum ſapientiſsimorum conſilia, adoleſcentes optimi, qui non me potisſimum delegerunt, quo ſummam apud eos, qui audiant de vobis opinionem diminuerent, ſed quo melius veſtro nomini exiſtimationique ſeruirent, horum enim alterutrum euenturum arbitrati ſunt, vel me beneuolentia veſtra fretum dicturum aliquid dignum expectatione omnium, vel ingenij mei tarditate retardatum, ab eadem longo interuallo ſuperaturum; quorum ſi primum contigiſſet quid illis reliquũ fore, nisi vt ſummopere gauderent, etiã in hac mea tenuitate ingenij, aliquid inuentum eſſe, quod ſummam expleret deſiderij veſtri expectationem? at ſi alterum omnino, quod erat ſperandum, conſecutum eſſet, vt minor videlicet opinione hominum inueniret non iccirco ſe hominũ reprehenſioné offenſuros exiſtimati ſunt quum eandem, quam Natura ſequitur viam ipſi tenuiſſent, quid eſt in natura rerum omnium quod ſe vniuerſum profundat, nec ſuo quodã itinere a primis inchoatiſque initijs in vltimum, perfectumque exitum terminetur? quid eſt in ijs, quae à Natura procreantur tam altum tamque excellens, quin id quoque leuioribus princi-

pijs

pijs natura ipſa praetexuerit? quod & in ſtirpibus,& in omni animantum genere, ſed praecipue in ipſo Homine, qui altiſſimo rerum quae à Natura proficiſcuntur gradu continetur intueri licet, hic enim primum imbecillus, elinguis conſilijque expers in lucem editur, verum ita vires in dies ſumit, vt firmiſsimus, diſertus,ac prudentiſſimus euadat; neq; tamen erit quiſquam adeo ſtultus, qui tam ſolertem, prouidamque parentem non alijs quidem nominibus reprehendendam exiſtimet,quam quod huic plane admirabili,ac paene diuino animanti,non ſummam à principio rationem, ac ſapientiam tribuiſſet: citius dixerit eandem alta quadam mente atque conſilio praeditam fuiſſe, quum voluerit idem, non niſi annorum decurſu, quaſi longa quadam via, ſpacioque confecto ſapientiae eiuſdem metam attingere. Atque adeo verum eſt in quacunque rerum inſtitutione eſſe aliquid primũ,& inchoatum,deinde ſubſequi aliquod extremum atque perfectum, vt Ars quoq; ipſa Naturae vt ita dicam aemula, hoc eodẽ itinere ad id cui nihil abſit, quodque, aptum, atque perfectum, expletumque ſit omnibus ſuis numeris, & partibus progrediatur, Etenim vt cae-

tera

tera exempla missa faciamus, quis non videat in inchoatis picturis nihil aliud, nisi horridum quoddam, atque incultū cerni? quae picturae deinde paulatim coloribus, ita illustrantur, vt quum ad illud vltimum, atque postremum absoluti operis effectum peruenerint, ita saepe res ad viuum exprimant, vt res ipsae non rerum effigies videantur. Ex quo profecto intelligi facile potest, quā apte, quamq; sapienter ab Academiae nostrae moderatoribus ego delectus sim vnus ex omnibus, a quo intermissae aliquot mensibus exercitationes nostrae instaurentur, vt nimirum veluti primas quasdam descriptiones ducerem eius praeclarae picturae, quam alij deinde eruditissimi adolescentes, summa elaboratam industria, omnibusque numeris absolutam vobis ante oculos proponant, nihilque aliud me hodierna schola, tanquam rudi quodam penicillo efficientem intuebimini, quam vmbras quasi quasdam atq; recessus ducentem, quo aliorum, qui me sequentur doctrina, suis coloribus perfecta magis eniteat. Adeste igitur animis auditores atque adeo vestrae aura beneuolentiae toto Adriatici Maris tractu, cuius nunc quidem fluctus perhorresco cursum,

oratio-

orationis meae dirigite, vt aliquē portum tenere possit. Neminem habiturus sum eorum, quæ dixero aduersariū, nulla mihi erit cum strenuis aliquibus viris colluctatio, ita fortasse visum est patribus, quippe qui optime norint quātum sit in me virium & facultatis, libero igitur campo mea excurret oratio, non vehemens non pugnax erit, sed lenis atque placida, eaque vt non ad vulnus sed ad vires euocandas conferat: nam quēadmodū in gladiatorio vitae certamine à pugnantibus ita primae illae hastae iactari leniter solent, vt & lacertum concalefactioni seruiant, & reliquis viribus suis consulant, ita in hac quasi cōtentione doctrinae, qua litteris decernitur nonnulla fient a me, quae non ad feriendum hostem, sed ad virtutem his proximis ferijs, quasi diuturna pace languentem excitandam, valere videantur.

ORA-

IO. VICTORII ROSCII ROMANI, DE LAVDIBVS GEOMETRIAE. ORATIO III.

VNQVAM omnino in me ipse sum expertus Patres religiosissimi, caeteriq. Aud. ornatissimi, quod praeclaris oratoribus multis aliquando vsu venisse cognouimus, vt rei de qua dicturi essent magnitudine terrerentur, & in summa rerum, vbertate, & copia, verborum inopia laborarent; id quod contigisse mihi hoc tẽpore sentio, quo tempore de Laud. Geometr. apud vos dicendum est; Etenim quum de singulis dicere, plane infinitum sit, quas

potiſsimum ex tot maximis atque grauiſsimis, quibus abundat laudibus celebrandas accipiam? *S*i enim aliquibus tantum inſiſtere mihi erit in animo, & caeteras omnes praetermittere, iam in eam dubitationem adducor, ne quis me non tam illam exornandam, quam ſuis ornamentis & honoribus ſpoliandam ſuſcepiſſe conqueratur; ſed neque iccirco mihi laborem prorſus ademtum, vel moleſtiam omnem ereptam crediderim, ſi in vno tantum, aut altero laudis genere verſari ſtatuerim; nam quae fuerit primum iſta in praeſtabilioribus deligendis prudentia? quũ omnes aequo inter ſe iure contendant, & magnitudine, atque praeſtantia ſimillimae, pari ſplendore, ac dignitate mirabiliter fulgeant? praeterea quum earum ſingulae ſanè quae multis nominibus celebrentur dignae ſint, maiores claritati earum tenebras offudiſſe ſilentio, quam eaſdem dicendo illuſtraſſe videbor. Quare his anguſtijs vndique circumcluſus, quo me vertam, aut quid potiſſimum conſilij capiam? Reſpondebo ne animum? id minime vero. An timore debilitatus quod mihi onus impoſui-

ſtis

ftis cum perfidia abijciam? ne id quidem, quid igitur agam? id, quod vere mihi videor esse dicturus, vt nihil existimer de gloriae illius summa detraxisse, si non statim omnia, quae dici de illa possint effuderim; nam qui laudata magis existere illa res potest, quidue praedicari de eadem honorificentius, quam ingenue fateri iam esse in confesso apud omnes, tantam in illā multitudinem laudum confluxisse, vt non modo vna, sed ne pluribus quidem actionibus explicari satis commode possint? qui melius occurri satietati audientium potest, quam rem illam suscepisse tractandam, cuius multitudo laudum, atque ornamentorum tantam Oratori facultatem & copiam largiatur, vt si saepius de illa sit dicendum semper nouus accedat? sed quae longe mihi praestare caeteris eius ornamentis omnibus videantur, eas esse duco, de quibus quum scientiae alicuius dignitas in disceptationem adducitur, quaeri potissimum solet, scilicet vtilitas, & voluptas: quae duo ita ferè semper *Natura* distraxit, atque seiunxit; vt quemadmodum in caeteris rebus, sic in praeclaris facultatibus multis, atque arti-

bus ne minima quidem inter se societate coniunxerit. aut enim semper vtilitas abesse cernitur a voluptate, aut certe voluptas ab vtilitate secerni. Quae porro haberi voluptas etiam in summa iuris ciuilis cognitione, atque prudentia potest? quid in ea plane dignum inueniri, quod aut iucunda quadam varietate ac delectatione ad se mentes alliciat, aut animum abstrusarum rerum, atque admirabilium inuestigatione, & comprehensione retineat? tanta tamen quotidie ex illa ad nos beneficia, fructusque proueniunt, vt qui omnium inde maximas ad vitae communis vsum vtilitates, & commoda depromi negauerit, tanquam hominum societate indignus in aliquam solicitudinem inter feras amandus videatur. Etenim continuo ex illa velute perenni fonte deducitur, aequi, bonique notitia, iusti, atque iniusti scientia, haec est fundamentum libertatis, fons aequitatis, haec vitijs poenas, & virtutibus praemia decernit, hac vna retenta Ciuitates, coetusque hominum iure sociati conseruantur, bona nobis a maioribus tradita retinentur, res, do-

mus, vxores, a flagitioſorum hominum libidine, & a nefario perditorum ſcelere liberantur, perpetua eius cuſtodia ac vigilantia. Denique hac eadem non ſolum priuatorum plurimorum dignitas, non vniuerſorum vtilitas, ſed etiam Reipublicae totius ſalus, hominum generis vniuerſi, & mundi ipſius conſeruatio maxime continetur. Iam vero quis locus in tota Philoſophia ſi cum caeteris eius partibus ſemper quidem vberrimis ac feraciſſimis conferatur eſt minus fertilis ac fructuoſus, quae vlla pars eius minus culta, vel minus vtilitati hominum deſeruiens, quam ea, quae naturae obſcuritate inuolutas rerum cauſas euoluit in mediumque proponit? & tamen fere nulla ars eſt, quae arripiatur auidius, cui plures ardentiori ſtudio ſe ſe penitus dederint, vel maiore cum delectatione iam homines ad ea, quae eius abditis, atque reconditis e fontibus hauriuntur, ſcientia, & cognitione comprehendenda commoueantur. quid eſt enim aut tam ad mirabile, quam quae Natura longiſsime à communi hominum intelligentia, ſenſuque diſiunctum eſſe voluit, quaeque ne ſcilicet eruerentur profunda

quaſi nocte ſuppreſſerat, mentis acumine celeriter adipiſci, & lumine rationis inueſtigata ab illis, in quibus iacebant tenebris euocare, & in lucemque proferre? aut tam iucundum cognitu, atque auditu, quam occultae tot rerum admirabilium cauſae, abditaeque rationes? aut tam ſingulare, vel prope diuinum, quam poſſe vulgi ſtuporem, & admirationem eludere, & captas vana formidine mentes imperitorum, ratione ſoli ſibi percepta diſſoluere, ac torpentes ad ſpem, ac fiduciam rurſus excitare Solam igitur Geometriam eſſe dico, qua nihil propemodum Generi hominum a Deo immortali ſit datum vtilius, neque aliquid ex quo maior percipi voluptas poſſit oblatū. Atque vt à voluptate qua maxime ſenſus hominum afficiuntur ordiamur, quid poteſt ad delectationem homini iucundius accidere, quam dimenſis aſtrorum curſibus, maturitates temporum ſingulorum & varietates mutationeſque cognoſcere? quae inſatiabilior voluptas, quae pulchrior, quae praeſtantior ad intelligentiam, quam ſcientia, & cognitione comprehendere, quanto tempore tum errantium, tum

alio-

aliorum siderum orbes conuersiones suas efficiãt? quid praeclarius excogitari, quam ex infinito hominum numero vel solum, vel cum paucis, in tot disparibus astrorum motibus, quorum alia quaedam antecedere, subsequi alia deinde cernuntur, quaedam moueri celerius, quaedam tanta cum tarditate sua spatia conficere, vt paene insistere videantur, suos quaedam paulatim cursus aduertere, vel ad Septentrionem, vel ad austrum, quaedam spacijs immotis ab occasu ad ortum commeare, atque adeo certa semper progredi via, vt nunquam vel ad dexteram vel ad sinistram vestigium sui cursus inflectant, in tanto caeli impetu admirabili cum celeritate se se vertente, in tanta quasi confusione Naturae astrorum ortus, obitus, cursusque cognoscere, & de orbium numero, situ, motuque habere non errantem, & vagam sed stabilem certamque sententiam? quid esse admirabilius, quam Ciuitatibus, Prouincijs, & generi hominum vniuerso dies, menses, annosque finire, ac multo ante praemonstrare, quas quaeque stellae effecturae sint in suo cursu varietates, & defectiones solis, & lunae

inuestigatas,& cognitas praedicere in omne posterum tempus quae, quantae, quando futurae sint? Demum scire quodammodo, quid singulis diebus ac noctibus, singulis horis atque momentis in illis illustrissimis domibus, altissimisque domicilijs efficiatur? quo spectaculo quod putas esse pulchrius? quod magnificentius? quo contuentem haec animum putas gaudio perfundi? qua delectatione teneri; qua suauitate duci? quam enim maiorem voluptatem inuenerat Gallus maioris Africani familiaris, qua voluptate vt narrat Cicero Senectutis grauissima leniret incommoda, vel potius leuaret, praeter harum praeclarissimarum artium studia? quibus adeo impense operam dabat, vt ad extremam vsque senectam aetate prouectus mori videretur in studio dimetiendi paene Caeli atque Terrae, contingeretque saepissime vt luce noctu aliquid describere ingressus, & nocte quum mane coepisset opprimeretur. Verum quid abest a Geometria, quod ad delectationem homini comparandam possit prodesse? potest ne maior esse vlla in homine voluptas, quippe orto ad Caelum aspiciendum, & contemplandum, quam

In Dialo. De Sen.

quam illa, quae ex cognitione, & scientia rerum caelestium abunde percipitur? quis enim adeo est hebes, quis sui immemor generis se ita prostrauit ad terram, & cogitationes suas abiecit in res tam humiles, atque contemptas, qui si pulcherrimum hunc Caeli ornatum aliquando suspexerit, non magnopere commoueatur, neque aueat plurimum scire, qua ratione tanta aetheris moles, ratis immutabilibusq; cursibus circum terram feratur, quanto tempore globi astrorum singuli sua spacia conficiant, quot partibus Sol ipse, qui vniuerso mũdo, tam longe, lateque collucet sit maior, atque amplior quam vniuersa terra, qui incredibili iucunditate non teneatur, quum cognouerit quaedam esse astra magnitudine adeo immensa, vt centũ ac septem partibus & eo amplius magnitudine sua terrae ambitũ superantia Caelo cõplexa contorqueantur? quũ didicerit, vt infinitae siderum flammae quum terras nox opacauerit, Caelo fulgere videantur, certum tamen, ac definitum esse numerum astrorum? Sola Geometria occurrit innato hominibus tantarum rerum cognitionis amori, & scientiae satisfacere sola potest, quia om-

nes

nes ducimur, & trahimur ad res altiſsimas cognoſcendas incredibilem cupiditatem explere, atque adeo earum perfectam, accuratamque notitiam tradere, vt qui ſuam ab ea tanquā a rebus incertis aſſenſionem cohibuerit, haud ſane intelligas cur non idem ſol luceat nec ne dubitare poſsit: haec igitur, quo cupiditati hominum ſatisfiat, Caelum vſque penetrat, & circum altiſsimos illos omnia cingentes, & coercentes Caeli complexus eodem atque aſtra motu, curſuque reuoluitur, neque ſolum celeri cuncta gradu peruadit, ſed tantarum etiam rerum ordinem, numerum, motus, magnitudines, interualla, breuibus demetata circumſcriptionibus, & infinitam earum magnitudinem anguſti orbis ſpatio comprehenſam, Caelo digreſſa hominibus defert; deinde quum iubetur, terras omnes Mariaque perluſtrat, neque terra vndique in ſeſe nutibus ſuis conglobata ſoliditate ſua, eſt illi impedimento quo minus ad eius vltimum vſque centrum permanet, iterumque ſub terras euadens diametri longitudinem mire dimenſam exportet, depreſſos in immenſam penè altitudinem ſpecus ingreditur, quantaque ſit cuiuſque alti-

altitudo talium rerum ſtudioſis certa, atque euidenti ratione demonſtrat vt iam nihil interrumpat, quo labefactari tãta eius contentio poſsit, non ſtrata ſupra terrae ſuperficiem maria, non ſaxorum aſperitates, non impendentium mõtium altitudines, immenſitateſque camporum, non ille, qui fuſus prope immenſas caeli regiones occupat aer expeditae eiuſdem velocitati moram, ac tarditatem afferat, quin protinus cuncta perluſtret, tibique perfecte deſcripta, atque dimenſa, vt diſſentire non poſſis obijciat. Quas tu igitur corporis voluptates, quas animi oblectationes tantarum rerum varietati, & ſcientiae anteferendas putes? quid non modo non comprehendere animo, ſed ne ſuſpicione quidem poſsimus attingere, quod maiorem in ſe delectationis vim contineat, quam hac vna vt ita dicam comite, ac ſocia commorantem hic adhuc in terris animum mortalium membrorum laqueis irretitum, humanitatis pondere depreſſum, aliquando tanquam è cuſtodia corporis euolare, ſeque ad illas occultiſsimas, praeſtantiſsimaſque caeleſtium corporum naturas contemplandas, motuſque peruoſcendos erigere?

& tan-

& tandem eorum perfectiſsimam ſcientiam ex altiſsimo Caeli domicilio deductam cum hominibus communicare? quae nam contingere grauior oblectatio poteſt, ſummo ingenio & doctrina viris, quam vaſtiſsimas illas immenſorum orbium moles, quarum infinitam vim & magnitudinem nō modo nullius ſcientia complecti, ſed neq. cuiuſquam mens, & cogitatio capere poſſe videatur incredibili velocitate percurrere, quaſi manibus contrectare ſaepiſsime, eaſque ad arbitrium verſare? quid iucūdius, quam incluſum domo nullo ſumptu, nullo incommodo & labore, vel ſtantem, vel ſedentem, in ſummo ocio, & tranquillitate vno ad ſummum die, omnes terrarum oras obire, quarum vix minimam partem, per omne ſuae vitae tempus colluſtrare quam plurimi Vrbes, & Prouincias peragrando, vel maria tranſmittendo, potuere? tanta ac prope incredibilis haec voluptas eſt, vt viri plerique doctiſsimi ac ſapientiſſimi, quemadmodum etiam de Archimede accepimus euocati a corporis ſenſibus quum *V*rbe ab hoſtibus capta cuncta mulierum, ac puerorum lamentationibus, vlulatibuſque perſtreperent, quum

omnia

omnia planctu, tumultuque replerentur, quum per omnes ordines aetatesq. victoris crudelitas, ac licentia grassaretur, quum subditis ignibus flagrantia tecta incendio personaret, quum iam in eorum domibus versarentur armati, quasi obstructis illa dulcedine auribus, quae ex iucundissima orbium, aut signorum caelestium, vel terrestrium regionum descriptione instillabatur animis, nullam plane vocem, nullum omnino sonum in tanto armorum strepitu, atque tumultu perceperint. Nollem in recensendis singulis voluptatibus quae semper ex praestantissimae huius artis studio tanquam ex vberrimo quodam fonte, tam large, & tam munifice fluxerunt nimius vobis videri, quum praesertim ad alterum caput scilicet vtilitatis quod maxime rem, causamque continet quemadmodum vt ab initio proposuimus festinet Oratio; de qua vt breuiter pauca dicamus; quae sunt, Deus immortalis in hac praeclarissima facultate, atque hominum generi per necessaria, vtilitates? quae opportunitates ad aliarum non mediocrium artium, sed plane maximarum cognitionem? quas caesis vndique vepribus, exu-

exuſtiſque dumetis vias, quam faciles, quam promptas, quam expeditas ad illam laudandarum artium omnium procreatricem quandam & quaſi parentem Philoſophiam properanti ſuppeditat? vt iure quidem maximo Philoſophorum longe omnium princeps grauiſsimus, ac praeſtantiſsimus Plato in diſciplinam ſe tradentes ſuam ſi geometrae ijdem eſſent ſummo ſtudio ampleℓeretur, nec iniuria à ſe tantae huius facultatis expertes ignaroſque repelleret; & tanquam ad id, quod profiteri vellent minus idoneos neque eo vnquam, quo curſum intendiſſent peruenturos, ab omni doℓrina, atque adeo à ſui Gymnaſij aditu veſtibuloque excluderet. Etenim quid celerem magis cogitationis motum impellere, quid aciem mentis ſubtilius exacuere, quid etiam, maturius torpentem animum, ſeque rerum humanarum curis aduoluentem poſsit ad exquirendas rerum cauſas excitare? haec praeparat animum vt agrum non ſemel proſciſſum, ſed nouatum, & iteratum, ad pulcherrimos ſapientiae quaſi ſatus accipiendos; haec ſe veritatis indagandae in tanta opinionum diſcrepantia, in tanto

ſenten-

ſententiarum quaſi conflictu, in maxima rerum ignoratione deliteſcentis quaſi ducem, & magiſtram profitetur, ſeque in tantis tenebris erroris, & inſcitiae clariſsimum lumẽ praeferentem offert aduenientibus, haec cum caeterae fere artes nullo docente arripi poſſint, ſola propter rerum obſcuritatem, ſubtilitatem, multiplicitatemque doctoris induſtriam ſolertiamque deſiderat, haec ſi Pythagorae credimus iactis quaſi goradibus ad ſummum intellectionis acumen tutum parat aditum, & lenem ſtruit aſcenſum; ſi denique impellere ad ſpem beatitudinis certam nitentium hominum vota ſola Dei cognitio poteſt, nemo ſane vnquam niſi Geometra plane beatus exiſtet, cuius ad hoc praeſertim ſtudium incitatur, atq; ardor impellitur, vt Deum immortalem ſubtiliori ratione inueſtiget atque perquirat, inueſtigatum & inuentum indicet in vulgus, eique palam colendum, venerandumque proponat. Iam vero ſi mente, conſilioque diuino omnia, quae ſunt in Mundo ad ſalutem omniũ, conſeruationemque admirabiliter adminiſtrari cogitemus, ſi contemplemus animo genus hominum vniuerſum ex-

tremis

tremis terrarum oris tanquam moenibus comprehensum velut magnam quandam *Vrbem* incolens, quam nos orbem terrae vocamus, Dei potestate, atque sapientia gubernari, qui iudicijs constitutis, legibusque descriptis recte factis praemia, peccatis supplicia decernat, quid aliud ex tot ab illo affluentibus bonis , hoc vno genus hominum large magis effuseque rigare, quid inter illius maximas infinitasque virtutes tanquam sidera ardentia Geometricæ rationis splendore clarius elucere, atque emicare videbitur ? neque summopere Plato non laudandus in eo, quod incredibili Dei prouidentia, atque sapientia, qua quidem vniuersum mundum regit animaduersa, optimeque perspecta, harum rerum effectorem , & conseruatorem Deum γεωμετρεῖν, hoc est, in hoc Geometriae studium incumbentem appellare non dubitauerit, vt ex hoc credi facile possit praestantissimam hanc, siue caelestem potius disciplinam e superno illo scientiarum fonte deductam ad hominum coetus defluxisse, ac peruenisse. Nam quum Virtutem non minus stulte, quam impie nemo ex veteribus vnquã, Deo acceptam retulisset, quod quum

propter

propter Virtutem iure nos laudari,& in *Virtute* recte gloriari putarent; nunquam id posse contingere existimabant si id donum a Deo, non a nobis haberemus,solam tamen Geometriam tanto caeteris *Virtutibus* praestare ferè omnium erat opinio,vt crederent tantam hanc,ac paene diuinam a Deo petēdam non a se ipso sumendam esse virtutem, nec aliquid nostrae laudi assumtum arbitrarentur,si egregiae facultatis huius originem à Deo duci omni remota dubitatione concederent:quis inuentus est vnquam Dijs hostiam vouisse, si iustus, si temperatus, si sapiens effectus esset? at Pythagoras quum in Geometria quiddam noui inuenisset Musis Bouē immolasse perhibetur à multis,quod profecto contra iudicium omnium Mortalium non fecisset nisi praeclara eiusdem inuenta tanquam dona caelestia Deo immortali tribuenda existimasset. Verum quid in eruendis colligendisque vtilitatibus maximis, ac necessarijs, quae latent in intima ratione Geometriae tantopere laboramus? quid ea re vtilius esse, quid hominum generi fructuosius potest cuius consilio, atque prudentia inter se homi-

Cic. lib. 3. de Nat. De.

nes ciuili conciliatione, & societate coniungi, & mundum omnem administrari confiteamur? quando non eius semper maxime in legibus condendis, & in Rebus publicis ordinandis à summis, & sapientissimis viris habita ratio est? sine qua certe illa Iuris aequabilitas, quae in tribuendo ius suum vnicuique versatur, cuiusque notitia maxima, atque praecipua Iustitiae parte continetur, ne intelligi quidem qualis sit vllo modo posse videatur. Quid? non ne Licurgus vir ille summa prudentia, atque sapiētia praeditus, qui Lacedaemonibus iura, legesque praescripsit, quum Arithmeticam analogiam falsis criminibus accusatam quippe communem Vrbis perniciem, Rerumpub. pestem, & ad turbas maximas excitandas sane nimis aptam condemnasset a gubernaculis Ciuitatum repulisset, & tota à Lacedaemone procul amādasset, Geometricam proportionem tanquam vtilissimā, & moderatae, atque legitimae paucorum potentiae accommodatam eius in Ciuitate retinuit, atque Arci Iustitiæ fortunis omnium tuendis, omnisque Reipub. administrandæ summo cum imperio

imperio ac potestate præfecit? equidem qui potest in illa parte Iustitiae, quae poenas & praemia cõstanter pro cuiusque meritis, & dignitate distribuit, mediũ illud quod est nimiũ inter & parum, quod aequum appellatur indagari, nisi hac Geometrica ratione adhibita? sine qua in tantis tenebris, quodam quasi lumine destituti à recta aequitatis via facile declinauerimus, eiue cuius extant maxima in Rempub. merita, minorem fortasse, quam ei, qui non aeque de eadem meritus sit gratiam retulerimus: hinc graues in Repub. quaerelae hinc criminationes existunt, hinc tumultus saepe maximi hinc seditiones turbulentissimae excitantur si par Virtute non paria quoque praemia reportet, & rebus gestis, & gloria superior aequo cum inferiori iure tractetur. Non nequum omnis Respub. e Solonis sententia duabus rebus poena, & praemio contineatur, si quum de iisdem referendis agatur, non adhibeatur in consilio Geometria, si rationi eiusdem illudatur, si per contumeliam abijciatur, & in Schola Mathematicorum, in Philosophorum disputationes tanquam in pistrinum aliquod detrudatur, & compingatur

virtutis extinctio,& Rerumpublicarum strages, ac ruina consequatur necesse sit? Veniant igitur huius sermonis irrisores, & simul illud doceant, quemadmodum sint poenas, & praemia, quae meritis cuiusque respondeant largituri, nisi rationes illorum qui poena, vel praemio digni sunt; seorsum a poenis praemijsque posuerint, & inita subductaque ratione effecerint, vt quae fuerit rerum diuidendarum inter se ratio, comparatioque,eadem sit eorum, quorum gratia adhibeatur?vt praeclare dixerit Aristoteles, eiusmodi ius omne ex quattuor minimum constare debere, nam, quod aequum est, alteri sit aequũ oportet, at quod est in proportione positum minimum in quattuor versari didicimus, si enim similitudo minimum est duorum ergo proportio quum sit similitudinum comparatio, ad quattuor vsque progrediatur necesse est. Verum vt rem satis explicatam, exemplis quoque ex Romanorum iure depromtis illustremus; si re duobus ab Imperatoribus bene gesta quorum alter collatis signis,infestoque agmine cominus hostem inuaserit, & egregia edita pugna ingenti ad extremum caede pro-

Lib.5.eth.

straue-

ſtrauerit, alter vero bello praedonum, vel fugitiuorum exultantem vana ſpe hoſtem, nullo certamine inito, ſola nominis fama depreſſerit fugaueritque, ſi inquam ob haec talia in Rempublicã merita de honoribus, vtrique illorum decernendis in ſenatu referatur, quaeraturque qualis hic honor ſingulorum meritis aptus habeatur, ne aut vni debito minor, aut alteri iuſto maior laus deferatur, ſed ſuum cuique pro dignitate reddatur, duci recte ratio ſic poterit; quam habet rationem praedonum victor, vel fugitiuorum ad victorem hoſtium, eandem habet Ciuica corona ad Triumphalem, vt igitur debellator hoſtium ad Triumphum, ſic Praedonum victor ad Ouationem, iuſtum igitur erit in partiendis honoribus ſtatuere, vt qui Hoſtem nullo ferè negocio deuicerit, Ouans, qui autem plurimos labore ſuſceperit, vitae diſcrimen adierit, in medias peditum, atque equitum turmas irruperit, nec magis Ducis, quam militis munera exequens vulnera etiam exceperit, opimis hoſtium ſpolijs onuſtus, bellicis laudibus abundans rerum geſtarum fama perſpicuus, curru ſublimis in Capito-

Aulus Gell. l. V. c. VI. Noc. Atti.

lium aſcendat. Et quemadmodum ei, qui recte factis praemia ſit daturus ita etiam ei, qui ſit ſupplicia peccatis conſtituturus eadem erit via progrediendum. Si Decurione poena relegationis affecto, in quaeſtionē venerit quo loco, atq; ordine habendus ſit filius, poſt Patris relegationem ortus ſed paulo ante conceptus, an debeat propter eiuſmodi cauſam Ordine decurionum amoueri & a ſpe Magiſtratuum caeterorum conſequendorum excludi; vel ſi de poenis ob delictum imponendis agatur, an fuſtibus caſtigari, & in metallum dari tanquam plebeius poſſit, ſine dubio hac Geometrica ratione cauebitur, ne Patris peruerſitas, improbitaſque aliquod innocenti filio negocium, periculumque faceſſat, ratio enim effici, concludique poteſt hoc modo: Quae ratio eſt ſenatoris filij ad poenam deportationis, eadem eſt filij Decurionis ad eandem, quum ſenator & Decurio eandem inter ſe proportionem, comparationemque habeant, at ſenatore natus, & ante damnationem conceptus nullam contrahit ex paterna ignominia turpitudinis notam, neque igitur quidquam Decurionis filio patris damnatio

Vlpi. in l. 2. §. in filijs D. De Decurionibus.

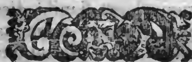
nocere debebit. Dicendum igitur erit. eundem, eadem prorsus benignitate, vt senatoris filium intuendum. Qua nam demum alia ratione sublata hac geometrica, recte diuidi Haereditates inter liberos possunt? necesse enim erit, aut plus ad alterum peruenire, quam per tabulas testamenti liceat; aut alterum debita testamento sibi portione fraudari. Si enim ita à testatore scriptum reperiatur esse vt si filius sibi post mortem nasceretur ex besse Haeres esset; si filia ex triente; vxor vero reliquam Haereditatis partem acciperet, & filius, & filia nati sint; quid hic faciat Iudex? nonne tantis diuisionum tenebris Geometricae proportionis lumine occurrat? non ne totum assem in partes septem distribuat; vt quattuor ex illis filio, Vxori duas, filiae vnam tantum partem assignet? ita enim quemadmodum Iulianus ait secundum voluntatem Testatoris filius altero tanto amplius habebit quam Vxor, Vxor vero, altero tanto amplius consequetur quam filia, quae enim est similitudo filij ad Vxorem, eadem est Vxoris ad filiam, scilicet dupla, at filius capere altero tanto amplius debet, quam Vxor, aequum

Iulianus in l. xij. D. De Libe. & Post.

igitur erit Vxorem duplum eius, quod filiae debeatur accipere: quae profecto diuisio vt recte fiat, totus erit aſsis in septem partes diſtribuendus, & filiae vna, vxori duae, filio quattuor aſsignādae. Quid multa? Quot ſunt optimae, & ſalutares Ciuitati leges impoſitae, totidem extant ſingularis Geometriae vtilitatis, eiuſdemq; praeſtantiae grauiſsimi, & laudatiſsimi teſtes. quot iura Populis deſcripta reperiuntur, totidem etiam voces paene exaudiri videntur, quae eiuſdem ductu, & auſpicijs ad auguſtiſsimum & religioſiſsimum iuſtitiae templum ad intimam aequitatis ſedem ac penetralia peruenire contendant. Quare ſi nihil nobis ad delectationem iucundius, nihil ad exiſtimationem honeſtius, ad vitae fructū optabilius, ad rerum cognitionem aptius, ad Reipub. gubernationem vtilius, ad beatitudinem vitae ſalutarius poteſt accidere; quis vt ita dicam voluptatis amator, quis rerum diuinarum, humanarum, cauſarumque, quibus hae res continentur ſcientiae appetens, quis iuris legumque ſtudioſus, quis beatitudinis auidus, quis Reipub. gerendae, atque orbis terrae gubernandi, quis

fere laudis cupidus adolescens, non omnem sibi operam, curam, studium in hac vna disciplina omnium maxima sibi comparanda, defigendum esse putauerit? Quamobrem pergite vt facitis adolescentes, & in id studium in quo estis incumbite; Quanquam non tam vos oratione mea cohortandos, quam summis laudibus efferendos existimo, quod iam tantam fistis facultatem adepti, vt breui sperandum sit, fore vt ex hac nostra schola tanquam ex equo troiano plures optimi, clarissimique viri prodeant, qui vel ad summam sapientiae laudem consequendam, vel ad iuris scientiam illustrandam vel ad Rempublicam capessendam, summa cum eorum laude, & Reipublicae Christianae vtilitate se conferant. Interim vos oro obtestorque vt me propositum vobis πρόβλημα explicantem attente sicut facitis audiatis.

Problema reperies in fine huius libri.

IO. VICTORII ROSCII ROMANI,

AD ADVOCATOS CONSISTORIALES.

ORATIO IV.

T ingenij mei tenuitas P.A. & breuiſsimae eius temporis anguſtiae, quo mea continetur oratio, omnem prorſus mihi ſpem adimit, non modobeneficij veſtri aliquò ſermonis genere adaequandi, ſed prope eiuſdem recenſendi, quod ſententia quidem mea ex ſe tantum eſt, vt ſi mihi dies ipſe da dicendum daretur, ſi ſumma quaedam celeritas ingenij, dicendiqne copia

adderetur, nunquam tamen vim eius maximam complecti verbis perinde possem; vt mecum ipse cogitans: sentio, ita plane fit, vt in voluptate doleam ex ingenti quodam immensoque campo meã in accepto a vobis beneficio exornando gratulationem, in exiguum sanè temporis girum esse compulsam. Etenim nihil mihi accidere poterat, vel hoc tempore optabilius, vel in hac mea aetate honorificentius vel ad eam, quam de me ipso opinionem concitassem, non modo confirmandam, verum etiam augendam praestabilius, quam confecto laborum, & studiorum meorum curriculo, eam laudem iudicio vestro grauissimo, & maximo mereri, quae summo ingenio, & doctrina viris debeatur, qui enim honor deferri cuiquam potest, ex quo plures afferri hominum generi vtilitates possint, quam sapientissimorum hominum sententijs dignum pronunciari, qui opem ferre supplicibus possit, excitare afflictos, dare salutem, Patriã, vitam, existimationem, bona, atque fortunas suis ciuibus conseruare? quid homini prudenti iucundius esse, quam in altissimo gradu sapientiae, quasi tabernaculum vitae suae collocare, habere

domum

domum suam refertam ciuium optimorum conuentu, atque frequentia, ad quam tanquam ad aram aequitatis, iustitiaeque confugiant, postremo ea sapientia praeditum censeri, nullae vt sint tam afflictae innocentis alicuius hominis fortunae, quae fidei eiusdem, atque prudentiae tuto committi nequeant, nec tam perdita causa, quae nō eius digna patrocinio videatur? quid denique homini ad claritatem, amplitudinemque aptius existere, quam omnium vestrum suffragijs, in numerum illorum peruenisse, qui recte iudicentur posse administrare Rempublicam, in summis honoribus cum dignitate versari, Ciuitatibus mores, leges, atque iura describere? Me igitur hodie P. A. qui neque mediocri aliqua doctrina valeo, neque in hoc publicum industriae, & eruditionis meae discrimen tantum ingenij quantum vobis fortasse videatur attuli, vniuersus vester hic ordo in hoc celeberrimo Gymnasio, duce beneuolentia in me vestra, assentientibus cunctis, referente Amplissimo viro Decano vestro praeclaris hisce adolescentibus, quorum corona circundor incumbentibus, omnium plane suffragijs in numerum

rum Iurisconsultorum intulit, atq; eum in locum plane vna voce, prope omnibus suis viribus coegit. At cuius quaeso me disciplinae doctorem, & interpretem vestris sententijs pronunciastis? eius nimirum, quae vna, artium reliquarum cognitionem, & scientiam complexa sit, quam qui profiteatur non debeat ab omni doctrina rerumque maiorum notitia procul abesse. Atque vt ex his infantiae meae quasi nubibus, se aliquis saltem ardor vestrorum erga me meritorum exprimat, simulque mea vox hodie, tanquam in possessionem Iuris prudentiae pedem ponens, officio functa doctoris videatur, liceat mihi breuiter P. A. eius definitionem ad id quod volumus demonstrandum vsurpare. Iurisprudentia vt definiuit Iustinianus nihil est aliud nisi diuinarum atque humanarum rerum notitia; iusti atque iniusti scientia. Si illam inquit Imperator sapientissimus praeclaram, & eximiam speciem Iurisprudentiae, & pulchritudinem adamatis, si praeclarae eius artis ad summa contenditis plura vobis sunt necessaria adiumenta doctrinae, non paulum vobis aliquarum artium minimarum degustādum, sed quid

quid diuinarum, humanarumq; rerum reconditis in artibus versatur hauriendum, non rudis, & adumbrata e singulis quibusque cognitio petenda, sed omnium rerum, virtutum, officiorum, omnisque Naturae, quae mores hominum, quae causas rerum contineat origo, & vis comprehendenda est, non habet haec praeclarissima omnium virtus definitam aliquam regionem, cuius terminis septa teneatur, sed prope in immenso omnium disciplinarum campo excurrit, non ibi habitat, vbi qualis, qualis vnius, aut alterius rei notitia tanquam seclusa aliqua aquula teneatur, sed vnde ex omnibus omnium disciplinarum, atque artium fontibus vniuersum flumen erumpat. Omnia igitur quaecunque singularum disciplinarum libris includuntur sunt ei complectenda, qui hoc se posse profitetur, aut Iuris scientiae nomen relinquendum: E quibus liquido constat parem vestris in me meritis posse gratiam referre, grati quidem esse optare, sed prorsus insipientis sperare, vna me iubet esse bono animo humanitas vestra, quae sanè tanta est, vt simul ac vobis de alijs benemerendi datur occasio, beneficium ipsi vobis accepisse

cepisse videamini; Atque haec quidem me maxima huius oneris parte leuaret, nisi nouae mihi essent meritorum vestrorum, & eorum quidem maximorum accessiones factae, quum clarissimus Vir deque litteris optime meritus Cinus Campana Princeps huius vestri ordinis, quem omnes, & propter singularem eius probitatem vnice diligunt, & propter grauitatem, dignitatem, sapientiam in primis colunt, ita me non solum vestro singulari beneficio exornauerit, sed suis etiam prope laudibus cumulauerit, vt neque eloquentia maiore quisquam, neque grauitate, neque studio laudari, orna riue potuerit, quas sane omnes libenter excuterem, nisi a magistris meis iam pridem didicissem latius ingrati animi crimen manare, neque eum modo comprehendere, qui beneficiorum immemor extitisset, sed illum etiam, qui quod alterius in se meritis leuiora sua officia omnia existimaret, omne a se beneficium reijceret. Quapropter ne videar, eiusque quoque beneuolentiam aspernari, voluntatem negligere, auctoritatem contemnere, tantas illi ago

gra-

gratias, quantas maximas agere possum, deinde quae in me laudum ornamenta congessit depromta e sua vera, & solida gloria, non ad exiguitatem, exilitatemque mearum Virtutum velut accomodata, sed tanquam preseferentia perspectam mihi quidem, sed tamen gratam, & optatam beneuolentiam suam, non solum grata mihi esse confiteor; sed etiam oblata esse gaudeo; interim ea omnia, & multo quidem maiora eius Virtuti tribuo, cuius sunt propria, & vnde emanarunt, nam etsi egregia est ea laus, quae a laudato viro proficiscitur; tamen si in ijs, quibus defertur non consistit, veluti solis radius eodem vnde digressa est reuertatur necesse est. Postremo sic eum existimare velim quum a vobis mei exornandi auctoribus discesserim, neminem esse, cuius in me officia obliuione aliqua velim deleri, aut quam in omne posterum tempus tanquam perpetuae illius in me voluntatis pignus testata esse omnibus malim. Denique vt vela contraham orationis meae, quoniam P. A. id, quod est in me ingenij, & facultatis, quae ego sentio quam sint in me exigua tam excellenti munere prosequendum esse

esse duxistis, polliceor quantum in posterum litteris, quantum in studijs consequi potero, me id omne ad arbitrium vestrum collaturum esse, simulque futurum apud me semper maximo in honore hunc diem tanquam insigne muneris, & beneficientiae vestrae monimentum.

IO. VICTORII ROSCII ROMANI,

DE SPIRITV SANCTO

AD CLEMENTEM VIII. PONT. MAX.

ORATIO V.

N acceptis beneficijs, atque muneribus. B. P. non tam esse largitionem ipsam, liberalitatemque magni faciendam, quam large, & liberaliter facientis animum ponderandum merito semper optimus, ac sapientissimus

tissimus quisque iudicauit. quis enim ad eorum aestimationem plurimum conferre negauerit voluntatem ad nos mire propensam, & incredibili Caritatis ardore flagrantem? etenim quamuis conglutinata cum aliquibus amicitia vtilitates multae, & magnae consequantur, tamen si perspicuum sit nobis haec omnia vel temporis causa orta esse, vt sit per quem assequatur, quod quisque desideret, vel ab indigentia profecta, vt eadem, exigentes gratiam, foenerentur, certe tanti non erunt habenda, quanti si essent ab illo nobili & generoso amicitiae ortu scilicet ab amore, & beneuolentia procreata. Maxima, infinita, & incredibilia sunt Dei quidem omnia in genus humanum beneficia, sed si diuina illa Caritas, qua data sunt nobis perpendatur; nullus adeo eorum aestimationi locus relinquitur, vt qui eadem non ita magna esse dixerit, vt nullius mens, & cogitatio capere posit, amens sit. Sed vt caetera praetermittantur, quid sane aut excogitari admirabilius potest, aut quod magis inauditam quandam, & incredibilem vim beneficentiae in se contineat commemorari, quid est, nisi

Christianae fidei sic imperantis potestati iudicij fasces submitteret, quod sibi minus persuadere humana mens posśit, quam quod semel fide, & auditione constantisśime credendum accepit? Deum optimum, maximumque filium suum, ex sua mente, & diuinitate genitum, sibi aequalem, coaeternum, ac consubstantialem, quo optime de hominum genere mereretur, adueniente maturitate temporis, ita pro hominum salute constituisse, vt eundem acerbisśimis poenis addixerit, turpisśimaeque morti deuouerit; ita, vt eundem ipsum tanti muneris auctorem, haec tam incredibilis beneficentia, tam inusitata liberalitas, inauditaque clementia in admirationem adduxerit, & quum magnitudine beneficij, ac pondere premeretur illius ex ore dulcisśimo suauisśimam vocem illam expresserit. Sic Deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitum daret; quasi vero, nec tantum facinus aggredi, nec coepto fastigium imponi nisi amoris impetu iubente, atque cogente potuerit, vt nec vllius apud Deum auctoritas plus valuisse, nec imperium eidem impensius prope vim

Ioan. iij.

attu-

attuliſſe videatur, atque adeo primae partes in hoc humanae redemptionis opere Dei in nos amori tribuuntur, vt ſi quis totum hoc beneficium ab ea caritate a qua prorſus emanauit ſe iunxerit, atque diſtraxerit, ſi quis polluto ore, atque nefario in diuinam eius Hypoſtaſim hanc verborum contumeliam intorſerit, non modo in eo nullam vtilitatis cauſam habiturus ſit, ſed etiam damni rationem maximam inuenturus, quumque maximis calamitatibus adductus ad aram Crucis Chriſti confugerit non tam ſibi ſpem aliquam ſalutis, & veniae in eius ope conſtitutam eſſe perſentiet, quam exitij, & damnationis reatum ab illo eodem fonte deriuatum, atque deductum intelliget, nam qui dixerit verbum contra Spiritum Sanctum non remittetur ei, neque in hoc ſaeculo, neque in futuro, quum enim ſolus obſtructam ad diuinam clementiam noſtris ſceleribus viam, patefaciat illuſtrem, atque latam, neque modo inclinantem ad ſeueritatem Deum inflectere, ſed etiam adducere ad miſericordiam poſsit, omnem diuinam opem a ſe abdicat, qui defenſori ſuae ſalutis acerrimo obtre-

Matth. 12.

ctare sit ausus, illudque propugnaculum a sua defensione repellere, quo resistente omnes frangi aduersariorum impetus possint; ab ipso enim quemadmodum Leo summus Pontifex ait est aduocatio Patris, ab ipso sunt lacrimae, ab ipso sunt gemitus supplicantium. Quum igitur admirabilia, & infinita Dei munera amoris pondere penduntur si superiora omnia, quod ea de Spiritu Sancto fluxisse compertum sit, nullum nobis in aestimando finem reliquisse iudicabantur, quis erit modus aestimationis in eo, quod hodie Ecclesiae vniuersae large effuseque donatur? non iam amplius beneficia à diuina Caritate prodeuntia, sed diuinam ipsam Caritatem accipimus, non delapsa è Caelo munera colligimus, sed eundem ipsum datorem munerum adipiscimur, non riuuli quidam amoris funduntur in homines, sed fons eiusdem, & origo diuina ad nos liberalitate perducitur; vt quum iam reliqui nihil esset, quod quidem in Caelo tanquam in arca diuinorum Thesaurorum reconderetur, quod non totum Dei amor transfudisset in hominem, omnem plane

Serm. I. De Pentecoste.

modum

modum liberalitatis excedens, ipsum se tandem habendum, possidendum fruendumque praebuerit. Quapropter muneris, & munificentiae istius largitas in eam latitudinem immensitatemque protenditur, vt mens hominis, & cogitatio infinitum eius prope campum excurrens, nullum plane exitum in quo terminetur inueniat; Sunt Dei equidem omnia quae adhuc extant in genus humanum beneficia, maxima singularia, & late patentia, ne ab illis quidem mentibus ab omni concretione mortali segregatis comprehendenda, sed hodierni beneficij vis tanta propemodum est, vt eius magnitudine, ac lumine reliqua ferè omnia penè obrui obscurarique videantur; Etenim illa quamuis clarissima, quamuis admirabili luce praeditta in Christi mortalitate, velut in aqua perobscure intuebamur; itaque ea nemo conspicere reformidabat, vt aliquo saltem modo eius ferre lucem posse oculis videretur, hoc autem tanta vndique est luminis claritate perfusum, vt quouis illud cogitatione tanquam oculis circumspexeris aciem animi perstringat, & mentis quasi lu-

minibus officiat ſplendore magnitudinis, & gloriae. Verum quum diximus principium omnium bonorum vberrimo Sancti Spiritus fonte contineri, efficitur, ex eodem vt plures vtilitatum maximarum riuuli tanquam à ſuo capite deducantur, quos omnes conferat in illius animi fructum, cui ſemel inſederit, de quibus quũ ſingillatim dicere infinitum ſit, leuiter quoſdam oratione mea perſtringam. Huius primum ſingulari munere, qui ſpirituali prius vita priuati erant, fractis adamantinis mortiferorum ſcelerum vinculis, in interruptae, letali peccatorum tabe, veteris vitae initia reuertuntur, cuius quidem beneficij, quod eo tota noſtrae ſalutis ratio contineatur, tanta eſt dignitas magnitudoque, vt merito inter mirabilia Dei opera primum numeretur, quid enim videri admirabilius poteſt, quam deſtitutos luce, & ſpiritu animos, qui horrendum angelis ſpectaculum fecerant, iacentes erigere? quid ſtupore hominum dignum eſt magis, quam eos ipſos, qui Deo nauſeam mouerant odoris teterrimi intolerabili foeditate, cuius ita peſtife-

pestifera, & intoleranda natura est, vt si capi corporis sensibus posset, neque intra illud turpe flagitiosi corporis bustum ne efflaret cohiberetur, animalia omnia necaret, maxima odorum suauitate complere? quid est in quo diuina potentia progredi vlterius possit, quam proiecta cadauera, quae non modo vermium, & rerum omnium spurcissimarum turpissimi recessus erant, sed immanium quoque ferarum, anguium, Draconum, Daemonum impurissimae latebrae, nobiliori vitae reddere, & ex aridis quasi sarmentis amputatis a vite, & perpetuis apud inferos ignibus ad exardescendum addictis in eam arborem vnde execta erant inserere, ac paene iterum in spem caelestis Regni producere? Neque eius haec tam prodiga, ac liberalis diuina nobis munera largientis effusio; in peccatoribus exornandis, hosce quamuis latissimos suae beneficentiae campos, finesque praescripsit; Etenim, quos ad extremum non omnis modo infelicitatis, atque miseriae peccati Regnum adduxerat, ex mortis faucibus ereptos reducit in

vitam,

vitam, & depulsó a ceruicibus illorum nefario seruitutis iugo vindicat in libertatem filiorum Dei, non solum flagitijs omnibus contaminatos, omnique caeno turpitudinis oblitos detersis sordibus expurgat. sed contractas à sceleribus maculas in eam speciem, pulchritudinemque conuertit, vt eiusdem quasi lenocinijs, ita Dei ad se amorem alliciant, vt Caelum prope fastidiens, quasi in altissimis illis ac beatissimis domibus, vel in hac infelicissima, & humillima valle miseriarum nullus praeter vnum hominem locus reperiri potuerit, vel ad delectationem iucundior, vel ad requiem opportunior, suam in illos sedem transferat, aeterna nisi prius ab illis repudientur cum eisdem hospitia conciliet, sempiternam, & indissolubilem amicitiam connectat, dulcissima colloquia habeat maxime illorum similia, quibus beatas Caeli mentes ineffabili iucunditate, laetitiaque permulcet, demum omnes sibi esse cum illis voluptates, atque delicias perpetua deinceps cohabitatione, & indiuidua vitae societate significet. O vere

re beatum illum cuius pectus sedes est diuini Amoris suauissima. poterit ne hic non beatissimus esse cuius ille domicilio pectoris contineatur, ad quem tanquam ad fontem summa Caeli felicitas, nullo interrupta labore voluptas, aeterna beatorum gaudia referantur? poterit ne hic in tanta caelestium diuitiarum affluentia laborare inopia? vel maerore affici circumfluentibus eum vndique, dulcedinis immensae, infinitae laetitiae atq; aeternarum voluptatum quasi fluminibus? verum quid est quod tantopere admiremur quum legimus, aut audimus efferuescentem animum diuini amoris incendio, & paene eadem qua Deum vita viuentem tantam habere pulchritudinem, vt nulla species ne excogitari quidem posit ornatior, eosdemque vibrare effuso lumine radios, & quaedam quasi tela conijcere, vt semper omnium patens iaculis cor Dei traijciant, incendantque flammis in illius amorem ardentibus; quum ob Dei familiarissimam coniunctionem Deus quasi alter existat? Dauid enim Dei amicos Deos saepius *Psal. 81, & alili.*

ſaepius appellare non dubitauit, quum enim id quod bonum vere appellatur, & eſt ea vi praeditum ſit, atque natura, vt tanquam anguſtis terminis comprehenſum ipſo ſe contineri nequeat, nec quodammodo inhiberi, quin exiens a ſe, & tanquam a ſua ſede digrediens, migret etiam in alios, ſeque totum illis adiungat, nihil certe repugnabit, quo minus Deus, ex Baſilij ſententia, qui ſummum bonum eſt, ſuam cum illis, quos vnice diligit ſpeciem, lumen, ſapientiam, bonitatemque communicet, quod ſi ferè paulatim fit, vt ad illius morum ſocietatem traducamur, quo cum viuimus, cur non frequens Dei vſus in ſui amiciſsimos ſpeciem quandam diuinae illius bonitatis expreſſerit? cur felix ille animus plane diuinus non fiat, qui vinculo conſuetudinis ita Deum arcte complexus eſt, vt iam nihil poſsit eſſe coniunctius? Si ſole repercuſſa nubes eius item ardore conflagrat, vel ſi ſpeculum, aut quaeuis perlucida res alia ſolis quoque radijs accenſa, ita eius luce coruſcat, vt par ſoli ſplendeat, aciem oculo-

Omelia D. Spiritu Sancto.

Baſil. Omel. eadem.

oculorum perstringat, lumen longe, lateque diffundat, nos tanquam re aliqua omnem excedente fidem intellecta mirabimur audientes animum, vitiorum suorum maculis, purissimo Christi sanguine ablutis, si in Spiritus Sancti lucem incurrerit mutuatis ab eo radijs diuina prorsus Caritate fulgere? Sed hoc tam singulare beneficium alia etiam amplissima, ac praeclarissima, munera consequuntur. O Sanctissime, ac beatissime Spiritus, quid profecto sine te vita hominum esse potuisset? quis tantis errorum tenebris, caecisque nubibus, & procellis inclusam Dei notitiam haberet, si non illam in veritatis lucem proferret, & disiecta caligine tuae lumen claritatis accenderet? quis animi nostri robur miserandum in modum clade a peccatis accepta fractum, & debilitatum, ad cupiditates edomandas, ad reprimendos impetus vitiorum, ad resistendum Diabolo confirmaret, nisi tua idem Virtus caelestibus auxilijs corroboraret, & aduersus omnes spiritualium inimicorum insidias tot Virtutum praesidio, tantoque comitatu

muni-

muniret? tu mederis animis, ſolicitudines detrahis, cupiditatibus liberas, tranquillitatem vitae largiris, & mortis terrorem adimis, nam ſi quem ſemel nactus eris Sancti Spiritus patrocinio firmatum, eiuſque cuſtodijs, vigilijſque munitum, hunc tu mortis, & tormentorum minis terreto ſi potes, quidquid enim illi mali acciderit, non modo repugnanti, ſed ne recuſanti quidem, ſed quid inquam recuſanti, imo etiam roganti, & ſe ſponte ſupplicijs offerenti euenerit. Et erit quiſquam tam ſtultus, qui in ſumma felicitate non ponat, poſſe cum rerum omnium effectore, & moderatore Deo hoſpitio, amicitiaque coniungi? tam crudelis, & in humanus, qui non tantum modo, ad ſe venientem peregrinum, & hoſpitem non libenti animo ſuſcipiat, verum a ſe etiam per contumeliam abigat, atque contemnat? eſt ne credibilis tantus in vllo furor, vt quem Deus ad tam excelſum dignitatis faſtigium euexerit, vt quaſi Deus alter ſi velit effici poſſit, ſic ſe ipſe abijciat, atque proſternat,

vt

vt quadrupedibus potius, quam Deo ſimilis eſſe malit? fieri ne poteſt vt in eam venerit contemptionem, ac deſpicientiam apud homines peruerſiſſimos, & deſpicatiſſimos diuina Spiritus Sancti maieſtas, & praeclara eiuſdem munera, quae eos qui accepere in Caelum ferunt ſic multorum aeſtimatione conciderit, vt tanquam viliſſima quaeque & abiectiſſima proterantur, & conculcentur? Quum igitur hic ſacratiſsimus Spiritus linguarum ignitarum ſpecie ad inflammanda mortalium corda e Caelo ad nos hodie ſic illabatur, vt tanquam medicus non modo ijs, qui grauibus, periculoſiſque conflictantur, cupiditatum morbis medeatur, ſed vt ſtirpem malorum funditus eradicet, & euellat, vt tanquam doctor, nos diſcuſsis ignorantiae tenebris erudiat, vt tanquam beneficus Dei filios, & quod maius eſt Deos efficiat, ne quaeſo animae noſtrae domicilio tantum hoſpitem excludamus, demus nos huic excolendos, patiamurque ſanari ab eo; ſic enim fiet, vt nos tandem aliquando Vir-

tutum

tatum omnium locupletiſsimos acci-
piat illis beatorum ſedibus
iucundiſsimis.

* * *

IO. VICTORII ROSCII ROMANI,

DE CHRISTI DOMINI Aſcenſu.

AD CLEMENTEM VIII. PONT. MAX.

ORATIO VI.

ACROSANCTVS hic dies, P.B. quo tandem Sol ille clariſſimus, qui toto Caelo luce diffuſa ereptum funeſta nocte mortaliũ generi diem, diei lucem, luci ſplendorem reſtituerat nubis obductu ſuſpicientium oculis e-

 reptus,

reptus, per immensam Caeli magnitudinem suum omne in superos lumen euexit, tristitiae, atque doloris acerbissimi facultatem nobis suppeditare quodammodo videtur. Etenim haec plane repentina decessio noua terris nocte circumfusis suam eripuit speciem, decoremque subtraxit, idem hic omnia splendore, ornamentisq; omnibus spoliauit nudauitque dies, quis iam consolando luctum, doloremque leuabit nostrum? quis in rei alicuius ignoratione versantes erudiet? quis vnum dispersos in locum congregabit? veniat nobis in mentem quis abierit, quis discesserit. etenim ab illo nos relictos, desertosque reperiemus, qui quum sit Dei filius ex eiusdem mente, & diuinitate genitus, in quem vnum conuersae beatorum mentes affluentem bonis omnibus felicitatem, & beatitudinem assequuntur; non satis habuit ad nos miseros inimicos,& diuinae seueritati perpetuis poenarum vinculis obstrictos delabi, humanam speciem induere, nisi etiam se propter nimiam caritatem morti non crudelissimae solũ, sed etiam turpissimae deuoueret, & reconciliaret nos Patri meritis in genus humanum singularibus: non ne igitur is doleat,

&

& vehementer doleat, o bone Iesu, & plusquam omnem deceat amicum alterius amici discessu commoueatur; qui tua vincula, qui verbera crucem denique illam recordetur, quam tua hominibus singularis humanitas, atque benignitas, testem beneuolentiae in eos esse voluit, & reconciliatae gratiae monumentum? Verum hic plane regius apparatus solemnis haec pompa, haec plena laetantium vocibus symphonia, communis Ecclesiae totius laetitia, tua haec P. B. vestis insignis auro, ac purpura, atque triplex haec imposita Capiti corona sanctissimo auro, gemmisq; distincta, summam indicit vniuersis laetitiam, & omni expulso dolore, quasi nubium conflictu admirabilem exprimit ingentis gaudij fulgorem; sed quod mirandum summopere videri debet, Apostoli ipsi, qui neque a complexu eiusdem auelli, neque ad breue tempus eius absentis desiderium pati posse videbantur, a quo ne semel distraherentur rapi secum ad supplicium, atque idem prope capitis discrimen subire, magis animose, quam fortiter postulabant, hoc tempore, quum inspectantibus ipsis non iam infra paucos dies sed exactis omnium temporum spatijs, & *Act.* 1.

completis annorum omnium conuersionibus reuersurus abierit, quum id Angelorum testimonio confirmatum haberent, non dolorem modo percipiunt nullum, sed quum se ingens intra pectoris angustias non contineret hilaritas, erumpit, seque inore omnium, atque oculis diffundit, ita vt gaudentes, laetantes, exultantesque Hierosolymam reuertantur. Quid ergo est caussae cur nobis tantopere laetandum sit? Quod multa videlicet ex hoc fonte in nos commoda redundarint, etenim vt multa praeteream nostris erepta sensibus Christi discedentis humanitas quadam quasi nube disiecta, grandia quae latebant miracula demonstrauit, atque inde prorsus abdita Christianae fidei patuere misteria, tum certissimis argumentis, palam factum est id, quod multis ante saeculis quibusdam velut inuolucris obtectum humana mens nunquã euoluerat Christum Dei esse filium, & Patri prorsus aequalem: tum luce clarius effulsit tantam, ac prope infinitam fuisse caritatis potentiam; vt diuinam in Christo maiestatem cum deterrima hominis condicione coniungeret, & geminam naturam in vnam colligaret hypostasim: tunc est illis ereptus, is qui eos

Lucae. xxiv.

Leo Serm. 1. De Ascens.

eos pertinaciter detinuerat error, Chriſtum non libidine dominationis impulſum, non imperij cupiditate praecipitem abreptum in has ſe ſe aerumnas demerſiſſe, ſed de regalibus Caeli ſedibus, ac prope de ſinu Patris excuſſum, vt euerſo Mortis imperio a noſtris ceruicibus ſeruile iugum depelleretur, & depreſſa mortalium mens, ad ſpem immortalitatis certiſsimam, & conſequendae Caeleſtis Regni Haereditatis erigeretur. tunc Apoſtolorum in Chriſtum amor, humanarum cupiditatum ſocietate perpetuo cohaerens, ſegregato diuinae charitatis incēdio quidquid intus in eo vel terreſtre, vel humile continebatur, velut aurum ardenti fornace, purgatus eſt, planeque purus effectus, nec dici propemodum poteſt ad alium finem tanta diuinae mentis relata conſilia, vt Chriſtus dominus qui velut ignis per cuncta peruadit, ſuoque ambuſta conſumit ardore, relictis in aeternis, ac faelicißimis ſedibus vbi tanquam in fornace diuini Amoris perpetuis flagrant ignibus incenſis beatorum ſpirituum mentibus, in has aerumnas deſcenderet, niſi vt adſtricta frigore peccatorum durißima pectora mortalium, quas caelo extulerat flammis

relaxaret, atque ad suis ipsius speciem, pulchritudinemq; formaret. quid aliud inquit e Caelo amore ardens Christus in terras attulit praeter ignem? quid foedus illud iniquissimum, & insidiarum plenissimum, quod cum infestissimo hoste, sua ipsius calamitate, atque pernicie humanum genus inierat effracturus, quid ad distrahendas oues meas quae segregatae a coetu reliquarum, errabant, ab illa misera & impura societate, qua perpetuo quodam vinculo, se cum teterrimo monstro deuinxerant, quam districtum in illos amoris gladium praeportaui? hic diuturnam hominum pacem perturbabit, hic primum omnia miscebit, turbas excitabit maximas, & spe omni compositionis ademta, rem ad certamen contentionemque deducet, eosque in libertatem filiorum Dei facta hostium caede vindicabit, hic eos rursus contra bellum, quod a carnis illecebris, & ab inferiori animae parte collatis in vnum viribus renouabitur satis firmo praesidio muniet hic tandem, quod ego vehementer exopto, quodque me praeter caetera vnum in hos labores impulit, euellens, omnes hominis ex animo cupiditates eundem perpetuo, mecum amore conglutinet

glutinabit; quae tum erunt mihi cum illo deliciae, quae in eius pectore plena requies oblectationis existet, quibus voluptatibus, quanta cum iucunditate perfundar, verum non illico velut alis ad summum diuini Amoris fastigium euolatur, sed illuc paulatim quibusdam quasi gradibus peruenitur; neque enim subito quum posset Christus Apostolorum animos eiusmodi omnino Amoris rudes atque expertos expoliuit planeque perfecit; Sed vt cernimus in hominibus, in arboribus, in fabrica, vel pictura, Naturam, vel aemulam Naturae artem suo quodam itinere ad vltimum peruenire, nec simul atque producantur, vel inchoentur habere absoluti operis effectũ, ita inchoato in illis pulcherrimo Amoris operi non nisi multis antea ductis lineis adhibitisque coloribus extremam manũ imposuit, quumque horrida, discipulorum pectora diuini ferro eloquij subacta, atque mollita, sparsum caritatis semen excepissent, quasi herbescere primum voluit, deinde adolescere paulatim, ad extremum truncos, ramosque producere, & in eam quam par est altitudinem peruenire. Credo P. B. pro tua singulari pietate ac religione in tuis matutinis,

ac vespertinis contemplationibus, meditationibusque a te saepissime cogitatum, quanta non solum industria, sed prope excellenti quadam, diuinaque ratione in huius operis constitutione, aeterna rerum omnium procreatrix sapientia progressa sit; principio vt mortalis amor ad caelestem deduceretur, necesse prius erat, vt à caeterarum rerum consuetudine abduceretur, atq; vt exornari, planeq. excoli posset ex luto, in quo altius haerebat extraheretur oportuit, quem inde propterea quod altissimis implicatus terrae radicibus tenebatur arctius quasi nodis astrictus inaudito quodam inuento, & tanquam adhibita machinatione aliqua singulare diuinae bonitatis officium extraxit. Est enim a consuetudine oculorum animum abducere difficillimum, vt tantundem fere complecti mente, & cogitatione possimus, quantum visu, auditu, caeterisque sensibus percipiatur; at vero in diuinarum cognitione rerũ quippe quae sint prorsus ab oculis remota, vix breui aliquo temporis spatio insistere possumus, & quasi animo peregrinari. Itaque ad aucupandos a se fugientes animos Deus, & per terrenas voluptates, & commoda volitantes,

nouam quandam eiusdem ferè generis commentatus est escam, ad quam propter eius miram suauitatem, spretis voluptatum illecebris, vndique omnium fierent maximique concursus. Sed quae fuit haec tam admirabilis bone Iesu coniungendae mecum amicitiae a te inita ratio? eo tuus in me processit amor, vt tantum facinus atque omnibus saeculis inauditum aggredereris, eoque nisi perfecto non conquiesceres? Etenim si praecipua vis est amoris, vt plura simul inter se disiuncta coniungat, & efficiat ex duobus vnum, quae fuerit ista potestas in ea, quae naturam, & condicionem non habent vt copulentur? quid est hominibus commune cum Deo? quae societas tibi omnium auctori bonorum, supernae bonitatis origini, caelestis Sapientiae thesauro, & perenni aeternitatis fonte, nostris cum sceleribus, atque flagitijs cum nostris luctibus, atque sordibus intercedit? at ego ita comparatum esse video vt recte conglutinari amicitiae nisi inter aequales non posint; nescis sane nescis quantas vires amor habeat, hic plane si libet alta rerum fastigia submittit, & depressa prope in immensum ad Caelum vsque prouehit, vt ad aequa-

lem

lem vtraque exaequata magnitudinem mutuae volũtatis vinculo colligentur. eo igitur hic qui me ſtimulat ardor impulit, quaeque exardeſcit intus magnitudo beneuolentiae, vt quo haec conglutinatio animorum fieret, & iuncta ſemel amicitia communione naturae, & ſimilitudine ſtudiorum perpetua foret humana ab homine, & deteriora ſuſcipiens, diuina, ac praeſtabiliora cum illo communicarem. O magnam amoris vim, o miram Caritatis potentiam, o abſtruſum, atque reconditum, cunctis mortalibus miraculum, & niſi diuinitus in noſtros animos ſe fides infunderet, prorſus incredibile? quid non modo ſtupore hominum, & admiratione dignum eſt magis, ſed quod minus aſſequi cogitando humana mens poſit, quã Deum Opt. Max. eundem infinitum, omnipotentem, imortalem, aeternum, neque ijs omnino ſpectabilem, qui hac vita fruantur, lucis inacceſſae, lumine diuinitatis, mortalitatis nube comprehenſo, vt acies noſtra ferre poſſet, ſe vniuſcuiuſque facultati accommodaſſe, ſeque ipſum præſentem intuendum, os, oculos cernendos praebuiſſe, infinita demum potentia, quae tantam mundi molem nullo adhibito opere nulla ſub-

iecta materia, sed vnico tantum verbo conflauit, cuius nutu, & arbitrio Caelum, terra, Mariaque reguntur, veluti sepósita, & quadam quasi veste detracta, suscepti corporis mortalitatem, omnibus prope viribus exutam, & à cunctis derelictam crudelissimorum hominum libidini, ac potestati permisse. Se itaque Deus hominem fecit vt hominum sibi gratiam, & amorem arctissimo Naturae eiusdem vinculo conciliaret. Verum corpus illud pulcherrimum, & innocentissimum, tanta cum dignitate coniunxit, tanto leporis, & humanitatis sale conspersit, vt quicunque in illud ora, atque oculos conuertissent, suauissima quadam dulcedine deliniri, insatiabili voluptate allici, & prope, ijs, qui experti non essent, incredibili iucunditate se retineri sentirent; emanabant e perenni illo caritatis fonte, dulcedinis immensae, & infinitae riuuli, atque torrentes: erumpebant ex vasto illo diuinae bonitatis oceano tanquam flumina quaedam perpetuarum voluptatum, & deliciarum omnium: illuc inquies animum non possum inducere, vt diligam quod carne aut sanguine careat, placet mihi ista defensio, est enim ad communis imbecillitatem infirmi-

firmitatemque naturae facile accomodata. ad eandem ego quoque descendo, ostendam plane tibi si mihi morem gesseris, quem diligas, dilige Christum, qui, vt te intimum haberet, mortalem figuram induere, & hoc laboriosissimum corporis pondus subire dulce sibi, & iucundum existimauit, tui generis societate delectaris? audio corpus quod geris ad caelestium rerum contemplationem nitentem, ac properantem animum, ad ea, quae oculis cernuntur vi sua retrahit, ac retardat: te in Christi consuetudinem trade, fruere eius bonitate, dulcissimos eius mores degusta, benignitatem, & mansuetudinem experire, Ita enim fiet, vt omnes tibi Mundi deliciae sordescant, illecebras libidinum omnes in vnum collatas cum hac tanta voluptate non conferas. si enim impurissimae huius saeculi oblectationes, si inquinatissimae voluptates, & flagitiosissima Mundi blandimenta, quum dies, noctesque tanquam assiduae domesticaeque furiae scelerum conscientia quasi tedis ardentibus exagitent animos, atque perterreant, quum eadem saepenumero cum capitis, & fortunarum periculo coniuncta sint, tanta tamen perditos, & flagitiosos homines dele-

delectatione permulcent,erit quisquam tam stultus, qui non intelligat probos homines, & honestos, & a superiorum moribus abhorrentes, nouo, atque incredibili genere deliciarum, ac voluptatũ in tanto praesertim ocio, ac vitae tranquillitate perfundi? Si teterrimus ille generis humani hostis, quo interdũ mortalium profligatissimi, ac perditissimi, ab acerbissimo improbitatis iugo respirare possint, res turpissimas atque acerbissimas tot,tantisque voluptatum illecebris, atque blanditijs delinire solitus est;cur nostri amantissimum Christum, ad relaxandos piorum animos,& ad reficienda assiduis paene laboribus atque vigilijs confecta sanctorum virorum corpora exquisita quaedam delectationum genera comparasse; quarum iucunditatem nec alicuius oratio narrare, nec cupiditatum morbo deprauatus gustus percipere, neque mens aut cogitatio rerum mortalium curis obstu pefacta capere posit? aperit saepe illis suorum non immemor Deus caelestium deliciarum quasi fontes vberrimos, ad illarum aeternarum voluptatum,atque praemiorum similitudinem, excitare Caeli regionibus, & ex felicissimo beatorum concilio gaudij, & suauitatis

tis aeternae quasi riuulos. hinc illae dulces lacrimae, hinc illa suspiria, hinc praenimia iucũditate liquentis animae ignitum illud, atque ardens eloquium stipate me malis, flusulcite me floribus quia amore langueo. Verum quemadmodum erat sperandum, res maxime successit, facile omnium sibi subito, quicunque eius humanitatem experti essent studium, ac beneuolentiam allexit; quem profecto natura tam barbarum, quem condicione tam ferum, & inhumanum, tanta offusa oculis animoque maiestas, atque suauitas, non ad humanitatem deduxisset, quem porro tam durum, & obstinatum animum, tanta, ac prope diuina beneficia non mitigassent? flebiles ac moestos suauitate orationis laetos hilaresque praestare, inopes, & rerum omnium egentes, aut stipe pauperum more emendicata, aut pane diuinitus multiplicato alere, fouere miseros, & quibuscunque posset viribus augere, aegros ac plane depositos sanare, surdorum aures occlusas ad vocem aperire, oculis captos ad aspiciendam lucem reuocare, pedibus laesos gressu donare, vita functos supra naturae leges ab inferis excitare, nihil omittere, quod ad hominum beneuolentiam nouo ali-

Cant. 2.

uo ali-

uo aliquo genere beneficiorum conciliandam putaret posse conducere. Etenim vel summam, & numerum beneficiorum exponere, non modo sigillatim de vniuscuiusque commodo, atque vtilitate dicere prope infinitum esset: commemorare possem ingentem saepius ab illo multitudinem nec inopia cibi nec labore perterritam, vt eius se suauissima oratione, & salutaris doctrinae praeceptis, quasi ex longa fame satiaret per desertam, vastamque regionem rebus omnibus ad humanum vsum necessarijs carentem traductam. Sed haec me lux antea, & vox ipsa deficiet, si velim omnia persequi, si omnes vobis suauissimas epulas indicare, quas ijs benignissimus omnium parens Christus impertitur, qui se tandem in sinum eius recipiunt, & tanquam adhibito saniore consilio post longos errores ad patrias aedes reuertuntur. Adstat ad Christi nascentis, vel morientis imaginem prouolutus in genua, qui mox a mundi nequitia, in Dei fidem clementiamque transmisit, & maximam prope vim lacrimarum effundit, & simul ingenti laetitia, ac voluptate perfunditur, ita vt abire totus in lacrimas, nec ab assiduis deprecationibus amoueri, aut illi flagellum

Matth. 14. Mar. 6. Lu. 9. Io. 6.

Bern. serm. 20. in Cāt.

gellum, quo se sponte lacerat eripi possit e manibus: quemadmodum enim perpetuis imbribus obrutus, atque horribili saeuientis hiemis tempestate vexatus, & squallore obsitus ager, si sole redeunte, qui quasi progrediens tristitia quadam contraxerat terram laetificetur, & vicissim cum Caelo exilaretur, tunc tepido leniter aspirantis zephyri flatu niues vi frigoris, geluque constrictas dissoluente omnis ille locorum squallor, cum Veris aduentantis nitore commutatur, tum terra virentes herbas emittit, & liquidis distincta gemmis gramina solisque repercussa fulgore varijs incertisque coloribus mire fulgent, iam amoeni vbique prominent flores, volucres profluētibus alas aspergentes vndis, ad lene eorum murmur suauissimos cantus numerosque moderantur, denique ea rerum est facies, vt nec alio terra anni tempore laetiorem proferre aspectum, quam quum ex hiemis tenebris emergit, nec tantam in aspicientium sensibus iucunditatem procreare videatur, quam quum liquidissimis suffusa guttis, quasi lacrimis placido vultu ridere conspicitur; ita etiā simul ac maximo, ac singulari Dei beneficio concreta scelerum frigore in

peccantis

pescantis pectore glacies diuinae caritatis ardore quasi colliquefacta, diffunditur, & ab eodem noui luminis claritate caecae noctis offusa caligo depellitur, ad gratiae quasi solis aduentum recreatum continuo illud cernas quasi bonum, atque fertilem agrum fundere bonarum cogitationum germina, & virtutum omnium quasi florum iucunda varietate distingui, quos manantes passim ab oculis dulces irrigant aquae, suauissimo quodam sensu doloris, & amoris excussae, atque eo intus efferri gaudio, vt nusquam posse consistere prae hac tãta iucunditatis magnitudine videatur: ita vt admirabilis eius splendor pulchritudinis, Dei simul oculos moueat, & caelestium agmina mentium noua quadam delectatione demulceat, quippe gaudium est in caelo super vno peccatore paenitentiam agente. Verum iacta sunt hactenus duntaxat diuini amoris fundamenta, qui vt in Christo radices egerit adhuc tamen sub terra delitescit cuius tanquam crassitudine circumseptus nondum ad aspiciendam lucem emersit, terrenum est, quod te in Christo delectat, feruidum hunc ignem, qui tibi tantum excitauit ardorem, illae propemo-

Lucae xv.

dum, flammae conflaruntque quae passim e Christi corpore erumpunt rudis adhuc amor est, neque omni ex parte perfectus: sed tibi, qui nisi mortale sapis nihil prorsus necessarius, si desperas adhuc te ad altiora perduci, in hoc postremo caritatis gradu consiste, si potes nihil, quod non cadit sub sensum adamare, dũ te a caeteris abstineas cupiditatibus, tantas ex illo perenni voluptatum fonte delicias hauries, vt nusquam vberiores suauitatis fructus percepisse te dixeris. hac ergo dulcedinis & iucunditatis vbertate completus, dele omnia ex animo rerum caducarum blandimenta; vt clauus clauum trudit, sic amorem amore repellas: si tui vires amoris earum conscius infirmitatis periclitandas esse non ducis; si tibi deest animus, si clamorem, si castra, atque aciem reformidas, si adhuc vereris illum in puluerem & solem vt aiunt educere, in hac si non optima, at certe laudabili Christi adamandi exercitatione, & vmbratili conquiescas; propterea sacra Christi nascentis humanitas, quã ex incorrupta Virginis mortalitate tanquam ex humanae infirmitatis humore Spiritus sancti calor expressit, & intra Virginei sinus angustias velut in

nubem

nubem coegit ab Arcangelo Gabriele vmbra vocata est, & virtus inquit altissimi obumbrabit tibi. Verum in acie dimicantibus, subducto Christi Ducis aspectu, hosti iam terga vertentibus ad suauissimos eius complexus tanquam ad vmbram, receptui signum cecinit Hieremias his verbis Spiritus ante faciem nostram Christus dominus: sub vmbra eius viuemus inter gentes, maximo & inusitato genere amoris prosequendus est Christus, sed qui adhuc rei magnitudine deterreatur, qui sub sole diutius versari non possit, quod tantos non ferat ardores, vmbram sequatur, qui ad vlteriora procedens viae asperitate retardetur, in Christi sinum reuertatur, tum viribus inde collectis totus se labori, & itineribus committat, vt possit eo quo tendit quamprimum peruenire, neque enim ei molesti admodum sumus, neque adeo iniquo cum eo iure agimus, qui nunc primum in Dei familiaritatem se se dedit, vt eum subito omni oblectatione, ex Christo homine quaesita spoliari velimus, quanquam optima Christiani viri ratio, professioque ipsa veri germanique amoris, plane hoc suscipere, ac polliceri videtur, neque enim, qui pro viribus, quasi subdi-

Lucae I.

Thren. 4.

tis ignibus eius aliquem quo quomodo concepit ardorem deterrendus, neque deserẽdus est a cohortatione nostra, quo maiores adhuc aggerentem faces, & nouam cõcepto semper igni materiam ad incendium inferentem videamus. Etenim vt adhibita in consilium condicione humanae naturae, ita se Deus amari facile sinat, hunc tamen a nobis amorem etsi cum excellentiore comparatum mancum quodammodo, atque vulgarem, in suo certe genere perfectum exigit: totum, totum sibi postulat, neque aliud quippiam in societatem se praeter admittit alios sibi coram aemulos parari indignum ipsi & acerbum videtur; iam tibi non possum amantissime Iesu in amore respondere, tuus enim meo amor infinito praecurrens spatio tuis te tarde vestigijs persequendi spem mihi paene nullam reliquit; excuso te inquit, & licet parem, atque accipisti nõ posis reddere voluntatem, tamen quod interim offers maiora aliquando daturus non aspernor; vix possum sine te vel ad momentum temporis vitam viuere spiritalem, patior quoque, meq; a te adeo remisse amari non moleste fero, verum audere inuito mequenquam ad meos amores, ad meas

delicias

delicias aspirare? hoc vnũ praeter caetera indignum maxime puto, velle praeter me quenquam, in aliqua parte apud te amoris haerere? hoc nullo modo ferendum puto: manat ille quidem de quo nunc loquimur amor ex corde, a quo sicuti sanguis, qui fusus est per omnes corporis partes deriuatur: ita, quae ex humana consuetudine, & carne, & sanguine conciliatur beneuolentia tanquã a suo capite & quasi fonte deducitur; eius non angustum aliquem angulum, non bonam sibi partem sed integrum Christus tradi mandauit, hoc primo Caritatis praecepto, quod de dilectione Dei promulgatum est nobis, expresse ex Bernardi sententia praecipitur. *Serm. 20. in cant.* Diliges Deum tuum ex toto corde tuo; *Deut. 6.* si igitur partem eius aliquam in caeterarum rerum desideria deriuaueris, si cum parentum, & filiorum tuorum amore comunicaueris, si iam aliquid sibi honos, si quid gloria decerpserit, si magnam sibi quoque diuitiae partem vindicauerint, si in communione eiusdem illecebras voluptatum obtuleris; non iam cor integrum soli Deo sacraueris, non iam totum eidem te dederis: sed pene tui partem exiguam in qua haerere vix possit obtuleris. itaque iusta

ira excandeſcens amantis animus, ferens non indigne ſolum adductos ſibi plures eſſe ante oculos moleſtiſsimos procos &acerbiſsimos hoſtes, principes tenebrarum harum, & vitae huius inquinatiſsimas voluptates, verum etiam in eandem domum ad flagitioſiſsimarum libidinum ſocietatem intruſos, tuo protinus corde recedet, eiuſdemque nouis temere irruentibus cupiditatibus poſſeſsionem quaſi vacuam, atque caducam relinquet, eiuſmodi erat ante Chriſti ad feliciſsima Caeli Regna profectionem Apoſtolorum amor in illum non enim integrum ſolus poſsidebat, ſed erat illi cum inani quadam eorum cupiditate communis, non totus diuinae illius humanitati adhaerebat, ſed magna vt videbatur ex parte altiſsimis orta cupiditatis radicibus ambitione nitebatur; trahebatur ille quidem plurimum dulciſsima illius, ac ſuauiſsima conſuetudine, verum in ipſorum vtilitates, & commoda rapiebatur vehementius, eos enim humanarum opinione dignitatum inflatos, tanta tamque immoderata libido dominationis inuaſerat, vt ad mortalis euecta ſpes Regni faſtigium nullis inde aduerſariarum rationum flatibus deijci, vel dimo-

dimoueri potuerit. Ecquis sane non miretur, quis vanas subodoratus illorum cogitationes, quasi ortus, atque principia acutissime non indagare cupierit, vnde irrepsit in Apostolorum animis ista honoris gloriaeq; cupiditas? qui vt omnia scrutetur nunquam tamen ipsos, vel tentatos vel admonitos, sed sine duce vllo, sine indice ad falsam de Christi Regno opinionem peruenisse compererit. Etenim cui tandem vel regnandi cupidissimo, non illico Imperij spem omnem eripuisset Christi ingens illa demissio animi, & in voluntaria paupertate summa rerum omnium inopia? iter pedibus ingredi, pernoctare in oratione, stipem emendicare, damnare diuitias, egestatem extollere, odisse elatos, animi demissos amplecti, omnes demum illi esse de diuinis rebus sermones, adeo vt in obscura Christi voluntate nullum modo illis affectati Regni lumen ostenderetur, sed palam semper in omni vita singulare paupertatis studium, & humilitatis amor effulserit. Ingens illius non ignominiae omnium maximae subeundae solum, sed sanguinis, & vitae fundendae desiderium, & obstinatam simul illorum ad honores, & imperia conten-

dentem cupiditatem accipite. Dum Hierosolymam proficisceretur, vt viae asperitatem sermonis iucunditate leniret, & simul illum qui efferuescebat intus paululum exhalaret ardorem principi Apostolorum impendentem, & iam iam in se ruituram malorum molem effunderet, ille admodum ob-
Matt. xvi. stupescens Christi Domini dicto, Deus meliora inquit o Domine, quasi haec tantae de illo a se conceptae spei non responderet oratio, ac tam illustres dedecoris, & ignominiae notae a regiae maiestatis insignibus abhorrerent. Verum enimuero etiamsi satis hinc caeca illorum cupiditas intelligatur se tamen adhuc etiam manifestius in postremo Hierosolymam versus ascensu declarauit, quum enim obortis lacri-
Lucae 19. mis tantae fleret vrbis interitum, vel propterea miserabilis, quod nec calamitatem quidem in ipsam redundaturam, suspicaretur, atque adeo sibi ab omni Aeternitate certum, atque statutum mortis turpissimae tempus instare, vt iam iam cerneret aestuantem inuidia Populum furere, iam iam atrox nefariae proditionis foedus feriri, iam flagitiosissimas sui corporis nundinas fieri, & certam facinoris mercedem
exposci,

exposci, iniquissima iam conflari iudicia, iam ipsum ad tribunal iudicis crudelissime rapi, accusatores subornari, causam dici, virgas expediri, crucem parari, morti innocentissimum caput addici, omnemque lacero corpore carnificinam paene subire videretur, inter haec tantae acerbitatis commemoranda supplicia ambitiosa natorum Zebedei parens in spem regnorum erecta, inter Regni proceres ascribi filios, & in proximas Regali fastigio honoris sedes collocari petierit. Non potest animus, quem semel occupauit ambitio quiescere necesse est, vt semper aliquid tale moliatur, non modo Christi obiurgatione a spe Regnorum exclusi, & effundendi pro ipso sanguinis gloriae destinati, in vetitae spei cogitatione adhuc etiam reuoluuntur ardentius, verum etiam in extrema illa oratione, quam plenam altissimae cuiusdam doctrinae, & dignitatis a cena apud discipulos habuit, quum sibi vitae finem instare, non necessitate naturae constitutum sed parricidarum scelere properatum palam denunciaret, quum tanti effectorem sceleris, atque ministrum non inter barbaros homines esse, non inter feras versari, sed inter eos, quos Matth. 20.

tanto

tanto amore dilexerat, quos sibi vitae socios adiunxerat, arcanorum mysteriorum participes fecerat, quos omnium gentium duces, ac magistros elegerat, demum inter ipsos delitescere indicaret, quum se intestino, atque domestico opprimi malo quereretur, quũ sese morti offerens voluntarius extremos suis ferret amplexus, & mutuam praeciperet etiam singulis, tum vniuersis caritatem, quasi de summa Imperij dimicantes in contentionem principatus certamenque venere, vt ad eos motus tam temerarios, tam praeter expectationem omnem concitatos aliqua ratione sedandos, necesse fuerit omnium tunc temporis hominum oppresso solicitudinibus Christo, cui magnũ illud opus, atque difficile humanae redemptionis in manibus erat, illi inquam fuerit necesse elatos vana spe animos longa cohortatione deprimere, multisque adhibitis verbis, illam a cõmuni sensu hominum abhorrentem, contraque opinionem omnium veritatem probabilem reddere, quae apud Deum, illum omnibus superiorem confirmat esse, qui suae voluntatis, & arbitrij fastigium caeterorum omnium imperio potestatique submiserit. Verum

Lucae. 22.

rum nulla ratione, aut modo quasi terminis se continere solet ambitio, sed velut multorum imbrium, atque torrentium aquis quasi opibus auctus amnis, spretis, quas intra ripis euoluitur maiore vi, ac mole agens vndas, tumidus, atque insolens quasi cuncta peruadit; ita vbi semel haec egressa cupiditas est, ita se per latos, spaciososque libidinis campos effundit, vt irruens rapido in mentes hominum impetu fere nullis arceri viribus possit. O graues, atque tardae ad eundum in eam Christi de Mundi contemptu sententiam hominum mentes, o dura, ad excolenda Christianae disciplinae praeceptis corda mortalium; etenim de indignissima Christi morte non audierant ab eo, qui ipse vidisset, sed eidem ipsi spectaculo praesentes adfuerant: ipsum propripi, caedi, ligari spectauerant, impositum insontis humeris durissimae crucis pondus inspexerant, quumque se humana potestate omni abdicatum solum sibi caeleste Regnum in quod ipsi adoptione peruenturi essent reseruasse declarasset, res vt nemini dubia esse posset, in ipso ad superos ascensu interrogatus ab illis est, num esset sub idem tempus Regnum Israel reuocaturus; Act. 1.

quan-

quanto ipſi ſuum incendiſſent ardore deſiderium ſi in obſcura Chriſti voluntate ſibi lumen aliquod effulſiſſet?quam celeri repente curſu huic ne oblatæ quidem ſpei velificaſſent,ſi vel leuis ſaltem aura promiſsionis afflauiſſet?ſi quũ nemini vnquam in ſuſpicionem affectati Regni veniſſet, quum non obſcura ſolum in hoc ſuae voluntatis indicia, ſed ſigna clariſſima dediſſet, quando ſummo omnium ſtudio delatum vltro recuſauit imperium, ab eoque vt a re peſtifera, noxiaq; refugit quaſi ſpe certa atque opinione inflati vela cupiditati dedere; quanto tandem ſtudio exarſiſſent ad Regnum, ſi propenſae incitataeque voluntati; aliquis etiam ſtimulus acceſſiſſet? Sed vnde haec tam alte radicibus actis funditus eſt euerſa cupiditas? vnde tam late feruens reſtinctus eſt ardor? huius rei tam admirabilis cauſam, in qua vel maxime vis illa diuina virtuſque cernitur, quod narrationem illuſtrem magis,longioremque deſiderat,omitto in praeſentia, & in aliud dicendi tempus reijcio; Hic itaque imbecillus, & nunc primum in lucem editus diſcipulorum amor non recta ferebatur in Chriſtum via, in quem nimirum quoſdam quaſi per anfractus cir-

cuituſ-

cuitusque concludebatur, magnus sane, sed coenosus, ac turbidus praeterfluebat, nõ oblitus coeno ex aluei faece cõtracto, non vllis delibutus sordibus casu aliquo adlapsis extrinsecus, sed paene eiusmodi a suo fonte deductus; at purus & liquidus emanauerit, nulla praeter Christum admistione fucatus effluxerit; verum si ad illius humanam tantumodo naturam reuoluatur, tamen suam adeo perfectionem maturitatemque desiderat, vt si cum excellentiore absolutoque comparetur, paene sit nomine Amoris indignus, magna profecto percipitur, & ad sensum cogitationemque dulcissima ex Christo praesente voluptas, sed multo etiam maior exoritur neque cum superiore comparanda ex eodem in Caelum profecto iucunditas, & maximo cum fructu coniuncta suauitas. Si primus diuini Amoris aditus + in tantam se tibi speciem, & pulchritudinem offert, vt ea mirum in modum rapiaris, quid si superiores eius domus partes aspexeris, si peristromata, si tapetia, si conchiliatas vestes, perlucidas auro, gemmisque, si aulas omni prorsus opulentia confertas contempleris, si interiora aedium loca cernas, multarum rerum iucunda quadam varietate

distin-

distincta, ornata signis, atque picturis, instructaque rebus omnibus, qua laetitia perfruere? quanta oculos iucunditate oblectareris? nunquam vt cupidum contemplandi animum, admirabili rerum earum aspectu posses explere; ascendendũ est fateor, dulcissimo Christi carendum colloquio, triste quidem desiderium, & ad sensum peracerbum, sed vero solidoque cum gaudio nobis iam inde venturo compensandum. Si puero subducto a nutricibus lacte paululum solidior cibus apponatur, dentibus ea vi conatuque carentibus, qui est ad passus capessendos, conficiendosque necessarius, flet, dolet, laborat, complet omnia luctibus, atque clamoribus assidensque matris in gremio assuetas appetit mammas, earum vbertate satiari desiderat, at vero vbi primum aetate aliquantulum annorum decursu corroborata malis robustioribus facilius extenuatos, atque mollitos deglutire cibos assuescit, & eorum incipit varia, & exquisita genera degustare, ipsorum tanta suauitate afficitur, vt illa prima infantium alimenta, prae istorum dulcedine negligat prorsus, atque contemnat. Est profecto spirituali quasi aetati ineunti tenerus ille pietatis sensus, veluti

lac,

lac, quoddam pernecessarius; ita enim diuina prouidentia comparatum est, vt per gradus quosdam, quasi per aetates spiritualis homo ad maturitatem perducatur; sed quemadmodum cibi ita sunt aetatis vnius proprij, vt minus alteri conueniant, ita si quis spirituali adhuc aetate confirmata in illo eodem statu reponi desiderat, quo maxime fuerat quum è tenebris peccatorum in caelestis gratiae lucem emersit, primum nihilo plus agit, quam si det operam, vt ad incunabula, & rudimenta virtutis praecipiti fere cursu regrediatur: deinde in maximum periculum adducitur, ne optatam sibi spiritus dulcedinem non suggerente Deo, vberemque diuini luminis copiam subtrahente spirituali prorsus vita destituatur: itaque dum se Magister optimus à discipulorum expediret amplexibus illum summa vi retinentium, expedit, inquit, vobis vt ego vadam: nũquam enim e re ipsorum profectionem suam esse dixisset si non suam ipsos praesentiam a maximis muneribus consequendis omnino prohibere intellexisset. maxima, ingentia, innumerabilia a Christo assidue acceperant beneficia, caeterisque silentio praetermissis, hoc, scilicet eius videndi, & contemplandi, mihi

patribus ostensos, non modo propalam omnibus collocaret, sed large etiam, effuseque donaret. O nos in aeternum miseros, si non haec tibi tandem scilicet in caelum abeundi inita ratio fuisset, frustra enim ad illud altissimum caeli domicilium vniuersorum vota mortalium contendissent, suos omnes frustra quilibet conatus, ad ipsum se iacentem erigendum contulisset, nisi tu clarissima caelo luce refulgens, ad te omnium hominum animos pertraxisses; si non ad quartum supra terram ambitũ sol princeps, & moderator luminum reliquorũ cuncta sua luce compleret, nunquam vi sua, atque calore tepefactos, & attenuatos terrae excitaret, attraheretque vapores; ita nisi Christus dux beatorũ & princeps, eorum, qui per has vitae mortalis aerumnas in illam beatissimam patriam ingrediuntur, terrae, caelique magnitudinem, & omnes Angelorũ ordines emensus ad Patris dexteram effulgeret, nulli patuisset aditus in caelum, neque humi defixam, & carnis pondere depressam mentem paululum erigendi potestas data esset; quando enim illud maximum spiritalis laetitiae flumen irrupisset, quo paene toti obrueremur; nisi se palam Christus inimicis-

Chryſ. omel. 1. in actu Apoſt.

ſimis nobis caelo in conſpectum dediſſet? neque enim inflammatos, quiſquã ad pugnam duorum hoſtium animos ab armis receſsiſſe, atque omnem memoriam iniuriarũ obliuione ſempiterna delendam cenſuiſſe crediderit, etiamſi compoſitis controuerſijs pax per procuratores conſtituta ſit, & per obſides confirmata; niſi vterque Populo Princeps mutuis ſecerit amplexibus reconciliatae inter ſe gratiae ſignificationem, & ſolemni quadam caeremonia depoſitis armis foederis religione ſibi fidẽ vterque deuinxerit, tum demum ſedatis diſcordijs, ab armis diſceſſum exiſtimari, tum laetum pacis nuncium diuulgari militibus epulas, atque congiaria praeberi, omnia flammis collucere, obſtrepere cuncta fulminibus tormentorum, tubarum ſono, clamoribus multitudo ſolet ſignificare laetitiam; neque vero aequum erat, vt ad faciendam placati numinis fidem diuina à Spiritu ſancto munera mortalibus deferrentur, etiamſi ſatis Deo per Chriſtum factum fuiſſet, atque inuiolabile illud foedus ſuo ſanguine ictum, quod perpetuo eſſet duraturum, antequam humanam Chriſtus caelo naturam inferret, quae ad dexteram patris excepta omnium conſtitueret

ret finē malorum,tunc Sanctus, e caelo ſpiritus ſe ſe large effudit in homines, tunc caeleſtis gratiae inopes, & egentes diuino cumulati munere receſſerũt, tunc ignis, atque ſpiritus vehementis ſpeciem viſus eſt ſuſcepiſſe, quum diuinae in nos caritatis excitaret incendiũ & de caelo viribus ad reſiſtendum Diabolo comparatis nos promtos, atque alacres redderet, & ingenti vnumquēque laetitia caeleſtiq. voluptate perfunderet. fuit quoddam tempus, vt ex anti quiſſimis conſtat ſacrarum rerum monumentis, quum longa trium annorum ſerenitate, nullis terra eſt prope imbribus irrigata, ex qua repente aquarum penuria, maxima eſt vndique ſiccitas conſecuta: hinc primum apertis terrae faucibus depreſſos in immenſam altitudinem ſpecus exiſtere, arido exuſtoque ſolo, herbas ſuo ſucco fraudatas languescere ad extremum emoriente terra corrumpi, ſpoliatis vdique florum, herbarum, frugumque veſtitu, camporum immenſitatibus, ſteriles vndique iacere arenas, nullam arborem, nullos Terrae ornatus, nullum culti ſoli apparere veſtigium; & quos miſerae illae, atque perditae gentes campos antea, colleſq; viridiſsimos, nitidiſsimoſque vidiſſent, 3. *Reg.* 18.

K 2 hos

hos ita vaſtatos, atque deſertos intuebantur, vt abſumto aeſtuãti perpetui tẽporis ardore ſucco omni, quaſi ſanguine tanquam horrida, atque ingentia cadauera amiſſo ſpiritu iacere viderentur; deinde ſuſpici caelum ardere plurimo igni, ſtellae crinitae, ſidera cadentia, faces nocturnae, portentaque alia, aut obuerſari oculis, aut vanas exterritis oſtẽtare ſpecies, caelo, terraque mortalibus extrema omnia portendi, quum tandẽ elapſo in tot miſerijs aerumniſque triennio, & hominibus illis, atque nationibus afflictis, & miſeris iam non ſalutis ſpem, ſed finem malorum exitium expectantibus fractus eſt ferox, & obſtinatus in eorum perniciem Eliae animus, & ſatis adhuc domitas effrenatas illorum ad ſcelera cupiditates exiſtimans ſontium calamitates miſeratus eſt, & fuſus in preces ecce tibi maximum, & niſi a Spiritu ſancto proditum memoriae ac literis eſſet incredibile miraculum, qui Caelo nubes diſperſerat, diſiectas idem potuit reuocare, ſed primum excitata quaedam e mari dicitur nubecula aeſtu fatigatis allatura ſolatium, in qua reliquis velut hominis cuiuſdam membris obtectis ima pedum ſunt animaduerſa veſtigia, haec magnis repente aucta cre

Ibidem.

mentis

mentis caelo obducto largum repente imbrem excussit, quem aestu sitique cõfecti homines excepere, & crebris terra discessionibus quasi hianti ore captauit; sic vbi Christus Dominus non aliena subleuatus ope, sicut Elias fuerat igneo per aerem curru, sed vi diuinae naturae in vnam eandemque hypostasim cum humana colligatae recto ad Caelũ cursu properabat, ita nube quasi inuolucris obtenditur, vt vehementer cupidis contemplandi discipulis amplius aspiciendi facultas nulla fuerit, quae decẽ post dies adeo copiosos erat expressura munerum imbres, vt large illis, effuseque rigatus terrarum orbis mundi totius renouatio consequeretur. Denique nisi se Christus aliquando a nostris oculis remouisset, futurum profecto fuisset nunquam vt nostrae cum eo mentes in explicabili illo amoris vinculo coniungerentur, qui fieri potest inquies, vt Christi aspectus amoris sedes, ac domicilium a summa nos eius caritate repellat? citius dixeris diuinam illam humanitatem omni quidem suauitate refertam non modo ad voluntates sibi conciliandas conducere, sed ad eas perpetuo in eius amore ac beneuolentia retinendas tenacissimum quoddam

Act. 1.

quasi gluten esse debere. Verũ haec maxima in Christi carnẽ suauitas, quae te tantopere delectat, tantũ abest, vt perfectae huic animorũ coniunctioni prosit, vt sit etiam impedimento, quo ea minus existat immo Christũ inter animũq; media, ita vnum ab altero separat, atq; disiungit, vt conglutinari non possint; crederes nisi experientia plane ita esse doceret tenuissimum illum puluerem, quo interdum paries aspergitur, adeo pertinaciter contra ceram eniti, vt haerere conantem constantissime repellat, & eo vsque pugnet donec totus inde remoueatur? qua nam alia Christus ope nisi sancti Spiritus nostris erat animis agglutinandus? verum si non vel minimum a nobis ante, quamuis erga Christum, terrenae cupiditatis affectum excusserimus, quilibet eiusdem nobis insigendi labor eludetur; vt ipsa etiam Spiritus sancti largitio, quo omnes vel minutissimas, atque leuissimas affectionis particulas amouendas intelligeremus, aut sine placido aurae lenis afflatu, aut valido ventorum spiritu facta Apostolis non fuerit. tantam ille innocentiam, tantum animi nitorem, adeo eximiam, singularemque munditiam sibi beatissimus Christi amor

Act. 2.

effla-

efflagitat, vt ibi prorsus recuset esse, vbi suauissima ex Christo homine percepta voluptas princeps sit ad beneuolétiam coniungendam; quod si adeo delicatus, adeo morosus est, adeo plenus suspicionis, vt in illius societatem affectionis includi tantopere recuset, quae quamuis se se in aliquod mortale perfundat, nil nisi Christum attingit, quis tanta stultitia praeditus, quis ita prorsus mentis inops, atque consilij reperietur, qui existimet ad illum descensurum esse eum, et se cum illo copulaturum, qui non leui tantum puluere persperfus sit, sed luto sordibus, & rebus omnibus foedissimis, atque turpissimis oblitus, ita flagret ambitione, atque libidine, vt omnibus omnium voluptatum studijs in vnum pectus tanquam in vnam domum conuocatis, & infinita honoris, & diuitiarum cupiditate velut in vno cubiculo inclusa quocunque incesserit ipsum paene iter impressum libidinis, & auaritiae vestigijs relinquat, quaeque venerit in loca erumpentium cupiditatum flammis incendat? verum non modo suam ipsius innocentiam, atque candorem eximium, cum istorum impurissimis sordibus non commiscebit, sed eorum etiam conspectum, refor-

midabit, neque apud illum erit, à quo infinito quodam interuallo disiungitur. Iam vero alias quoq; vtilitates, & commoda vel maxima repudiasse videbantur Apostoli dum, illa immoderata tristitia vim Christo adhibere ne discederet nitebantur. duo enim praestantissima munera nobis prorsus necessaria suscipiet, duas sibi ipsi personas humano quidem generi vtilissimas imponet alteram Patroni, summi sacerdotis, atque Pontificis alteram, quid est enim tam omni populo necessarium, quam assiduae sacerdotum deprecationes? quid, ad expiandas scelerum sordes efficacius, quid ad publicas calamitates ab hominum pernicie depellendas vtilius, quam Dei Misericordia, atque benignitas sanctissimis Pontificum sacrificijs, atque muneribus conciliata? in omnem igitur aeternitatem ad placandam numinis iram muneri Pontificio praeerit, & ad eum Pontificem apte congruenterque: cui non satis visum est suam semel in hoc nobis operam pactionis vinculo deuincire; nisi etiam eandem sacramenti religione obstrinxisset: neque solum Deus, inquit Dauid, in id quod semel promiserat obligandae fidei sacramentum dedit, non solum iuris iurandi,

Paul. ad Haebr. 5.

randi,

randi, & vt ita dicam existimationis periculo facturum obligauit se nunquam vt Christus inito pro nobis abdicaret sacerdotio; sed ita etiam iurauit, vt nullum futurum esse tempus iurauerit, quo tempore sui se iuris iurandi paeniteret. hic erit ille pontifex, qui cum semel scelerum maculas suo sanguine detersisset, in suprema Caeli regione constitutus Deo proximus mundissimam sui corporis hostiam pro communi hominum salute ad sacrificium propositam, & in Cruce immolatam in perpetuum pro peccatis offeret, ad cuius aspectum vt coacta vi frigorum glacies solis ardore tepefacta diffunditur, ita diuina scelerum gelu constricta benignitas in largum, atque copiosum munerum imbrem dilabetur haec poenae nos iudicioque proripiet, haec omnem a Deo iracundiam propellens, vt nobis temperetur efficiet. hic denique tanquam Patronus omnibus vel Naturae, vel gratiae praesidijs ita ad dicendum paratus accedet; vt quamuis Deus iustus iudex, & fortis grauissimis iniurijs lacessitus, maximis criminibus violatus, capitali à nobis odio dissideat, vel sceleratissimi, impuri, pestiferi, supplicioque digni, tamen

Psal. 109.

tamen ipſius vis orationis omnem noſtram importunitatem ex intima eius mente conuellet; quod ſi ſummus dicendi magiſter optime praecipit, idque in ſumma oratoris laude ponit, vt taliter quiſque afficiatur, qualiter eorum animos apud quos dicit affici cupit. fruſtra enim orator quamuis diſertus, quamuis ornatus, quamuis oratorijs praeceptis abundans apud Iudices aut dolorem, aut miſericordiam, aut inuidiam, aut timorem excitare dicendo conabitur; ſi non ante omnes eos motus, quos iudicibus adhiberi velit in ſe ipſo impreſſerit, atque inuſſerit, quae vis, qui impetus, qui ardor animi pro nobis poſtulanti Chriſto deerit? qui vt miſericordiam Deo commoueret, captus eſt ipſe antea miſericordia, vt propter nullam aliam cauſam ſe in hanc humilitatem naturae noſtrae deiecerit, quam vt ſimul in miſericordiam prolaberetur, ac propterea debuerit vt ait Apoſtolus per omnia fratribus aſsimilari vt miſericors fieret. Verum quid ais o Paule? vide ne quid impium, ne quid ſacrilegum proferas, vide, ne dum vis Chriſto ſuſceptam hominis attribuere naturam, ſimul illum coneris de ſumma illa, atque perpetua

Cic. lib. 2. de Orat.

Paul. ad Heb. 2.

petua in homines benignitate, miseri-
cordiaque deijcere, quando enim de-
stitit suam Deus hominum generi mise-
ricordiam impertiri? quo tempore.
non est infinitam illius in se homo beni-
gnitatem expertus? non ne saepius vl-
tro est occurrere solita supplicibus nul-
lius oratione prouocata? quando Deus
nobis propter peccata nostra vehemen-
tius iratus de resistendo nouo aliquo
genere calamitatis impudentissimae
hominum ad peccandum licentiae co-
gitauit, quin adhibuerit in consilium
cogitationum suarum misericordiam,
atque clementiam? Verum nihil est
Paulus nisi sanctissime, nihil nisi religio
sissime loquutus. fuit illa semper Dei.
P. B. in omnes homines misericordia,
quae quum sit vnum, & idem ac Deus
immo Deus ipse, nūquam potuit neque
poterit ab ipsa diuina Natura seiungi.
semper Clementiae & miserationis mu-
nera inter homines ab illo perenni mi-
sericordiarum fonte manarūt. hic nobis
patuit semper, neque est illa eius ingens
donorum effusio vlla hominum impor-
tunitate contracta, verum neque affe-
ctionem eiusmodi sentire poterat, quae
quod vnius est propria hominis non
cadit in Deum ab omni concretione
morta-

mortali ſeiunctum neque illius vi omnino commoueri. vt igitur infinitam illam bonitatem, atque ſapientiam, non modo re ipſa aerumnarum, & calamitatum noſtrarum opem ferendo duntaxat miſereret, verum etiam ſenſum hunc humanitatis, & illam quae ſuſcipitur ex afflictis hominum rebus aegritudinem haberet, ad induendam formam ſerui, atque naturam ijſdem prope affectibus obnoxiam ſuam infinitam bonitatem incredibilis vis amoris adduxit. Si nihil eſt igitur, quod tantopere valeat ad animum Iudicis ad miſericordiam adducendum, quam ipſe idem miſericordia, & dolore incitatus orator, quantam conciliabit nobis apud ipſum Patrem miſericordiam, quum non ſolum commotionem ſuam verbis, ſententijs, voce, vultu ſignificabit, verum totis etiam impreſſa membris, acerbiſſimi ſigna doloris oſtendet? ſi ad conciliandam ſibi Iudicum beneuolentiam dicentis quam maxime valet authoritas, quis dubitet Chriſti ductu, & auſpicio tutum ſibi receptum ad expertam Dei clementiam fore? qui propter diuina, & immortalia merita, & virtutis egregiae laudem ad id honoris culmen aſcenderit, vt proxime ad Dei maieſta-

iestatem, & amplitudinem videatur accedere, si maximam victoriae spem affert Iudicis animus sua eo quo impellitur sponte propensus, si eo quo cursum intendimus quamcitissime perueniendi speramus, quum eo nobis est velificandum, vnde aliquis flatus ostenditur; quis iam in Dei misericordia, qui vult omnes homines saluos esse felicem Christo postulante non speret euentum? si demum adeo rogantis dignitas, & gratia semper in iudicijs floruit, semperque dominata est, vt res ad vincendum nulla plus possit; quis Christi gratia non moueatur? quis se eius comitatum studio, Dei opem nequidquam putet imploraturum? quippe & propter Naturae communionem, & propter voluntatis conspirationem, eandem in quam Christus iuerit sententiam, Deus tueatur? quo enim Pater a filio rogatus non descenderit? quid ab illo non impetrauerit? quum ad illorum vtilitatem postulata retulerit, quos laboribus maximis susceptis, periculisq; grauissimis aditis ex hostium vi manuq; eripuerit, quibus vitã sua ipsius morte pepererit quid, si illud pectoris vulnus, si pedum & manuũ cicatrices ostentet? iam quantam in Deo misericordiam concitabit,

quan-

quantam in Daemonẽ conflabit inuidiã quantam in nos beneuolentiam conciliabit? tanta eius in oratione futura vis est, vt vel vnus ille cicatricum aspectus, non Dei inclinantem modo ad hominũ perniciem animum erigere, sed aduersantem etiam, ac si fas est dicere, repugnantem, vt Imperator bonus ac fortis capere possit. Possem hoc loco argumenta congerere prope innumerabilia, vtilitates maximas enumerare, infinita in Christi patrocinio constituta nobis commoda proferre: sed video multa mihi esse necessario praetermittenda, nonnulla leuiter pertingenda, quo prospero soluta cursu aliquo tandem exitu concludatur, & tanquam in portum contractis velis mea inuehatur oratio. Nolite igitur carissimi Christo discipuli tanta in nos profectura ex chisti discessu commoda peruertere; non hic tantum vestra res agitur, sed communis omnium salus in vestro dolore periclitatur, nihil est Christo nostro suauius, nihil humanius, fateor; vt in eiusdem profectionis cogitatione defixus sentiã à me ipso viscerum partem auelli, si minus iusto, at pio tamen dolore affectos vos esse concedo, adiuuo etiam meis lacrimis moerorem vestrum: verum si nihil

nihil absentia, de suo in nos amore detrahetur, si nostro in illum magnus etiã cumulus accedet, si maiora perceptis lucra faciemus, profecto abijcienda haec animi molliceis erit, efficiendumque, vt cedat vtilitati dolor, & haec quantacunque iactura, vtilitatum maximarum compensatione leniatur. non est sapientis, suaeque vtilitati seruientis commodum aliquod maximum minoris adipiscendi causa praeterire, quid si demonstrem non eius vos dolore commotos, sed vestra causa in tantum moerorem adductos? nonne multo vos pluris ipsos à vobis quam Christum diligi conuincamini? verum illum ipsum potius cuius à vobis discessum doletis, dolorem vestrum increpantem auditote. Si diligeretis me, gauderetis vtique quia vado ad Patrem. quid tibi venit in mentem, dulcissime Iesu, de illorum amore dubitare, quos ob triste tuae decessionis nuncium, tanta vis moeroris inuaserat, vt in illorum verbis, precibus, voce, vultu, collacrimatione, denique, tanquam cuncta peruadentis doloris vestigia conspicerentur? Equidem, vt à me de caeteris iudicem, necesse est, vt plurimum diligam, quem sine lacrimis, atque dolore à me distrahi, Io. xiv.

hi, atque diuelli non patior: profecto ipſa haec tam lugubris Chriſti mortis, abituſque commemoratio illos in lacrimas, moeroremque vocauerat, ſed multo maiorem in luctum, atque ſquallorem ſua ipſorum orbitas, ſolitudoque coniecerat, non tantas hoc tam improuiſo ictu conſternatis animo miſeris Chriſti diſceſſus doloris faces accenderat, quanta iiſdem ea, quibus erant commoda cārituri. At vero ſuis incommodis grauiter angi non amicum, ſed ſe ipſum amantis eſt, quid? te ne ab illo diligi exiſtimares, qui tuis honoribus, commodis, ac rebus proſperis, non aeque, ac tu ipſe gauderet? Etenim ſi Chriſti vtilitas potior illis fuiſſet, ne ingens ad eos gaudium ex ea, quae peruentura ad Chriſtum erat gloria, veniſſet, & ſane, qui fieri potuiſſet, quin ea, quae tum in eius ore, vultuque, quum noſtrae ſalutis ſui ſanguinis precio redimendae tempus inſtaret, eminebat hilaritas, perturbatis, & afflictis omnem eijceret ex animo, profligaretque moleſtiam? qua ſe ratione continuiſſent, quin illi vltro ferrent amplexus, quin gratularentur, quum ſcirent eundem debellatis hoſtium infeſtiſſimorum copijs afflictis, ac prope dele-

Cic. in dia. de Amic.

deletis vitiorum monstris immanissimis, animorum praeda onustum, hostilibus spolijs ornatum, more triumphantium, vniuersa caelestium agminum turba prope conuulsa suis sedibus obuiam procedente, ad summum caelestis Regni fastigium esse, per omnes Beatorum ordines tanquam per gradus euehendum, & in illa honoris sede celsissima ad Patris dexteram collocandum? quum intelligerent tribuenda eidem fore viuorum, mortuorumque omnium iudicia, caeterosque honores amplissimos, & immortales, aequa suorum meritorum praemia, decernendos? Si igitur expedit nobis, si gloriosus est tibi futurus hic e mundo discessus, quandoquidem nos iamdudum nimis indulsimus, abi, proficiscere, tuis rebus gestis amplissimis triumpha, fruere hac tua maxima gloria, nosque tuo amore leuiter incensos, quem a rerum fluxarum cupiditatibus, tua haec suauissima vindicauit humanitas, ne desistas vsquequaque vehementius inflammare. Maximum, perfectissimum, ac prope diuinum, vt ante dixi Amoris genus suo sibi iure à nobis exigit Christus, non humilem, non vulgarem, non vsitatam inter homines caritatem effla

gitat, ſed ſingularem, & inſolitam beneuolentiam, & ſi non eam, quae digna ſit Deo, tantis nominibus de nobis optime merito, at quae certe pro viribus, ad diuina illius in nos merita proxime accedat, verum vt nulla materies facilis ad exardeſcendum eſt prius, quam humorem, quem intus retineat efflauerit, ita mortalis animus nunquam ad comprehendendum diuini amoris ignem erit apprime paratus, niſi, qui fuſi per ipſum ſunt, turbidi cupiditatũ quaſi flatus euaſerint; quos nulla res prorſus exhaurit, & mentem praeparat vt poſſit incendi, niſi, qui ſuauiſſime permanat ad ſenſus ex diuinae erga humanum genus beneficentiae, & largitatis intuitu, ex Chriſti plagis; atque vulneribus ardor expreſſus. Quamobrẽ ſemper plurimum peccanti prodeſſe exiſtimatum eſt, ſi initio ſuae conuerſionis ad Deum, quae redundat de homine Chriſto voluptas ad illius ſenſus effluxerit, hac enim primum celeriter, ab huius vitae oblectamentis, atque illecebris, a corporis voluptatibus ſatietate quadam, atque faſtidio abalienamur, haec crebris quaſi irrigationibus durum emollit, atque intractabilem animum: nam quemadmodum

totam

totam fere Aegyptum sterilem per se ipsam, atque siluestrem foecundis aquis irrigat Nilus, ita haec vbi in animum infusa iucunditas, eundem obrutum, oppletumque tenuerit, tum recedens, quasi mollitum, & oblimatum agrum ad ferendum relinquit, eadem enascentes, luxuriantesque cupiditates quadam quasi falce amputat, ferroque depascit, eadem animum subactum, vt agrum non semel aratum, sed nouatũ, & iteratum aptissimum reddit, ad fructus diuini amoris efferendos. Verum profectionem hanc tristem, & luctuosam quum plena doloris, plena moeroris esset, vsque eo benignitate, & misericordia Christus acerbitate omni leuauit, vt dulcem etiam, atque iucundam effecerit. O singularem Christi in omnes homines humanitatem tuam. O benignitatem incredibilem, o clementiam praedicandam quis, vel hanc vnam ob causam non omnia tibi sua studia deferat, non omnes conatus polliceatur, se denique ipsum in omnem aeternitatem singulari huic lenitati, atque clementiae non deferat? quis hac tam ardenti caritate tua non vsque adeo superetur, vt omne aduersus, quascunque res alias studium,

amoremque reijciat? quum iam necessitate abeundi praemeretur, quum iam eius illam Mortis victricem mortalitatem sibi Caelum poposcisset, non tulit, non passus est omni repente solatio destitutis sui triste aspectus, ac miserabile desiderium relinquere; sed placuit toto illo quadraginta dierum interuallo se illis itentidem demonstrando, ne dolori succumberent, vel prorsus fide destituerentur, se ipsum tamen a consuetudine,& assiduitate oculorum abducendo,vel paulatim illos assuescere, vitam sine ipso traducere. videmus matres quum primum liberos ad ingrediendum erudiunt non illico deserere, quum propter aetatem nusquam diutius insistere, aut ingredi longius sine casu aliquo,aut prolapsione possint,verum ex occulto vtrum suis niti pedibus commode queant, an vero nullo pacto consistere possint, obseruare, quod si iam offendisse, aut pro labentes inspexerint, materna pietate filiorum casu perterritas propere festinantes accedere, subleuare iacentes,confirmare titubantes, & admotos vberibus suauissime complexari, demum his artibus eo vsque insistere, donec ipsos quoque pedibus ad insistendum idoneis esse ani-

maduer-

maduertant. Non secus Christus dominus eorum aspectui quos teneros, quasi foetus in suae sinu benignitatis; educauerat se paulisper subtraxit, interdum se longius ire finxit, quumque dum tenebris mortis funestissimae, atque nefariae, suae lucis splendor obuolutus esset illa lubrica, atque periculosa non constitissent via, quorum vestigijs, vt insidiaretur humani generis hostis vehementissime a Deo efflagitauerat, immo in cõmunem omnium errorem rapti scandalum offendissent, ac miserandum in modum passim omnes afflicti, procubuissent; non cessauit sua egentes ope impertiri propere, atque omnes vno excepto proditore sacrilego, qui in illo eodem scopulo occubuerat, ad quem miser alliserat, excitare; quos non tam suarum imbecillitas virium humi proiecerat, quam omnino totius Christi rationis expertes, ignarosque in vnius hominis recuperationem preciosum eius sanguinem profundi, gignique mortalium generi Christi morte salutem, atrox tanti discriminis casus ingenti terrore concusserat. Pulcherrimo Christi aspectu, alio lumine omni destituti in his humanae vitae tenebris solis loco clarissimi vte-

Luc. 24.

Luc. 22.

bantur Apostoli; hunc vitae ducem, ac moderatorem habebant, hunc requiem malorum inuenerant, qui si tantisper forte ab eorum oculis subduceretur velut offusa nocte sibi mundi lumen obscurari, & vna cum illo vita etiam ipsa eripi videbatur. Iam vero vbi extremo illo suae vitae tempore saeuiente Iudaeorum immanitate, atque perfidia inflammatis scelere parricidarum mentibus, deficientem primum nitorem sideris sui, maculis ignominiae conspersum, condidisse, deinde sanguinis colore suffuso suum illud omne lumen obruisse viderunt, non aliter inten tis ad hoc tam atrox, & acerbum impietatis spectaculum, ingens ex eo terror, atque formido incussa est, atque indoctis illis, ac rusticanis hominibus, qui primum Caeli, ac siderum rudes, ignarique subiectam soli Lunam, nostrisque oppositam sensibus Solis radios obscurare, eandemque e regione solis sitam interpositu interiectuque Terrae repente eam amplius lucem, quam a sole accipit non posse in terras immittere, Solis, & Lunae defectiones animaduerterunt: eos igitur Christus, vt hac formidine liberaret, nihil habuit antiquius, quam vt reuocatus inuitam,

&

& recuperato nitidiore splendore sacrorum Vatum effata inuolucris obducta euolueret in mediumque proferret: doceretque summum Iustitiae solem, quasi Caelo temporum destinatas vices implente, & piacularis maturitate temporis existente necessarie defecisse. Itaque vt tertio quondam die toto iterum Caelo luce diffusa reuixisse sibi visae sunt regiones illae, quibus eruptione Aetneorum ignium tantae extiterant tenebrae, vt per biduum nemo hominem homo agnosceret. Ita quum erumpente vna cum Amoris incendio condicionis humanae quasi fumo diuina illa maiestas obscuraretur, & tenebris omnia complerentur, paene iam extincti, & luce omni carentes Apostoli, se denuo in vitam vocari putauerunt, vbi tertio item die sol Christus illuxit. Quare vbi iam illos, omnem quamuis longam ingredi posse viam, animaduertit, & ea omnia, quae in adultos iam aetate pueros conueniant, de illorum, omniumque nostrum vtilitate solicitus nihil vtilius arbitratus est esse, quam terras deserere, & humanam Caelo naturam inferre, vnde talem illis custodem demittat quo illorũ solitudo, atque imbecillitas quam fir- *Cic. li. 2. de Nat. Deo.*

misſimo praeſidio muniatur, & talem defenſorem adiungat, quo comite, atque ſocio mollis ille, atque ignauus amor firmus conſtans, & ad omnia pericula fortis efficiatur. Etenim ſimul atque Apoſtolorum pectora diuino Spiritus ſancti igne caleſcent, ille, qui in hac vmbratili vt diximus exercitatione ſe continebat amor, vt non hoſtium modo aciem intueri non modo in foro, in vrbe in hominum eſſe conſpectu perhorreſceret, ſed ne ipſam quidem lucem auderet aſpicere, iam diuina Spiritus ſancti virtute corroboratus, eiuſque viribus armatus, plenus animi, plenus roboris, ac virium omnem ferociam in diſcrimen ipſum certaminis afferens, ſe ipſum in medium agmen, in puluerem, in clamorem, in aciem educet, in armatas hoſtium copias immittet, vehementiori flagrans incendio ſponte ſe in furentes popularis inuidiae flammas impellet, non laceſſitus impios prouocabit ad pugnam, arma in ſe ſuecentium exacuet, & concitata in Chriſtum odia conuertet, non ipſum ſe amplius, non ſua quaeret commoda; ſed cũcta referet ad Chriſti gloriam, ad eius fidei propagationem, ipſa Apoſtolorum corpora, ſuae adeo ſalutis, vitae-

que

que ſolicita, tum ad omnia pericula offeret, tum etiam palam ad explendam carnificum rabiem, crudelitatemque proponet, nullius erit ita laudis cupidus, nullam exiget aliam ſuae caritatis mercedem, quam vt propoſita ſibi ad aemulandum inuicta Chriſti patientia liceat ſanguinem illi pro ſanguine, vitam denique pro vita rependere. O praeclarum, & admirabilem tui Chriſte amoris ſpecimen, o ſemper ardens nullaque ſanguinis profuſione reſtinctum diuinae tuae caritatis incendiũ. O ſingulare amoris cum ſumma crudelitate certamen. O dignũ Deo, Angelis, hominibuſq; ſpectaculũ: in quo primum P. B. quaſi fermentarij ad committendũ praeliuꝫ plurima prodiere ex Chriſti liberalitate argumenta beneficentiae, contra ex Iudaeorum caſtris ferox erupit execrandae impetus inuidiae. poſtea vero quam infeſtis ſignis vtrinque concurſum eſt, tanta vi pugnatum eſt; vt in eo certamine longe ſemper magis amoris ad benefaciendum incitatus ardor efferueſceret, quam accenſa ad exorbendum benefacientis ſanguinem odij voluntas inflammaretur. Chriſti ſingularis humanitas, cum Iudaeorum feritate confligebat, inſtabat hinc acri-

ter diuina Sapientia, pertinaciter illinc humana ſtultitia repugnabat; occurrebat: hinc animi moderatio, illinc effrenatae libidines reſiſtebant: hinc ſe pietas extollebat, illinc cornu flagitium, efferebat: hinc probitas inter immaniſſima ſcelera, quaſi in confertiſſimos hoſtes incurrebat, illinc furor in diuinam Chriſti clementiam quaſi in armatas hoſtium copias irruebat. aequitas, demiſſio animi, fortitudo, conſtantia, virtutes omnes, cum iniquitate, cum ſuperbia, cum ignauia, cum temeritate, cum vitijs omnibus decertabant. Denique miſericordia cum iuſtitia, patientia cum labore, vita cum interitu, ſemper vigens, & erectus amor, cum iam defeſſa, atque languenti immanitate pugnauit; in eiuſmodi certamine, quaſi, omnes aduerſariorum impetus, atque conatusmaius Chriſto robur, fortitudinemq; adderent, quo eius vis deprimi videbatur magis, eo ſe ſe altius efferebat, & quaſi coniectae in aeſtuantem ignem egelidae tormentorum aquae, non illius comprimendi, ſed exagitandi non refrigerandi, aut extinguendi, ſed nutriendi, & inflammandi vim quandam, ac poteſtatem haberent,

in

in maius propemodum caritatis ardor excrescebat incendium. Quemadmodum enim si quis aeger, ac morbo grauis maxime quum vis fureret morbi; quanta maxima posset voce se aestu sitique torreri fatigariue clamaret, postularetq; vt sibi gelida ferretur aqua: vbi vero miser cum poculo ad se venientem aspiceret, vas gestantis extorqueret e manibus, forte resistentem vi manuque repelleret, male verbis acciperet, eoque hausto se multo grauius, vehementiusque aestu, sitique ingrauescente afflictari vociferaretur; non ne huic maximam esse febrim? non letali miserum ardore consumi fateremur? Sic nostri amantissimus Christus, quasi feruentem, diuturnam, ac molestissimam sitim explere cupiens, omni suppliciorum, & crudelitatum genere vas plenum, atque redundans e Patris manibus videbatur eripere, quum ore ardenti, quasi euomens quas intus flammas absconderat saepe diceret, baptismo habeo baptizari,& quomodo coarctor donec in me perficiatur; quumq; omnis impatiens morae, ac se se tandem in cruciatum dari quamprimum exoptans nimis diu optatam pro nobis mortem sane differri quereretur, Petrum Luc. 12

Matth. 17. illi meliora precantem satanam appellans repulit? vtque aeger impetrata a Medico bibendi potestate, si ab amicis admoneretur, propterea quod poculum sumsisset auidus, vt modice biberet, vt suae saluti parceret, ne sibi ipsi quodammodo manus afferret, non ne, quasi de suo iure sibi aliquid detraheretur, cum eisdem expostularet? non ne hoc illis peracerbe fortasse responderet? quid? medicus fecit potestatem bibendi, vos eam mihi extorquere conamini? ita Petro ait; quum irruentes in eum milites vi, manuque repelleret,
Ioan. 18. Pater hunc mihi tradidit calicem, ad meum arbitrium exhauriendum, tu me aestu quo iam diu crucior releuari prohibeas? In horto igitur Gethsemani, hoc ingens, & immane poculum primum labris admouit, quumque humi prostratus, & afflictus demissis illis precibus ter Patri supplicaret, ex eo bibit, quum a Praetoria cohorte corriperetur, dum ab impio discipulo, nefariae proditionis tessera indicaretur, dum collo, manibusque iniectis catenis, velut praedo vinciretur: ex eodem itidem bibit dum in Praetoris conspectum produceretur: bibit, dum ad Herodis tribunal raperetur: bibit, dum veste spo-

liaretur,

liaretur, dum verbera non ad quaestionem, sed ad poenam ingererentur, dum per vltimos cruciatus, quippe damnatus, & impijs cohortis Romanae militibus] vt; Iudaeis gratificarentur torquentibus, laceratur, non amarissimos tantummodo cruciatuum liquores exsorbet, non haurit, non ebibit sed totus quasi perfunditur; in funesto demum Caluariae colle, cruci affixus coeuntibus in insontem hominem, ac Deum, tanquam vnum in locum omnibus dolorum & acerbitatum non riuulis, sed fontibus, obrutus prope est, & vt Hieremias ait, est saturatus opprobrijs, *Tren. 3.* quumque exhaustis prope omnibus, cruciatuum, & calamitatum fluctibus sitis eius arida non releuata modo, atque refrigerata, sed satiata, & iam penitus exctincta videretur esse, adhuc magis ebulliens, quod intus efferuescebat incendium summa omnium cum admiratione, ingenti ad extremum edito gemitu, sitio, quantum potuit voce *Ioan. 20.* contendit. O maximum ardorem nullis dolorum fluctibus refrigeratum, o feruidum ignem nullo cruciatuum imbre restinctum, o vehementem flammam, nullis fluminibus tormentorum oppressam. quis ex omni saeculorum

memo-

memoria ita in amore constans inuentus est vnquam. quem adeo alicuius amantem audiuimus, in quem illud
Cant.8. aptius conueniret elogium, aquae multae non potuerunt extinguere caritatem? quum non tanta sacrilegi homines eius exorbendi sanguinis cupiditate flagrauerint, quanto ille desiderio post acerbissima tormenta, ad subeunda noua etiam multo grauiora supplicia, & cruciatus exarserit. Quis non igitur merito luce hac sacrosancta triumphet, quis non iure laetetur? quis tantis vndique circumfluentibus gaudijs, moeroris, aut tristitiae causas anquirat? quid reliqui profecto erat, quod Apostolos ad dolendum incitaret? quae noua moeroris caussa, ex praesenti laetitia emerserat, vt reluctantes in luctum ac dolorem impellerentur? quis adhuc miretur amplius Apostolos tantam ex Christi discessu concepisse laetitiam, vt cum gaudio Hierosolymam reuerteren tur? etiam ne exigua ad laetandum materies videatur sentire se omnia summa esse consecutos, arcanorum misteriorum notitiam, rerum diuinarum scientiam sibi traditam intelligere, in illum postremum amoris exitum euasisse, in quo omnis eius perfectio, atque prae-

stantia posita est, & admirabili, incredibilique constantia, fidelissima, atque perpetua veri amoris comite, & ministra corroboratos se esse cognoscere? cuius vi ac firmitate in se coniectas omnes impietatis faces exciperent, suique demum sanguinis effusione restinguerent, qua sibi incussos mortis, tormentorumque metus auerterent, & ad enascentis tum primum semina religionis toto iam terrarum orbe diffusa suis euersis satoribus, extinguenda, vanas conspirantium inter se principum voluntates, & conatus efficerent, quae tantae erant tenebrae doloris, atque tristitiae, quas non illico disijceret ea, quae repente in tantis nubibus Christi diuinitatis notitia, quasi fulgor illuxerat? quae caecis nunquam oculis, vndique erroris caligine circumfusa, in tot signorum magnitudine, in tantarum, admirabiliumque rerum molitione, in salutaribus Christi praeceptis effulserat. Quae igitur moeroris tanta vis reperiri posset, quae erumpentis iucunditatis maximae cursum inhibere, & ad Apostolorum pectora peruadenti vias niteretur intercludere? quid enim eos magis rapere poterat in lacrimas, quã haec repentina Christi decessio? at illi-

co

eo re ipsa experti sunt eo arctioribus cum illo vinculis colligatos se esse, quo ab eorum se se conspectu, & consuetudine procul amouissent, nos huc iam pridem fidei Christianae dignitas amplitudoque vocabat, ad hoc quasi ad quoddam vltimum Christi praedicatio nis, & miraculorum iacula dirigebantur, scilicet vt in eo, id primum diligeremus, quod nec mortalibus oculis intueri, nec terrenis manibus contrectari, nec vllis corporis sensibus percipi posset: hinc Mariae Magdalenae totius Ecclesiae personam tunc temporis referentis diu lacrimis quaesito, & aegre tandem inuento ferenti obuiam amplexus, noli inquit me tangere nondum enim ascendi ad patrem, scilicet vt Beatus Leo summus Pont. explicat, quid in carne conaris mulier ad me venire? quid ex corporis figura, quam ex me ipso tibi sum notior? non eam a te, ipsa & ab illis, qui in me credituri sunt mei notitiam requiro, quae contrectatione contineatur, sed eam prorsus cognitionem efflagito, in quam Spiritus ductu auspicioque proficiscantur, haec vbi in Caelum abiero, & a vobis praesentibus praesens ereptus fuero, vt in vestros animos inferatur, & illata in eisdem plurimum

Ioan. 20.

Serm. 2. de Ascen.

mum

mum augeatur efficiam. Hoc vnum maxime fidem nostram spectabilem, & admirabilem reddit, in hoc eius præcipue nobilitas elucescit vt, quod plurimum est a nostris sensibus remotum, id nos maxime credamus, quem ipsi nunquam audiuimus, vel vidimus diligamus, qui tanto a nobis interuallo seiungitur, debito cultu, ac beneuolentia prosequamur; huic erat fidei totus prope terrarum orbis summa cum celeritate lustrandus, & superstitione omni refertus exturbato de suis sedibus Idolorum cultu Christi Religioni dicandus; & quum hoc quadraginta dierum tempore, quo tempore Christus dominus versatus est inter homines, nondũ tutum, ac liberum praebentibus Apostolis in eorum animis aditum paululum constitisset, eos tamen adepta velut retenta diutius intentissimo arcu sagitta celerius quum emittitur, quo destinatur infigitur; celeritate incredibili Vrbes peragrauit, Maria traiecit, alpes ascendit, & quidquid nascentis inter, obeuntisque solis terminos continetur, quidquid Austri, Aquilonisque regionibus includitur amplexa, omnes terrarum oras oppleuit, & munita Spi-

ritus ſancti ope ad penetrandum in viſceribus hominum via, omnium inuaſit animos, eiſque penitus inſedit, & quandam quaſi notam, perpetuo quidem permanſuram non cruore foedandam, nõ ferro violandam, non igne delendam inuſsit. haec vel ſemel comprehenſa mentibus, animiſque credentium tam ſtabilis, ac diuturna permanet fides, vt non ſicut caeterae impietatis antiquae vanae, ac fictae de Dijs immortalibus opiniones, non ſicut veterum, & recentium quorũdam haereticorum ſomnia quaedam, atque commenta diuturnitate extinguatur, deleatur die, vetuſtate, & annorum decurſu contabeſcat, iniurijs temporum occidat; ſed longiſsima iam vixit ſecula, vim diuturnitatis euicit, hominum aetates ſuperauit, atque adeo in aeternum propagari aeuum eſt auida, vt nec decurſis ſaturetur annis, nec praeteritis temporum ſpacijs expleatur. O felicem Apoſtolorum haeſitantiam. O nobis ſalutarem titubationem. O breue neſcio quod tempus, immenſis ſaeculorum paene innumerabilium ſpatijs compenſatum. illa, illa, huius diſſeminandae, & propagandae religionis miniſtrorum nimis curioſa

Leo 1. de Aſcenſ.

inueſtj-

inuestigatione, an Christi animus ad corporis societatem redijsset, incorruptae posterorum fidei iacta sunt firmissima fundamenta; illa necessaria Apostolorum cunctatione, nostrae ad credendum tarditati itum est obuiam, & breui temporis spacio paene immortalitati prouisum. Quae faex igitur tristitiae, purum, & liquidum voluptatis amnem inficiat, atque corrumpat? praesens à praesentibus eripiatur, abducatur ab oculis, nunquam tamen validissima illa quibus Christo iam adstringuntur vincula dirumpentur, nulla cupiditate, nullo metu, non iam humanis naturae mortalis muneribus, sed caelestibus diuinitatis donis contracta cum eodẽ Christo societas dissuetur, nulla vi vnquam perpetua illa animorũ coniunctio distrahetur, nec inimicorum saeuitia, nec Iudaeorum importunitate, nec locorum, ac temporum interuallo, dissociabitur, nullis humanarum rerum cupiditatibus, nullis voluptatum illecebris iam alte in Deo radicibus actis plane stabilis ille amor perturbabitur, nunquam de sua sede ac statu dimouebitur: nam quidquid erat in terris boni, quidquid suaue, quidquid iucun-

dum iam vna cum Christo desideratur, & simulatque illa inuida, & importuna nubes soli clarissimo terram larga luce complenti offecit, omnes etiam eius partes opacauit, non ne hic cuncta mihi sine te suauissime Iesu vilescant? hic sine te mihi se aliud aliquid offerat, quo oblectare me possim? poterit ei, qui tua vita vixerit, qui tuo lacte recrearetur (Christe optime) aut huius Caeli spiritus esse iucundus, aut huius vitae haec lux non obscura videri? Verum vt tandem modum statuam orationi meae; Quũ victor de tribus potentissimis hostibus gloriosum in Caelo triumphum reportaturus sit, si nos eum diligimus, si eius nobis cordi existimatio est, nostrũ ad eius gloriam studium conferamus. At quid est iam, in quo operam nostram profiteri, eique palam nauare possimus? nam si opes illi nostras polliceamur, bonis caelestibus affluens nostrarum rerum non eget, si potentiam, si dignitatem, si laborem offeramus, omnes nostrae non modo vilitates, & commoda ab eodem tanquam a fonte deducta proficiscuntur, sed etiam, quod viuimus, quod mouemur, quod spiramus vni illi acceptum referendum;

nihil ergo horum est quod nō in eorum datore, & perfectore multo quidem excellentius atque nobilius existat. vna res est P. B. in qua gratificari Christo possimus, vnum illud relinquitur, in quo non modo Christi gloria versatur, sed nostra etiam salus, & vtilitas continetur. In splendida, atq; illustri triumphantium pompa haec omnia triumphorum diues antiquitas admirabatur, simulacra vrbium, & oppidorum, deuictarum gentiū imagines, auri, & argenti vim ingentem, & detracta ab hostibus spolia, ad haec obstrepi omnia clamore militum, & tubarum sono omnia acclamantium vocibus personare, praeterea vulgi plausus Populi sua aduersus Imperatorem studia significantis exaudiebat, carminibus Ducis victoriam celebrari, ferri ad Caelum laudibus Imperatorem; sed quod in se oculos omnium conuerteret, quod plausus, & clamores excitaret id in primis videbatur, quum tantorum modo exercituum Reges, à quibus tot antea gentes, atq; nationes iura petebant, quos infinita hominum genera tanquam Deos reuerita eorum pedibus aduoluebantur, tūc de regali fastigio deiecti, victoris arbi-

trium expectantes ante currum vincti ducerentur; Iam vero inimici, atque hostes nostri infestissimi, qui semper Christo bellum habent impium, atque nefarium indictum, sunt nostra scelera, atque peccata, quae si vincta Christo tradiderimus, vt quae tantum illi quondam dedecus, & contumeliam intulerint eius gloriae, & amplitudini aliqua ratione deseruiant, eorum vim, atque conatus adeo aeternis in posterum vinculis, atque carceribus cohercebit; vt nisi tu ipse eorũ vincula ruperis horribilibus custodijs circundatis omnem spem ei prorsus libertatis, & nocendi potestatem eripuerit. Verum neque cuiquam veniat in mentem dubitare, se idcirco desertũ esse, quod Caelo Christus receptus patris dexterae assederit, aut quasi, perfuncto grauissimis vitae laboribus sibi quiescendum esse duxerit, neque salutis humanae semel per illum partae tutelam, aeque dignitatis defensionem, vt pote curarum plenissimam esse cum praesenti laetitia commiscendam; nam etiam si tanto interuallo abesse videatur, animo tamen, & corpore quemadmodum in Caelo fruitur, adest, nobiscum manet, & vsq;

ad consummationem saeculi perpetuo manebit; etsi honorificentissimo Dei iudicio, tanto honore dignus est habitus, quantus, neque vlli delatus est ante illum, neque habẽdus in posterum, etsi nulla externa adiutus ope, sed suae virtutis gradibus ad eam sibi gloriam communiuit viam, etsi in solio circumfuso vndiq; lumine collucenti consedit; tamen quando id res ipsa postulare videbitur, quum praesens periculum aderit velut ex eodem, exiliens, praesto erit illico, & si nos aduersariorum insidijs expeti, si in aliquod discrimen vocari quenquam aspexerit, quae ad nostram semper defensionem, parata habet arma suscipiet, periculum quod in nos intenditur propulsaturus, nulla quidem immortali intercedit aegritudo laetitiae, neque tanta contaminãtur gaudia labore, non desidet, non cessat quum susceptis armis res ad certamen deducitur ecquis apud illum vnquam de suis calamitatibus deplorauit, quin statim in eius fide certissimum, ac paratissimũ perfugium inuenerit? Ecquis vnquam accepta à daemonibus clade depressus; aut hostium minis terroreq. perculsus, ad eius aram praesidij, opis-

que confugit, quin eum subito studiosissimum sui defensorem, ac propugnatorem habuerit? quid? non ne in dubijs rebus, in maximis grauissimisque periculis allata saepe multis auxilia, quemuis aut hebetem, aut impium, Christum praesentem fuisse palam confiteri coegerunt? repetamus memoria si placet à primis illis nascentis Ecclesiae primordijs, quum Impietas armata ad debellandam, ac funditus euertendam Christianae religionis veritatem manantem in dies latius, eosdemque suae magnitudini terminos, quibus terrae ambitus continetur Caeli regiones constituentem, in Christianorum caede desaeuijt, & honestissimo Sanctorum sanguine saturata est: Non ne vetustissima scriptorum monumenta, quibus propter vitae sanctitatem, grauitatem, eruditionem, abrogari fides non potest, testari reperiemus, suam illum non modo operam, cum strenuorum militum virtute, atque praestantia coniunxisse; sed quo praeliantibus animus amplior esset, suā ipsius saepenumero praesentiam declarasse? quoties in acie, ex illustri, & excelso quodam loco pugnantem mortalium genus aspexit? quoties tela vibrantem

tem, & ingentem hominum multitudinem ad Martyrum carnificinam, velut ad quoddam immane crudelitatis spectaculum effusam de Caelo ignibus, atque aetheris flamma cõsumpsisse animaduertit? quid referam ex vetustis, atque vulgaribus sanctorum martyrum, atque Virginum historijs ductas narrationes? quis est omnium adeo rerum ignarus, ac rudis, modo sit Christi religione imbutus, qui non aut legerit ipse aliquando, aut non audierit, saeuiente falsa Deorum superstitione, quae furens amensque bellum atrox, atque impium Deo hominibusq. indixerat Christum ipsum plerumque humana specie, dum fortissimi illi duces sacrae Christi militiae nuper adscripti pro vera Religione tuenda diuinitus ad mortem vsque decertantes, à Tyrannis crudelissime vexarentur, coactã ad necem insontium acerbam lictorum, atque carnificum manum effudisse, aut lacerata flagellorum ictibus corpora, aut euulsis carnibus denudata ossa integritati, ac decori pristino reddidisse? vel id robur animis, atque constantiam intulisse, vt acerbissimos inter vltimosque crucia-

tus, illorũ plurimi nullos dederint gemitus, nullas voces emiserint, nullũ deniq. inter prementium tormentorum angustias omnino doloris sensum expresserint? Pendebant alij totis diebus e Cruce, & de ea, tanquam de superiore loco Populos ad Christi fidem erudiebant. stratas alij ignitis carbonibus vias laeti quasi rosas ingrediebantur; perusti, quamplurimi, vel taedis ardẽtibus, vel candentibus laminis, ita dulcissimis cõplebãt omnia vocibus, vt si feruido fatigata aestu mollissima corpora suauissimo rore releuarentur, Demum multi inter acerbissimos scorpionum cruciatus, inter crebros flagellorum ictus nudis plerumque ossibus incussos, exultare sibi videbantur inter choros Angelorum, & diuina quadam suauitate perfundi. Quid multa? astat laetum inter omnes Deo datura spectaculum, supplex in genua prouoluta Virgo regali stirpe progenita, atque eius candidae decoraeque ceruici stricto imminet gladio immanis dextera lictoris letali vulnere eum iam iam in locum delapsura; Verum, o rem miram, & incredibilem, quum illi Mors im-

impenderet, quum ferro inuaderetur, quum omnibus premeretur aerumnis. quae proximo leti periculo saltem aliquantulum exterreri, quam vel metus ipse, & expectatio exanimare debuerat, eo erat statu mentis, atque corporis; vt eam neque praesentis terror mortis impelleret, neque inimicorum labefactaret iniuria. contra vero is, ad quem tantae immanitatis spectabat officium, quasi eodem ferro miseri illius iugulum peteretur, toto animo totisque artubus contremiscebat. Vnde tam grauia tanque difficilia perferendi in illos ardor redundabat? vnde tanta securitas animis, nisi à Christo praesente ingerebatur? an suam passus est diutius opem a Stephano implorari, quum obsessus à Iudaeis lapidibus obrueretur? in illa acerrima pugna intentis oculis in Caelum, quasi duas discissum in partes non eum sedentem, vt olim, sed vt praesens occasio ferebat contemplatus est stantem opem ferre supplicibus, excitare afflictos, dare salutem, laborantibus succurrere, liberare periculis; sibique illatas ab acer-

cerbiſsimis hoſtibus iniurias propulſare; erit ne quiſquam adeo diuinae immemor benignitatis, & exhibiti in nos Amoris expers, qui, eo quod ſe noſtris oculis, conſpectuque exemerit, omnem itidem eorum, quos dilexit vnice memoriam ex animo eieciſſe arbitretur? haec non modo P. B. viget, perpetuoque vigebit, ſed eius plane in medullis, atque in viſceribus ipſis infixa perpetuo manebit: vtinam illius nos ita memores eſſemus, nec veterum fama meritorum, aut praeſentium gratia beneficiorum elaberetur ex animo, vt noſtrarum miſeratio calamitatum nulla vnquam aduerſa, ac contra nitenti iniuriarum vi ex eius pectore exturbata concedet, nec viuida illa ſemperque florens amoris virtus peccatorum noſtrorum concuſſa nutibus contremiſcet; immo vero tantum abeſt, vt ſe à nobis diſtrahi, atque diuelli patiatur, vt nihil optet ardentius, quam in vno eodemque pectoris domicilio perpetuam animorum noſtrorum ſocietatem, & coniunctionem. Quis igitur erit ita durus, ac ferreus, qui tanti aſperne-

tur

tur conuictum amici, quis tam ferox, & inhumanus, qui ad fores adstanti, & se nunquam introduci conquerenti renunciet hospitium, qui summae felicitati non adscribat posse cum Mundi procreatore, quam saepissime colloqui adesse vna in iisdem aedibus, vna eademque vita viuere, ac paene ex eodem ore spiritum ducere, & in his aerumnis, atque miserijs summa quadam animi tranquillitate potiri non ex rerum fluxarum iucunditate orta, sed ex perpetuis Beatorum gaudijs, atque delicijs deriuata? O uere fortunatos illos, apud quos tantus diuertit hospes, o prope beatos quos Deo frequens conciliauit hospitium; & conspirantibus in vnum animis amicitiae vinculo colligauit, nam quum Amoris mira quadam, & inexplicabili ratione perficiatur, vt amicorum vterque, à seipso recedens in alterum quem diligit, tanquam in suam sedem, ac domicilium abeat, eius mores imitetur, totum se ad illius nutum, & voluntatem effingat, ad eius vocem suos etiam sonos inflectat, nec modo eodem amictu, eodem incessu, atque ille vtatur, cae-

teraque externa omnia, quae facile assequimur imitando consectetur, sed ipsam corporis totius effigiem, atque oris lineamenta suis absterfis atque deletis in se ipse si posset induceret; quid futurum nobis erit impedimento, quominus si in Christo fuerimus, si nostram voluntatem ita cum illius voluntate copulauerimus, vt ex duabus, vna, eademque confletur, diuinam quodammodo speciem, & pulchritudinem animis referamus? Iam vero Amoris ardore liquefactus, ac dilapsus animus, aut in res mortales, aut in Deum sese diffundat necesse est, si igitur aquam, & liquida omnia non modo ex Peripateticorum sententia, sed ab ipsa etiam magistra rerum experientia didicimus, quum rei cuiuspiam terminis ne diffluant cohibeantur, in rei illius figuram habitumque formari; quis iam dubitet si in Christo totos nos transfuderimus, quin sit diuinae illius in nobis pulchritudinis imago quaedam, ac species exprimenda? at fieri non potest, quin dum hac luce fruimur, dum corporis custodia detinemur, re-

rum

rum mortalium curis, & saecularibus negocijs immisceamur: esto: verum non est tibi illis diutius insistendum, sed per ea quanta poteris maxima celeritate praeteruolandum. nam si praeterfluens amnis aut vix, aut nullo modo, conclusa autem aqua facile corrumpitur, non ne, si properantes nostrae ad Caelum cogitationes hic diutius remorentur, facile computrescent? Euola igitur per has vitae huius commoda, atque pertransi eaque leuissime, quantum sat erit ad vitae vsum, & necessitatem attinge: vt quemadmodum ventorum impetu, pulsuque remorum, ita per aequora fertur nauis; vt eius vim, & incitationem aspicias vestigia, ingressumque non videas; sic nulla ferè tuarum vestigia cupiditatum in terris impressa resideant; quae si quidem in solo, quum calcatur altius, pedibus cedente signantur, non abnuo, immo gloriosum duco te humanis opibus, atque diuitijs pedum tuorum signa ad contemtum, & perpetuae ignominiae notam inurere nunquam enim nisi adscensurus ad Patrem Christus sua terrae fixit vestigia, vt scilicet

licet nobis oſtenderetur, tanquam ſa-lientibus, quo altius in ſublime fera-mur terram eſſe acrius ante premen-dam, & humana omnia aduerſis veſti-gijs impellenda.

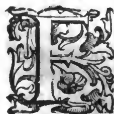

10.

IO. VICTORII ROSCII ROMANI, DE PECCATO.

ORATIO VII.

VIT haec non modo, Auditores Chriſti ſeruatoris noſtris, caeterorũque Sanctorum veriſſima, certiſſimaque ſententia, praeter culpam, & peccatum nihil homini accidere horribilius poſſe, aut magis pertimeſcendum, verum etiam veterum Philoſophorum, atque ſapientum fere omnium opinio, quorum licet variae, multumque inter ſe diſſidentes, pugnanteſque familiae, frequentes tamen communi

consensu, quasi pedibus in hanc eandem sententiam iuere, hinc illa quorundam incredibilis extitit, in voluptatibus quoque vsitatis, atque permissis continentia, hinc illa honorum, & rerum humanarum despicientia, perpetuaque in proposito, susceptoque consilio grauitas, & constantia, intellexerunt nimirum, eo minus in aliquod peccati genus delapsuros se esse, quo sibi ipsis magis ad omnem cupiditatem aditum praeclusissent; Atque hoc etiam magis ab omnibus istorum est admiranda, diligendaque sapientia, quo illi non fide diuinitus hausta, sed insita in omnibus naturae lege, non praemiorum aeternorum spe, atque expectatione commoti, quum eorum plurimi vna cum corpore simul animum interire putarent, non metu poenarum perterriti, quas idcirco inuentas esse crediderant, vt aliqua inuita formido improbis esset posita, sed communi voluntate virtutis, & officij preciderunt sibi ipsi istam licentiam, libertatemque viuendi. Quapropter grauissime, verissimeque seruator hominum Christus improbissimas multorum cupiditates à Tyrijs, à Sidonis, à Niniuitis in cri-

Matth. 11.
Luca. 11.

men

men, atque in Iudicium vocandas esse praedixit, quod quum illi diuino illustrati lumine perspexissent, quam foedum, ac perniciosum esset, vel minimum à religione officij declinare, quũ cognouissent verissimis, grauissimisque poenis nos à peccatis auocari, contraque spe post hanc vitam vberrima, atque praemijs ad virtutem amplissimis allici, tamen ita vitam instituerint, quasi haec longe remota ab eorum opinione, intelligentiaque fuissent, nihilque debere existimauerint hominum cupiditati esse clausum, sed libidinum, peccatorumque omnium patere in vita licentiam. Verum istorum tanta peruersitas si recte inspiciatur, vel ob hanc causam corroborari ad audaciam solet, quod sua homines scelera, & cupiditates, ad propositam voluptatem, non ad futuri temporis Iudicium conferant, quodque vt plurimum videant prolapsa fere in immensum effrenata hominum ad peccandum audacia, atque licentia, à praesenti supplicio se Deum continere, atque reprimere, ita fit vt singularem hanc Dei optimi maximi clementiam, seu potius patientiã miram, & incredibilem non virtutis,

ſed libidinis habeant incitamentum, ò ſcelus, ò portentum, ò audaciam immanem, ac deteſtandam, idcirco ne ſceleſtus aliquis exiſtimabit nullum impudentiae, nequitiaeque ſuae finem eſſe relictum, quia videat non in primo gradu iniuriae reſiſtere irati Iudicis ſeueritatem? quod enim noſtrae ſalutis rationem ad futuri Iudicij diſcrimen reſeruare ſolitus ſit, idcirco ſibi omnia à diuinae legis praeſcripto, atque ratione ad voluntatem, atque libidinem ſuam translata eſſe videbuntur? Quae quum ita ſint operaepretium nos eſſe facturos exiſtimo ſi caecis iſtorum tenebris, qui in aliquo peccati genere verſantur ſi non ornatae, certe ſalutaris orationis facem praetulerimus, ſimulque breuiter oſtenderimus, quanto ſuo periculo ſe in tot ſcelerum, flagitiorumque ſordes ingurgitent. Atque vt ad rem ipſam aggrediamur. Primum, qui ſe letali ſcelere contaminauit aeternum quoddam, & capitale Dei in ſe odium ſtruxit, quae quidem moles, eas ruinas, tamque graues, edit, vt vllis Naturae viribus reparari non queat: quid agebas o infelix anime, quum viam in te ſceleri aperiebas aliquid ne aliud,

quam,

quam, vt in te perniciosam tabem effun
deres, qua statim à Christo nimirum
à spiritu, quem duceres à vita, qua vi-
ueres excludereris? quid enim calami-
toso animae dissidio, praeter mortem
corpori ipsi creatur? Verum quoniam
Animi fere omnia, ad corporis similitu-
dinem diriguntur, facite vobis veniat
in mentem (Auditores) funebris illa ma
lorum cohors, qua Mors comitata in
corpus irrumpit, simulque cogitate
quae, & quanta e corpore bona tan-
quam possessione pulsa decedant, ea
primum egreditur, quam omnes admi-
rari pulchritudo solebant, succeditque
in eius locum horribilis, mostruosaque
deformitas, quid est enim tam pulchrũ
ad aspectum, quidue, quod oculos om-
nium magis moueat, quam ipsa homi-
nis species, atque figura suis animata
sensibus, & coloribus, quasi luminibus
illustrata? haec vt primum est vitali
sanguine destituta in eam turpitudinẽ,
deformitatemque conuertitur, vt quos
antea recreare aspectu solebat, nunc
horrore, metuque afficiat, denique,
quum ea pax, qua illae quattuor inter
se contrariae, dissidentesque Naturae,
ne qua pugna existeret copulabantur,

animae deceſſione dirempta ſit, reſque ad certamen, contentionemque deducta, neceſſe eſt extremam totius corporis corruptionem conſequi, ex eoque vermes procreari, & intolerabiles odores efflari: ad haec atque alia multo grauiora mala animus ex interitu delabitur, quid eo pulchrius animo cui Deus inherebat, cui Chriſtus vita erat, quae ſpecies ne excogitari quidem poterat ornatior, quum in eo ipſo, à quo ortum duxerat admirabiles amores excitaret ſui? at hic amiſſis caeleſtibus donis, ſine Chriſto, tanquam ſine anima, ſine ſpiritu in eam turpitudinem, moſtroſitatemque immutatur, vt, ſi quemadmodum animis, ſic ea ſenſibus percipi poſſet nulli tam duri oculi reperirentur, qui immorari in ea ne ad breue quidem tempus poſſent. Etenim ſi in deformitate corporis id habet turpitudo offenſionis, vt ſaepe multi, quibus per quietem monſtra ſe oſtenderint cohorruerint, aliqui in morbos incurrerint, nonnulli aliquando vitam amiſerint, quanta illa deprauatio & foeditas turpificati animi videretur, quam ſummus ille Mundi Arbiter Deus tanquam ſingularem aliquam poenam

apud

apud inferos constitutam improbis esse voluit? quid erat tam Deo simile, vt Basilius inquit, quid clarius & expressius diuinam illam, praestantissimamque Naturam, & pulchritudinem quodam modo repraesentabat, quam ipse ille quem cum Deo, mutua animorum coniunctio praecipuo quodam amoris nexu deuinxerat? vt non tam haereditatis, vel adoptionis iure, quam hac eximia, praeclaraque forma quasi cognatione Dei optimi maximi nomen videretur attingere, si quum eandem in duobus membrorum compositionē, conformationemque lineamentorum intuiti fuerimus, in eam cogitationem tacite deducimur, vt suspicemur eosdē naturali esse inter se cognatione coniunctos, quod raro videamus Naturam fratres, aut filios, à fratrum, vel Parentum similitudine abripuisse, profecto quid erit impedimento quominus quilibet animus omni Virtutum genere expolitus, depulsis vitiorum sordibus Dei filius videri possit, quum in eo imago quaedam diuinae illius probitatis, atque iustitiae non secus atque coloribus expressa cernatur? eximiam istam, ac paene diuinam sanctorum pulchri-

Ser. de Spiritu sancto

tudinem Regius Vates animo, quasi oculis cernens tam excellenti, praestabilique forma obstupuisse, eosque Deos & Dei filios vocauisse se dixit: ergo,
Psal. 81. quid quasi noua re aliqua, aut iucredibili intellecta admiraris? quid quasi progredi vlterius intelligentia non possis in hac sententia diutius commoraris? quum videas nitidos aquarum riuos radijs à solis lumine mutuatis fulgere ad oculos, eosdemque luce à sole contracta tenebris obtendi, tamen, quod assiduitate quotidiana, & consuetudine oculorum hoc assueueris cernere, neque obstupescis, neque admiraris neque eius rei rationes requirendos esse ducis, quam semper videas, & in hac re hesitabis? hoc te quasi quiddam nouum, & incredibile ad exquirendas causas excitabit, si intellexeris tenebris, & obscuritate eum animum inuolui, qui in vitiorum sordibus heserit, aut quem peccati nox opacauerit? Verum quid ego incommemorandis tuis sordibus tanto opere laboro? quum, & mortuum te esse, & tanquam aliquod proiectum cadauer Daemonum, quasi ferarum immanissimarum dentibus, ac multo magis rapacissimis

ſimis tuae conſcientiae morſibus diſ-rumpi, atque diſcindi ratio, & veritas ipſa conuincat? O condiciones miſeras Iniquorum, ò rerum viciſſitudinem deplorandam, ò infelicem animam, quantas tibi malorum moles exaggerauit, quae te illexit in ſcelera cupiditas? ignoras plane miſer, quam maximas tibi calamitates tuae flagitioſae libidines peperere? neſcis inſane neſcis, quam immenſas, lateque patentes tibi ruinas patefecerit, quae te vorago vitiorumque gurges abſorbuit? tu, in quem paulo ante diuino, ac ſingulari, beneficio, noua atque admirabili ratione inefabilis trium diuinarum perſonarum maieſtas tanquam in domum includebatur, qui mentis, ac voluntatis coniunctione prope vnum, atque idem cum Deo eras, qui ita illi carus eras, vt non aliam in partem libentius diuertere, quã apud te mallet, quaſi ſine te eſſe non poſſet, quem omnes beatæ Caeli mentes colere, ac prope venerari ſolebant, qui ſemper propter te eſſe, tibique in famulatum dari in ſumma gloria ponebant, ita ob peccatum ſumma hac felicitate euertebatis, vt exiens à te Deus, te Daemo-

num

num inueterato in nos odio superbiae, naequitiae, crudelitatique addiceret, tuarumque te cupiditatum monstris in diuersas partes trahentibus quasi discerpendum, dilacerandumque relinquere, Proh Deus immortalis, fieri ne potest, vt tanta mentes hominum caligo inuaserit, vt quantas in ipsos calamitates effrenatae eorum libidines effuderint plane non videant? tantus stupor oppresserit, vt quibus conscientiae stimulis continuo appetantur, vlcerentur, conficianturque non sentiant? vt etiam intolerabilem odorem illum, qui extincto ex animo, & in gremio immanissimi pectoris sepulto efflatur eorum prope ad nares non ferri demirer, nam si verum est, quod à philosophis sapienter est dictum, quo res nobiliori, seu praestabiliori natura praedita est, eo vita functam maiorem ex se gignere corruptionem, foedioresque ex eadem excitari spiritus, quam tetros, quam foedos ex anima odores aflari putatis, qua nihil eorum, quae à Deo prodierunt si Angelos excipias praestantius effluxit, nihilque reperitur in mundo, quod propius ad diuinam Naturam videatur accedere? profecto tam pestifer

hic

hic alitus est, vt quemadmodum putrida mortuorum cadauera, ne odore eorum teterrimo aerem inficiant, animalia necent, Ciuitates deleant, aut igni consumuntur, aut terrae visceribus includuntur; sic plane extinctus animus, ne quid vt ita dicam ab eo contagionis ad illam felicissimarum mentium abundantem bonis vitam beatissimam permanare possit, aeternis inferorum ignibus dedatur, atque infra omnes Terrae cauernas, infra omnes mortuos amandetur. Verum non modo ob peccata ab arctissima Dei coniunctione seiungitur, non modo à vita relinquitur, verum etiam supplicijs omnibus nefarijs hominibus constitutis obnoxius, perpetuis ignibus, vt dixi in omnem aeternitatem excruciandus, & comburẽdus, addicitur, quae est enim materies tam facilis ad exardescendum, quid tam ad concipiendum ignem paratum, quam resecta à vitae sarmenta? quem ea exitum si praetereuntes occurrerint ad extremum manet, nisi vt in fasciculos colligentur, atque in ignem conijciantur? quid spei tandem saluti eorum subesse putamus, qui succi nequidquam ex ea cui insunt planta trahentes exarue-

aruerunt, nisi eos hanc vnam spem, seu potius desperationem manere,vt à Deo tanquam ab agricola experto, ac diligenti à Christi corpore segregentur, ac denique satanae tradantur ad incendium? quod si tibi hoc ex re dispari parum simile ad eam rem, qua de agimus explicandam traduxisse mea videatur oratio, aut dubites plane non ita se rem habere, audi Christum ipsum referentem haec omnia ad vitium, agricolarumque similitudinem, tibique prorsus similia minitantem, nisi fructus tali vitae dignos edideris, si quis inquit in me non manserit mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet, quum enim antea Patrem Deum, tanquam nobiliorem personam, si cum Christi humanitate conferatur nobilius etiam munus insistentem induxisset, se vero tanquam hominem viti, nos vero palmitibus, qui eiusdem sunt prorsus naturae cum vite comparasset, si quis inquit se se nimium fuderit, luxuriansque siluescet sarmentis, omnem illi, qui se in eum fundit succum subtraham, planeque decucam, quid igitur mirum si statim arescet? quid mirum si Pater meus tanquam

Io. xv.

Aug. tract. 80. in Ioan.

quam bonus agricola quidquid erit na ctus in hac arbore, vel silueſtre, vel aridum, id ſtatim amputauerit, ferroque cohercuerit? non decent talem truncum ſteriles rami, at multo minus aridi, amputentur ergo, & à me proiciantur, & quandoquidem nullus in ijs vſus eſſe poteſt, quam ad ardendum, lateque ſundendum incendium, aggerentur à Daemonibus in eos faces, ac deniũ ab eiſdem in inferos perpetuis illis alendis, ſeu potius augendis ignibus expor tentur. Poſtremo illud quoque ineſt in ſcelere mali, vt adeo mentis, vt ita dicam perſtringat oculos, vt quibus vndi que ſepti ſimus pericula non intueamur, & vſque eo conſilium impediat, vt ſummus furor, atque amentia conſequatur. Nihil eſt Auditores quod mihi tanto opere admirandum videatur, quam cogitare quoduis vel minimum capitis, fortunarumque periculum, quamlibet vel leuiſſimam curam, ita animum excitare, eumque ſub pectore fixam in varias partes verſare, vt ſomnum ab oculis reuocet, atque omnem ab animo iocandi voluntatem eripiat, contra eos intueri, qui aliquo ſcelere conſtricti teneantur, quum tot iam con

ſcientiae, ſcelerumque teſtibus conui-ꝺi, de damnatione ſua dubitare non poſſint, quum maxima, eaque ſempiterna ſupplicia effugere ſe nulla ratione poſſe certo ſciant, niſi mutata velificatione ad poenitentiae portum confugerint, quum paene diſcedente terra immenſa aliqua voragine, aut gurgite abſorbeantur, non modo ſoluto animo eſſe, ſine cura quieſcere, ſine metu ſpirare, verum ſe etiam inſolentius efferre, liberiore licentia, ſeu potius audacia iactare, tempus voluptatibus luxuria, flagitijſque conterere, poteſt ne aliud fortius argumentum iſtorum caecitatis, miſeriaeque depromi? poteſt ne manifeſtius eorundem amentia proponi, & quaſi in aſpectum adduci? tantus igitur miſerande te ſtupor oppreſſit, vel vt verius dicam tantus furor, vt quum te execrandum Deo, deteſtabilem Angelis, quum omnes tibi bonos, & eſſe inimicos, & futuros ſcias, quum tantas tibi ruinas impendere ſentias in tot periculis, in ſumma niſi te Deus adiuuet, ſalutis tuae deſperatione, aut inſolenter exultare gaudio, aut quietem capere poſſis? non ne repente quamuis te dormientē arctiſſime amplectatur omnis

nis

nis tibi somnus ab oculis excutitur, quum recordaris te Daemoni in seruitutem adiudicatum, eive conculcandum, omnique suppliciorum genere excruciandum traditum esse? cui si potestas à Deo esset, statim atque te à Christi societate distractum vidisset lucis vsuram tibi tam diuturnam non dedisset, sed statim supplicium de te quam acerbissimũ sumpisset, neque solum nostri generis hostes, verum animalia cuncta, Elementa, atque adeo creatae res omnes tuorum à te scelerum poenas expetissent; si angues, leones, & alia eiusmodi ferarũ genera, quas Deus homini ab initio dicto audientes effinxerat, tamen vetus Parentum nostrorum scelus, qui Dei obedientiam abiecerant, ea nobis infesta, atque inimica reddidit, quas credis aduersus te, ob tua scelera simultates suscepturas, quibus tecum praelijs dimicaturas? non ne omnes sua in te crudeliter arma intenderent? immanitatem seuerissime exercerent? haec te pessime lacerarent, te illa veneno necarent, te alia vnguibus, dentibusque discerperent. Verum quamuis sine mente, sine sensu sis vt es, tamen te ob periculi magnitudinem, nunquam neque vigilantẽ,

neque

neque in somnijs mente consistere oporteret, quamuis sis, vt es violentus, & furens, tamen quoties tuorum tibi scelerum veniret in mentem, quoties ad mortis memoriam reuocareris, perterritũ de somno excitari, furere etiam vigilantem necesse esset, at te non modo tuae malae cogitationes, conscientiaeque animi non terrent, non modo poenae terror non vexat, verum etiam noua semper scelera veteribus sceleribus addis, nullae tibi, aut auaritiae, libidinis inquinatissimae sordes occurrunt, in quas te non statim libentissime quasi sus lutulentus ingurgites; O immanem audaciam, o miserrimum hominem, tanta tibi terrorum, periculorumque materies tanquam tantalo saxum impendet, tu vero semper eandem coaceruare, quo citius suo ruat pondere non desinis? te bonorum nemo aspicere sine lacrimis potest, tu solus tuis maximis damnis non commoueris? quousque Dei patientia abuteris? ecquando tua te maxima pericula à summo furore, atque amentia ad spem aliquam rationis, humanitatisque traducent? an nescis impure inclusum illud Dei odiũ multarum tuarum in diuinam eius maiestatem

ieſtatem iniuriarum poſſe, ſe omne in te ſtatim effundere? an te fugit ſcelestе, tunc maxime in iudicium ex Christi ſententia te eſſe vocandum, quum tuus maxime furor in omni genere improbitatis, nequitiaeque baccabitur? an ignoras nequiſſime tunc te ſempiternis ignibus conflagraturum, quum maxime omnium libidinum turpiſſimarum flamma comburcris? Qui igitur id, quod fieri ſolet te conſcientia timidum, ſuſpicioſumque non reddit? cur quum tot ſceleribus quaſi tot teſtibus coarguaris iam tum iudicium, crimenque non horres? vt viris ſanctiſſimis mirari ſaepenumero cōtigerit, poſſe ijs, qui aliquid impie, ſcelerateque commiſerint diem, aut noctem quietam eſſe, nec conſcientia ſceleris, & furore ex maleficijs concepto, excitari, & formidine agitari, ac perterreri quaſi furiarum taedis ardentibus, qui fieri poteſt inquiunt (ſi ijs quibus profitentur ſe credere fidem adhibent vllam) quum ſciant imbroba facinora aeternis ſupplicijs poſt mortem vindicari, quum videant nullum eſſe diem, nullam horam, nullum inſtans mortis periculo vacuum ſed eam ſemper propter incertos caſus imminere, quin ſem-

per timeant, quin singulis momentis di uinae iustitiae satellites in se irruentes aspicere, sibique iam paene ligari, ad supplicium rapi, atque, vt ita dicam, in eos, qui sunt apud inferos ignes demergi videantur? Ponite ante oculos Auditores eorum quempiam, qui rei capitalis damnati in vinculis seruantur, animaduertite in quantas animi angustias adductus sit, cogitate, qui aestus, qui terror, quae tenebrae sint homini omnium longe miserrimo: membra sopori nunquam tradere, semper cuncta quae audiat, quaeque videat metuere, circumspectare omnia, & omni strepitu pauescere, videri sibi fores carceris aperiri, collo manibusque catenas inijci, iam horribiles militum custodias circa se esse, carnificum manibus contrectari, denique supplicium de se quam acerbissimum sumi: infelix vero peccator cuius peiori loco sitae res sunt, à cuius opinione sempiterni supplicij paena non abhorret, qui neque dubitat posse ea, quam sibi exaggerauit calamitatum mole repente opprimi; nihil tamen de salute sua solicitus esse, finem peccandi nullum statuere, in summo ocio, ac voluptate aetatem agere; quasi vero tantum

tam-

tamq; imminens periculum ad quemuis potius, quam ad se pertinere videatur. Iob vir ille sanctissimus, in cuius vita ne vestigium quidem vllum grauioris alicuius criminis apparebat, cuius singularis innocentia summis à Deo laudibus exornata est, in quem adhuc Dei grauissimum illud extat elogium, de quo nulla vnquam posteritatis aetas conticescet, nullae vnquam litterae silebunt, omnem scilicet, quae in mundo eo tempore probitatem esset in eius persona constitisse; hunc igitur virum egregium, atque omni virtutum laude cumulatissimum ea fuisse vitae condicione sacrarum litterarum monumenta testantur, vt à spe semper cui testimonium conscientiae velificabat, timoris aestu abriperetur, inque concitatum diuinae seueritatis mare traduceretur, semper enim, inquit, quasi tumentes super me fluctus timui Deum; nullius enim rei similitudinem, ita aptam ad eam rem explicandam, quam voluerat sumere poterat praeter hanc, qua adeo timorem de diuino Iudicio suum exponit, vt paene illum in oculis ponere videatur: quam ergo vitae rationem virum omnium sanctissimum inijsse

Iob. c. 1.

Iob. c. 31.

putamus? quo cruciatu timoris angi ſolitum exiſtimamus? fingite cogitatione ſi placet horribilis alicuius tempeſtatis imaginem, in qua tempeſtate modo ſumma tanquam montium cacumina ſuperantibus, modo in immenſam paene vallium altitudinem deprimentibus ſe vndis, paruo quis nauigio inuectus hieme maxima intempeſta nocte, caelo vndique tenebris clauſo iactetur, quem huic eſſe animum putatis, quid agere, quid cogitare exiſtimatis, quum eius oculis mille mortis obuerſentur imagines? quum mox aut ruituris in ſe fluctibus operiri, aut vorticibus abſorberi, aut ad aliquod ſaxum deijci, infringi, comminuique ſe videat? quaero enim à vobis num illecebris voluptatũ tentetur animus? at omnem repente libidinis ardorem pelagi feruentis aeſtum extinxiſſe reſpondetis, interrogabo vos num vllam cogitationem habeat honorum, aut multum vulgi acclamationibus, atque inanis gloriae aura permoueatur? at furentis tempeſtatis vi, impetuque omnes honorum contentiones, omnes ambitionis motus, tumoreſque conſediſſe, quoque dicetis; petam poſtremo num fortaſſe diuitias,

Greg. l. mora. 21. c. 16.

caete-

caeteraque fortunae bona, aliquo in pretio habeat? putas ne ſtatim inquietis, ſe mente, ac voluntate in fortunae bona, diuitiaſque conijcere eum, quem eodem tempore cernas merces omnes e naui deicere, atque in mari praecipites agere; quorum gratia tam longum habuerat, tam periculoſam nauigationem ſuſceperat, tot vitae diſcrimina adierat? Si igitur quempiam aduerſa maris tempeſtate iactatum, vt vitam conſeruare liceat voluptatum omnium obliuiſci, bona, fortunaſque negligere videas propter magnitudinem periculi, magnopere admirandum eſſe non cenſes, at vero ſanctos viros, quibus, quocunque aſpexerant, ſemper eiuſmodi periculum occurrebat, vt ſuae saluti proſpicerent, tale aliquid egiſſe admiraberis? non ne citius à ſalutari iſtorum timore peſtiferam ſecuritatem, & inanem fiduciam tuam coargui neceſſe eſſet? non ne à ſingulari iſtorum ſapientia, ſingularem etiam dementiam, & inſaniam tuam rationibus oporteret neceſſarijs addici? non ne talem tibi cogitationem inijcere, talem vocem excutere maximus hominum ſanctiſſimorum terror deberet? me miſerum ſi ij, qui placido tranquil-

loque mari vehebantur, summo cruciatu animi vitam agebant, verentes summopere ne diuinae fluctibus iracundiae mergerentur, quo timore angi, vel potius terrore perhorrescere eos fas esset, qui irae caelestis pelago horribilibus ventis agitato, atque commoto tantam mox tempestatem subituri feruntur? si valida nauigia remis, anchoris, armamentisque omnibus, ac praecipue spe maxima instructa paene cum salutis suae desperatione confligunt; quanta porro eas naues desperatio inuaserit, quae fractae comminutae, & ad nauigandum inutiles, fractis anchoris, funibus eiectis, gubernaculis ammissis, ab omni spe derelictae, concitato mari fortunae ludibrio futurae pelluntur? O miseram ac deplorandam infelicis animae vicem, quis nam, tam illi duras, iniquasque leges imposuit? vt peiori sit condicione, quam caetera omnia, quod nam eius adeo saluti aduersatur, vt quum tanti sit eius salus, & incolumitas, vt non reliquarum modo rerum iactura, sed mundi totius interitus, atque ruina pro nihilo existimetur, si quum eius labe, atque pernicie conferatur, in eã tamen despicientiam venerit, vt res illi quam-

li quamuis vilissimae, quamuis abiectissimae anteferantur; quaeso si vnquã vnũ, vel plures, aut pecuniam, aut rem sibi debitam iudicio persequentes aspexistis, si eorum disceptationibus inter fuistis, illorum recordamini in quam optimis patronis deligendis prudentiam, in sapientissimis, & disciplina iuris ciuilis eruditissimis viris adeundis diligentiam, aspicite, vt vocati in ius veniant, vt citati respondeant, vt sint in suo iure defendendo, & probandis rationibus suis acutissimi, in Aduersarij fundamentis oppugnandis, ac plane euertendis acerrimi, & vt quisque ingenio est hebeti, atque tardo, tamen solertissimus, perspicacissimusque euadat, cogitate, vt fidem iudicum implorent, vt Deum, hominesque testentur, vt forum, atque subsellia inflexis ad miserabilem sonum vocibus impleant, vt studeat sibi quisque beneuolentiam Iudicis conciliare, atque odium in aduersarios struere, vt lectis, atque illustribus verbis vtatur, adeo vt nulla iam disertorum, atque eloquentium hominum praecepta desideres, sed ipsam demonstrationem accusationum, ac defensionum illarum doctrinam esse non mediocrem putes. At vero infelix anima,

quae iam extremo, ac sempiterno supplicio damnata est, & carnificum crudelissimorum manibus ad supplicij locum incredibili celeritate raptatur, ea inquã celeritate, qua orbes, qua astra, qua remotissimum illum Caeli complexum moueri, vertique videmus, quae sane tanta est, vt eam Astronomi cogitatione assequi vix possint, nec quisquam est, qui tantis eius malis salutem quaerat, aut miserae auxilij, quid quam afferat: quis est tam durus ac ferreus, quis tam crudelis, & inhumanus, qui si quempiam duci ad supplicium videat, si vinctum catenis aspiciat, tametsi recentia sceleris eius vestigia contueatur, tametsi iure poena affectum esse censeat, tamen quum ea miseria praeditũ videat, non eius praesenti fortuna cõmoueatur, non eius vicem doleat, atque deploret? te solum aduersus te ipsum quibusuis feris immaniorem, te quauis bellua crudeliorem tuae aerumnae non premunt? tu solus in omnium bonorum gemitu laetaris? in tua ipsius calamitate triumphas? te quem tantopere aliena damna afficiunt, non tui ipsius animi squallor, non luctus, non mortis acerbitas, non suppliciorum aeternitas à scelere

ad

ad partem aliquam humanitatis reuocare potest? Quare si quid in nobis mentis, si quid rationis, si quid consilij inest, Auditores, nostri tandem aliquando misereat, & si quis est, qui in aliqua culpa hæreat precibus, lacrimis eius paene se subtrahat, dum Iudicis animus flecti ad misericordiam potest, dum est ad ignoscendum paratus, nec suam defensionem in eam diem differat, qua die omnes nostri labores, omnes lacrimae, omnes conatus in iusto Dei furore, atque iracundia tanquam in scopulo perfringentur.

IO. VICTORII ROSCII ROMANI, DE RETHORICA DISCENDA.

ORATIO VIII.

LVRIMVM ſemper opis, ac dignitatis in eloquentia conſtitiſſe nemo eſt, qui neſciat, cuius admirabilis ſplendor non tunc modo enituit, aut vtilitas declarata eſt, quum eidem illa dicendi magiſtra, atque domina Graecia faſtigium impoſuit, aut in hac ipſa Vrbe viri omnium eloquentiſſimi, clariſſimique Craſſi, Antonij, Hortenſij, Cicerones viguerunt, ſed etiã in alijs, quæ ſecutae ſunt, id ſaeculum aetatibus maximam in Oratore ineſſe

vim.

vim,& amplitudinem repertum est.Verum tametsi post C. Caesaris dominationem non adeo eloquentia ad honores consequendos priuato cuique contulerit, Omnis tamen vtilitas in vnius Ecclesiae commoda redundauit. Etenim vt de Iustino,Cypriano, Victorino,& cæteris taceã,qui saepius Christiani nominis dignitatem,existimationemque, à falsis impiorum calumnijs vindicarunt, ecquod fuit tempus, quo tempore turbulentissimis Haeresum tempestatibus Ecclesiae nauis iactata sit, quin eas quoque singularis alicuius doctrina,accurata quadam dicendi copia represserit? Erupit quemadmodum à sapientibus viris accepimus, quum ex diuturno bello recreare se tandem, & leuare oculos res Christianae viderentur,illa ferox, immanis, detestabilis furia,sceleratus Arius,qui diuinitatem discerpere, distrahereque conatus in omnes Aegypti fines, in singulas fere Asiae prouincias, in bonam etiam Europae partem opinionum suarum virus effudit,effulsere eadem fere tempestate in tam caecis nubibus,atque procellis, illa quattuor Catholicae Religionis fulmina Athanasius, Basilius, Nazianzenus, Crysostomus, quorum ictibus ingenti

genti fragore tacta impietatis moles multorum annorum ruina deiecta est. Verum non multo post ferox haec bellua exciso capite, tanquam immanis hydra alijs pluribus capitibus reuixit, inde Manichæi, Sabellici, Pelagiani, & plures aliae Haereticorum familiae proseminatae, quid ergo? repente clarissima illa eloquentiae Christianae lumina, tanquam singulare aliquod praesidium ad dubia Ecclesiae tempora reseruatū apparuerunt, Ambrosius inquam, & Augustinus, alijque, quos non idcirco prætereo, quòd non admodum suam in confutandis eiusmodi erroribus operam probauerint, sed quod eorundem fere luminibus istorum splendor obstruxerit; hi itaque furentem hanc belluā, & vastare omnia cupientem eloquentiae gladio perculerunt, denuo ex eadē humi prostrata, suisque sepulta sordibus, velut ex corruptione contagiosissima Manichæi pestis excitata est, quae quum Alexādriam occupasset, nauibus Romam ex Aegypto traiecit: restitit illico venienti Magnus Pontifex Leo, illū dico Leonem inter sanctos eloquentissimum; inter eloquentes sanctissimum, qui postea eandem ijsdem nauibus, eodem vnde conscenderat fugientem, ita

S. Leo Papa tract. con. Heres. Eutichetis.

Oecume-

Oecumenico Concilio estinguendam, comprimendamque curauit, vt reuiuiscere non amplius posset. Nullo fere igitur tempore ita afflictae religionis opes conciderunt, quin illo eodem tempore eloquentissimi alicuius hominis ingenio subleuatae sint. Immo prorsus sic statuendum videtur, & maiorem in Christiano oratore, quam priscis illis temporibus dignitatem inesse, & doctrinae praesidia requiri maiora, & plura publicis rebus per eum adiumenta, quã per veteres concionatores importari; non ne tantũ in iudicia, atque conciunculas tanquam in aliquem girum compulsos esse eos, qui habiti sunt eloquentes accepimus? non ne maximum specimen eloquentiae dedisse putabantur, qui scelus, fraudemque nocentis in popularis inuidiæ flammam coniecissent? at vero Christianus orator omnino est à ciuilibus controuersijs remotus nihil de fundi, aut haereditatis iure agit, omnis est illi cum vitiorum, atque scelererum monstris accurata, & vehemens, atque studio veritatis incensa contentio, ea tantummodo in controuersiam, & in iudicium vocat, quae à maiorum institutis abhorrere, & fidei, ac veritati repugnare videntur, deinde plurimo

rum

rum fuit opinio, nihil fere prodesse, plerumque etiam obesse doctrinarum ex intima arte depromptam cognitionem in Oratore; vt etiam oratores summi, qui pectus ante artium plurimarum scientia complessent omnino omnis eruditionis expertes, ignarosque videri voluisse memoriae proditum sit, quod probabiliorem hoc populo orationem fore censerent suam, si ne litteris quidem tincti putarentur esse; certe, qui oratori plurimum tribuebant mediocrem in eo eruditionem, doctrinamque desiderabant; at vis Christiani oratoris, professioque ipsa polliceri omnino videtur diligenter eum antea, quaecunque reconditis in artibus versantur, inuestigasse, eaque scientia, atque memoria comprehendisse, quam enim habere vim poterit ad persuadendum, aut ad oppugnanda, planeque euertenda aduersariorum commenta, atque mendacia, quae non maxima, exquisitaque doctrinarum omnium cognitione efflorescat, atque redundet oratio? Denique tametsi ornati homines indicendo, & graues generi hominum vtilitates saepe maximas attulerint, si quis tamen eas recte dinumerauerit, multa plura detrimenta publicis rebus, quam adiumenta

Cic. l. 2. de Orat.

menta

menta per homines eloquentiſsimos importata repetiet. Quoties diſertorũ hominum ingenijs ambitione praeſertim exagitatis ſeditiones in Populo maximae excitabantur? quoties homines nocentiſsimi quorum nulla vitae pars turpitudinis eſſet expers, qui ita in manifeſto peccato tenebantur, vt non modo recentia ſcelerum eorum veſtigia, ſed ipſa paene cubilia cerni ab omnibus poſſent vnius oratione iudicum ſeueritati eripiebantur? quoties ſaepe multi odio, atque furore amentes ad arma eloquentiae confugerunt, quibus vel inimicos prouocarent, vel ſe laceſſiti vulciſcerentur? at vero hic noſter Chriſtianus, atque omni laude cumulatus orator, & ſi arma orationis ſemper teneat, quibus prouocare improbos poſsit, eius tamen omnis contentio nõ ad priuatas iniurias, non ad propria commoda refertur, ſed ad patrociniũ Chriſtianae Religionis, & ad eius, qui laceſsitur vtilitatem effunditur. Poſtremo ſic aio Rebus publicis Chriſtiano Oratore grauius, aut vtilius nihil poſſe conſtitui: ita enim niſi quid me ratiocinantem fallit, à me ratio efficitur, cõcluditurque: vnde caedes, adulteria, ſacrilegia, rapinae, niſi ab ira, odio, cupi-

ditate,caeteriſque animi motibus, quæ eae non ſatis reguntur à ratione, proficiſcuntur? igitur,qui appetitus longius euagantes,& tanquam exultantes reprimere, aut eos rationi obtemperantes, reddere ſtudet,hic cedes, rapinas, atq; eiuſmodi pernicioſiſsima vitiorum genera,quantum in ſe eſt à Ciuitate repellit, qua re ne cogitari quidem vtilius, quidquam poteſt, at hoc Chriſtiano oratori propoſitum eſt nihil igitur illo vtilius. Atque vt caetera exempla miſſa faciamus,non ne ſtatim Germania ferè tota Principum ſuorum obedientiã abiecit, ſimul ac effractis pudoris,modeſtiaeque repagulis effuſa eſt in omni intemperantia libido? non ne item, ſimul, ac cupiditatis flamma exarſit tota fere illico odio, auaritia, crudelitateque flagrauit? non ne virtutum omnium germen extinxit, ſimul ac primũ impuriſsima Lutheri decreta malorum omnium ſemen excepit? tunc caedes, adulteria,rebelliones tota paſsim Germania factae ſunt,quum pulſa ratione in cupiditatum dominatu omnium rerum perturbatrix libido collocata eſt. Proinde quum tanta plane vis, vtilitaſque in eloquentia verſetur,vt exceptis ſemper cæleſtibus auxiliis omnes ei

Chri-

Christianæ Reipublicæ protegendæ partes tribuantur; si vobis Adolescētes optimi Ecclesiae dignitas,& incolumitas cordi est,si vobis honori esse vultis, si caeteris mortalibus vtilitati, toto iā pectore hoc studium,in quo vobis versandum esse duxistis amplectimini,neq; illa,quam diximus tam exquisita,tamque perfecta magnarum rerum,atque artium scientia vos incensos studio dicendi deterreat,immo quemadmodum ego sētio multo vos debet, ad id acrius impellere. Quid enim tam praeclarum excogitari potest,quam illi doctrinae deditos vos esse, quae omnium artium maximarum studijs contineatur? quid admirabilius existere,quam omnium rerum, virtutum disciplinarum vim, scientiam, varietatemque complexos esse? in quarum singulis separatim,qui elaborauerunt magnam sunt ferme laudem adepti, quis gaudio non efferatur dum cogitat tantam eius cui studeat artis esse gloriam,ac dignitatem, vt quascunque in oras disputationis regionesve delata sit tanquam in proprias sedes venerit,quocunque ingressa sit,scientiarum longe maximarum instructu, ornatu,comitatuque incesserit? quis ad discendum non inflammetur, quum intel

ligat quemadmodum è summis montium amnes in mare perpetuo labūtur, sic ex altissimo sapientiae iugo in eloquentiam, tāquam flumina disciplinarum omnium defluere? Verum haec, qui assequi se posse desperant, qui se ingenijs ad illa eruenda, quae sunt in Philosophia minus acribus, & acutis esse sentiunt, qui ea, quae de diuinis rebus à Theologis traduntur excipere se posse diffidunt, quibus ad ea, quae Mathematicorum recōditis in artibus includuntur perueniēdi facultas non est, moneo, praediço, vt ex hac nostra schola decedant, & eloquentes euadendi spē, simul abijciant, ne quaeso doctorem frustra fatigent, se ipsi cruciēt, alios impediāt, qui demum verentur ne in eloquentiae pelago tanquam scopuloso, atque infesto ad aliquod saxum appellant, ad hāc nobiscum nauim non ascendant, sed nos ex portu prospero cursu, vela faciētes intueantur. Affert, nec inficiabor progredientibus saepe moram, & difficultatem viae longinguitas, asperitasq. verum haec omnia, atq; his multo grauiora incōmoda iucunda loci, quo itur memoria leniuntur: praesenti igitur animo sitis, iam enim fiet, vt confecta nauigatione omnem vobis molestiam ex a-

nimo

nimo præsens, quasi portus, eloquentiæ tollat aspectus, & summi labores vestri magna compensati gloria mitigentur. Quod si eloquentiae parenti mirari tantopere contigit, quod quum tot summi homines, & summis ingenijs praediti se omni tempore ad dicendum contulissent, quum sua praesertim aetate fecunda optimornm oratorum altrice, multo plures huic facultati, quam caeteris artibus inseruirent, quum summa laus in eloquentia posita esset, quum spe vberrima, & praemijs ad perdiscendum amplissimis allicerentur tamē vix singulis aetatibus, singuli tolerabiles oratores extitissent, suo vero tempore paucissimi, quos aequo animo spectare posset inuenirentur, quanto magis erit mirandum non modo si è vobis plures Deo bene iuuante summi oratores euaserint, verum etiam, si quod in vobis homines veteris eloquentiae vestigium aspexerint? quos plausus excitabit, quos clamores commouebit, quas admirationes efficiet si referta sententijs, si ornata verbis, si pura, si dilucida, si apta vestra erit oratio? quum pauci, ac nulli fere sint, qui in hoc exercitationis genere versandum esse existimēt, quum fere eloquentiae studia interierint, quum in

omnia eius praemia caeterae, quoque artes inuaserint, quum certe nullum ad opes, & copias iter patefaciant? Quãobrẽ Romani adolescentes ad eloquentiae laudẽ summa animi alacritate cõtendite, atque ex eo genere, atque in ea vrbe ortos vos esse recordamini, in qua summa dicendi vis inuenta, atque perfecta est, neq; quisquam existimet posse remotis his studijs, atque exercitationibus, aut alijs doctoribus, quã nostris doctissimis patribus, in hoc genere excellentem euadere. Etenim quemadmodum caeterarum fere bonarum artium, ita sunt etiam, in possessionẽ huius omnium praestantissimae facultatis quasi ventris nomine constituti, quam testamenti, vel haereditatis iure illis restituant, quos tanquam haeredes veteris eloquentiae, procreauerint, atque aluerint. Te vero Famiane strada Princeps horum omnium adolescentum, summo ingenio acerrimo iudicio, singulari memoria adolescẽs, non tam cohortandũ, quam summopere laudandum esse iudico, quod adiuuante natura, accendente studio, atque exercitatione tantam iam sis facultatem adeptus, vt quae vix alij perfecta aetate summo labore, magnis, diuturnisque vigilijs assequi consueuerunt

runt, ea tu anteaquam qualia sint intelligere potuisti, paene puer didicisse, pla neque nosse videaris, & anteaquam primum eloquentiae vestibulum ingredi per aetatem potueris, in intima eiusdē penetralia peruenisse existimeris. Cuius virtuti quanquam faueo Auditores tamen non mediocriter etiam doleo praeclarum eius ingenium, summos, perpetuosque labores adeo nostrae precucurrisse industri , nullam, vt alijs fere laudem reliquerit; Quo magis nobis laborandum, vigilandumque esse iudico, cauendumque ne ab eius flagranti studio, incredibilique solertia tanto interuallo videamur abesse, vel saltem enitendum, vt eo quisque maiori dignus laude habeatur, quo ad hanc miram, & in hac aetate incredibilem dicendi vim, & copiam proprius accesserit.

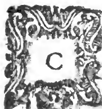

IO. VICTORII ROSCII ROMANI,

DE CHRISTI MATRE ASSVMTA,

ORATIO IX.

OMMVNIS Caelo, Terraque laetitia ex glorioso Dei Matris, sanctissimaeque Virginis triumpho Patres Religiosissimi, caeteriq. Auditores ornatissimi, Angelorum, atque hominum animos ad triumphantis merita praedicanda admirabili inter se voluntatis nexu deuincit. Etenim diuersis quidem

de

de causis, sed in vnam Virginis glo-
riam contendentibus æque ab Angelis,
atque ab hominibus, tam in illis Bea-
torum sedibus iucundissimis, quam in
hoc exilij, atque aerumnarum loco ad
memoriam nominis sempiternam, fe-
stus hic dies agitatur; ab Angelis omni
quidem genere laudis celebratur; quod
summi Regis matrem iam praesentem,
& tanquam ingens aliquod luminare
additum, Caelum noua luce complentẽ
intueantur; quodq. eidem, soluto mor-
talitatis vinculo, effractoque corporis
carcere, de ascensu in illam sempiternã
domum, de amplissimo, atque gloriosis-
simo ex fugatis hostibus triumpho gra
tulentur; ab hominibus contra suauissi-
mis vocibus, summaque frequentia ex-
ornatur; quod summopere gaudeant,
post longa vota, post diutinas lacrimas
precationesque assiduas eius diuinum
filium maximo, ac paene intoleran-
do Virginis Matris desiderio con-
cessisse, eamque ex tot, tantisque
vitae huius incommodis, & molestijs
exemtam; in felicissimis illis, omnique
iucunditate refertis Beatorum choris
collocasse: exultãt gaudio Angeli, quod
Caelestis Regni diademã, fulgentibus
stellis illustratum, expectatae diu Regi-

nae capiti impositum sit,quod susceptis aptum laboribus, aditisque dignum periculis,tantis esset virtutibus consentaneum, hic vero tota laetantium cantu personat Ecclesia; quod,licet vna nobis cum Virgine omne Mors lumen extinxerit, & ad vnius decessionem è vita, omnia etiam è terris ornamenta discesserint,tamen rebus,id nostris prope desperatis, relictisque perfugium, miseris atque iactatis leuamen accesserit: nihil vt iam sit, vel ab importunissimorum hominum malitia,vel ab humani generis hostis astutia pertimescendum. Verum si quaeratur ad quos potissimum ingentes vtilitates, & maximae peruenerint,licet solis illis beatissimis mentibus felix eius è vita discessus bono fuisse videatur,quum ad illorum infinita gaudia, aeternasque voluptates iucundissimus Caeli, Terraeque Reginae, Deique matris aspectus accesserit, perspicuum est tamen summam vtilitatum omnium, atque bonorum praesertim in Homines redundare. Etenim beati omnibus vitae huius incommodis,molestisque perfuncti, in locum quietis,& tranquillitatis plenissimum, tanquam in portum ex longa nauigatione venerunt,vbi iactis anchoris, maximae, &

expeditae cuiuſdam ſecuritatis, in qua vita beata poſita eſt, nullis amplius agi tari fluctibus, nulla abripi tempeſtate, nulla abſorberi procella iam poſſunt; ſed habent pro comperto, fore ſe ſemper tum in maximis, tum in aeternis voluptatibus, nos vero in hoc Mari tur bulentiſſimo grauiſſimis, & vehementiſſimis contrariarum perturbationum flatibus, ita agitamur, & iactamur aſſidue; vt, niſi ſe nobis patrocinantem Diuina Mater praebuerit, & clariſſimis diſtincta ſtellis Caeli verticem tenens noſtrum iter, quaſi dux nocturna cynoſura direxerit; maximo in periculo verſemur, ne aut, amiſſis rationis guber naculis, rapido cupiditatis aeſtu abripiamur, aut de eo, quem tenere debuiſſemus curſu aliquantulum deflexi in va da, & in ſcopulos impellamur. Quae cum ita ſint felicem huius beatiſſimae Virginis introitum in vitam beatam, & aeternam, quo omnium bonorum noſtrorum origo, & ſumma continetur, quanta maxima poſſumus frequentia, & religione celebremus, cuius quidem laudatio, & ſi ad omnes Chriſtianos pertinet, tamen haud ſcio, an alicuius ſit magis propria, quam noſtra ado leſcentum, quos in eius tutelam tradi-

tos,

tos, maioribus habet beneficijs obligatos. Equidem, quod ad me attinet, quamuis paene opprimi me tanto onere ſentiam, tamen cum illis dicto audientem me eſſe oporteat, quibus non modo omnes ſtudiorum meorum, ſed etiam vitae rationes commiſi, ita in hoc certamen prodire non dubitabo, vt tantarum laudum curſum, quanta maxima poſſim, celeritate conficiam. A noſtris igitur ceruicibus tantorum malorum mole depulſa, nobiſque in poſſeſſionem veteris libertatis reſtitutis, quæ repreſentari, niſi liberatoris morte non poterat, tandem ſeruator noſter, ſpolijs inimicorum onuſtus, & tantis cumulatus Gratiae muneribus, quanta capere humana Natura diuinae annexa poterat Caeli, Terrarumque à Deo Principatum acceperat. Verum orbitati eorum, quos omniũ Gentium Magiſtros, arcanorum myſteriorum conſcios, teſtes rerum à ſe geſtarum locupletiſſimos elegerat, Parentem Virginem Virgini comendatam, magna quidem mutui doloris ſolatia reliquerat: tantiſper dum delapſus è Caelo Spiritus ſanctus meruentium animos, à ſummo timore, ac debilitate ad incredibilem fortitudinem, ſecuritatemque traduceret;

& nascentis fines Religionis, orientis, obeuntisque Solis regionibus terminaturos contra iniquitatem Iudicum, contra Inimicorum acerbitatem, contra Regum opes, atque potentiam; contra Iudaeorum insidias omnium virtutum praesidio muniret, cui & si perspicua satis haec Christi voluntas erat, atque adeo suas omnes appetitiones rationi obedientes habebat, vt tanquam famulae eidem ad nutum obtemperarent: non poterat tamen filij dulcissimi desiderio, vsque eo non commoueri, vt mortem in beneficij locum non reponeret: quo quam posset citissime, quanto in Christi conspectum se committeret. Qualis erat Beatissima Virgo tui pectoris ardor? quae tuis erumpebant ab oculis lacrimae? quae voces ex ore prodibant? quae, & quantae in te cupiditates caelestis Patriae iucunda filij memoria excitabantur? non est obscurus hic locus Auditores; ita enim ad nostram institutionem se palam gessit in vita, vt praeclaras eius virtutes coniectura iudicare non sit necesse. Igitur qua interim in re elaborasse, qua voluptate desiderium sui dissidij lenisse existimatis? quibus occupationibus, antequam Caelum,

lum, & in illum beatorum conuentum adiret ardentissimam sitim tolerasse putatis? At otio se dederat, vel femineis luctibus, vel suum forte dolorem animi libera quadam oblectatione mitigabat? erras non quies illam, non remissio animi delectabat; non his pellebatur animi aegritudo solatijs; nemo vnquam conantem nemo oscitantem eam viderat, quis enim in ea locus torpori, & negligentiae esse poterat, in cuius vita nulla hora, nullum temporis momentum vacuum ab insignis alicuius virtutis vsu reperitur? quae pars cogitationum suarum deprimebatur in terram, quum iam omnes rerum inanium laqueis expeditae ad Caelum eri gerentur? quumque, & si versabatur inter homines tamen videretur quodammodo viuere, & habitare in illis Caeli sedibus iucundissimis? nullum laborem quamuis natu iam grandior perhorrebat, non vrgentis somni necessitas, non grauia senectutis incommoda; non productae ad multam noctē preces, non defessa labore membra; non assiduis vigilijs, & inedia confectum corpus effecerat, quo minus libero, atque expedito ad Caelū cursu contenderet; & inexplicabilibus complexa

Christum

Christum nodis, se cum illo conglutinaret. Erãt inquit Lucas, enumeratis discipulis, hi omnes vnanimiter perseuerantes in oratione cum Maria matre Iesu. Ergo incensis, & nunquam intermissis precibus, manens adhuc in corpore supra omnes caelestes orbes animo peregrinabatur, in hoc curriculo se quotidie exercebat, in hoc opere dies, noctesque vrgebatur: non illa studijs sanctissimorum virorum obsecundauit solum, sed praefuit; non se comitem eorum pietati, sed ducẽ praebuit. O vim maximam precationum assiduarum. O virtutem omnium praestantissimam sine qua nec caeterae haberi possunt, neque ad breue quoddam tempus retineri: haec est illa arx munitissima, in qua praesidia defensionis suae constituerunt ij, qui cum hoste humani generis infestissimo confligantur; qui mundi oblectamentis, qui voluptatibus corporis, qui sibi ipsis bellum atrox, atque perpetuum indixerunt. Haec est illa mirifica quasi munitio, ac moles, qua quidem adeo a fretu diuinae iracundiae seiungimur, vt, nisi haec modica inter capedo, intercedat paene millies in singulas horas toti eiusdem fluctibus operiamur, haec est illa Patrona praecla- Act. 1.

praeclarissima, quae Iudicis animo ad Daemonis odium renouato, ac reuocato, & dolore vulnerum eorum, quae pro nobis accepit refricato, nos in possessionem salutis, ac defensionis nostrae constituit: haec depressos animos, & quasi demersos in rerum vilissimarum sordes ad illud altissimum Caeli domicilium erigit, ad res diuinas contemplandas extollit: haec res à nostris sensibus remotas, locorum interuallo disiunctas, praeterito temporis spatio, tanquam tenebris inuolutas, propinquas, praesentesque facit, ac paene statuit ante oculos eius. igitur viribus quasi alis animo quotidie, quandoquidem corpore non poterat in Caelum ferebatur, eoque comitatu, in Dei conspectum, in filij dulcissimi complexum venerat. Vbi quanta suauitate duci, quanta voluptate retineri, quibus blandimẽtis deliniri solita esset, non equidem meae esse opis existimem non humanae imbecillitatis, non huius temporis breuitatis explicare: hoc est plane illarum beatissimarum mentium opus, tuusetiã est sanctissima Regina labor, cuius haec toties gaudia caelestia diuinis sensibus percipiebantur. sentiebat Auditores, se

noua

noua quadã,ac iucundissima voluptate perfundi,diuina suauitate liquescere, ac paene exultare sibi inter choros Angelorum videbatur, quibus iucundissimis amplexibus, quum prope eisdem quasi laqueis teneretur, eorum saepe necessitatibus euocata,qui sibi erant in tutelam traditi, se se libenter expediebat. O miram Virginis Caritatem, ò amorem maximum,ac prope diuinum, quid vnquam tale,nisi de Christo audiuimus? magna profecto illa laus,& admirabilis videri solet suscepisse pro aliquo labores,atque pericula sine emolumento, ac praemio, summa profecto commendatio,quaeque habeat vberrimam copiam ad laudandum,præcipuũ aliquod commodum amici causa prætermisisse : at vero caelestes delicias neglexisse; aeternas quasi voluptates abdicasse,quo alijs prodesse possis? hoc quidem per se tantum est, vt id, qui faciat non is quidem sit cum hominibus comparandus, sed Deo simillimus iudicandus. Igitur tametsi beatissima Virgo cogitationes suas omnes defixas in Deum;tanquam vnum in locum haberet, tamen quando erat necesse bonam earum partem in aliorum vtilita-

tes,& commoda deriuabat,& quemadmodum Martha olim à Christo postulauerat, vt Mariam sororem suam ad diuini pedes Magistri salutaria Vitae praecepta tradentis sedentem, pro potestate cogeret, suam cum ipsa operam ad cenae ministerium adiungere; ita etiam acciderat saepissime, vt si quando corpus, quod propter eos, quos filio suo gratissimos esse constaret, assiduis vitae laboribus addixerat se se in caelestia desideria ferentem animũ, ad haec munia pro parte subeunda auocaret, suam cum eo ad communem vtilitatẽ operam libentissime cõiungeret, satius enim duxerat nullam cuiusuis laetitiae etiam caelestis rationem habere, quam committere, vt eius officij pars aliqua praesertim in Apostolos desiderari posset. neque idcirco distractum in diuersa studia animum tanquam in contrarias partes minus in preces intenderat. Etenim si illi semper orare intelliguntur, à quibus nullum quidem tempus intermittitur, aut de Deo cogitandi, aut de hominibus benemerendi, nos in Christi matrem cessationem vllam, vel minimã in studio orationis induxerimus, quum eum semper tenere vitae cursum potuerit, vt quolibet temporis momento aeterna

Luca x.

terna virtutum omnium monumenta, reliquerit? quoties igitur ad illam existimatis Christi discipulos, quos habebat in liberum loco de rebus arduis, ac dubijs retulisse? atque illius in deliberando prudentiam, in consilijs dandis fidem, ac religionẽ admiratos esse? quoties magno aliquo, vel acerbo dolore commotos, se ad illam contulisse; atq;in eius sermone, & suauitate, immo potius in eius suauissimo conspectu curas omnes, doloresque deposuisse? quoties noua illa Ecclesiæ germina foecundissima, petita ferro iniquorum, religiones omnes pari impietate exaequare nitenti, ad eius aram praesidij confugisse? didicisseque contemnendos esse iniquorũ gladios, non pertimescendas Iudaeorũ insidias, inimicorũ iniurijs occurrendũ, & alacriter pro eo ad suppliciũ tanquã ad palmã festinandum, qui semel corpus, vt salutem daret libidini inimicorum obtulerit, seque in cruciatus acerbissimos, & in mortem crudelissimam summa cum voluptate tradiderit? quam erat in hoc genere frequẽs, quanta vi animi, quanto impetu, ardore, spiritu, vultu denique ipso persuadere illis conabatur, ne beneficio prouocati steriles agros imitarentur, qui mul

to minus efferunt, quam acceperunt? ſed quandoquidē ipſisiam omnis praerapta eſſet referendae gratiae facultas, cum illius tamē Imperatoris ductu, auſpicioque inferendis Caelo armis, ſua ſaltē ſigna coniungere, ne dubitarent, qui in Regni eiuſdem propugnatione exſtinctus ſpiritum effudit in victoria? quas ad inflammandos illorum animos orationis faces adhibebat, vt ſaepe non tam illis conſilium, quam incendium tradidiſſe videretur? qua pietate tendēs ſupplices ad Caelum manus à Deo precabatur, vt filijs ſibi cariſſimis, quos in ſpem caeleſtis Regni produxerat, opem auxiliumque praeberet; vt illis dignam Chriſtiano viro, dignam Eccleſiae principibus fortitudinem inſpiraret? & ſi diuinae opis explorata quaedā ratio humana mente concipi poteſt, talem exterritis fiduciā inijceret, vt Deum ſecū ſtare, & inflicta nomini, corporiq. eorū vulnera, quodam quaſi clypeo, galeaq. ſubire perciperēt, quibus referēdis illud etiam patriae caeleſtis deſiderium aperiebat ſuum, & dolorem omnium acerbiſſimum ex longa Mortis dilatione contractum, quaſi in eorum pietatem, & miſericordiam, qui audiebant illam euomebat, quae nam igitur ſuſpiria,

quos

quos gemitus edidisse, quem lacrimarũ imbrem effudisse putatis, dum pro Christi discipulis, dum pro Ecclesia recens nata, dum pro se ipsa humiliter Deo, & parenti filio supplicaret? Quapropter tametsi inclinata iam voluntate in id, quo impellerentur satis sua sponte propenderent; ita tamen reuocatis in memoriam Christi beneficijs, ijsque reputatis, quae officij ratio postularet, quasi currenti equo calcaria admouerentur, praecipiti ferè impetu, qua se se dederat ad eam rem via rapiebantur: vt mortis pro Christo obeundae studio acerbissime dilacerari, ac paene mori viderentur, & eo vsque commouebantur, vt incredibili dolore animi quaererentur iram in hostibus consedisse, exorbendi Christianorum sanguinis ardorem deferbuisse, occidendique rabiem defecisse dolerent; his igitur stimulis eorum animi dies, noctesque concitabantur, haec vna tantum cura, alijs solicitudinibus exoneratis insederat, non aliam præterquam rerum à Christo gestarum commemorationem, quasi viam quotidiani eorum sermones ingrediebantur, nusquam erumpentibus eorundem cogitationibus patebat aditus, nisi qua memoria rerum earum, quas ipsi oculis perceperant iter effecerat, quoties de

ſalutatione Angelica, de humana,diuinaque Chriſti natura in vnam hypoſtaſim colligata,alijſque arcanis Chriſtianae fidei myſterijs Dei matrem percun ctantes multis verbis vltro,citroque ha bitis,dies,noctesque integras conſumebant? quoties admiratione defixi obſtupeſcebant, quum eius temporis mentio nem feciſſet, quo tẽpore ſibi ad pariendum vicinae tẽporibus exactis propter tecti inopiã,in humili,ac paupere tugurio Deum parere, & in frigore pernoctare neceſſe fuit? praeterea Angelorũ cantus, concuſſationem, obſequia, qui ex ſuis ſedibus proſilientes, cuncti, ſe ad eius pedes proieciſſent,& dominam, ac Reginam ſuam ſalutauiſſent,O quoties, quum in Chriſti mortis acerbiſſimae mentionem, eorum tandem recidiſſet oratio; & paricidarum Iudaeorũ crudelitatis memoria,non cruciatuum acerbiſſimorum immanitate ſatiatae, non ſanguine innocentis expletae, & praeſertim fugae turpiſsimae recordatione refricarentur animi, quaſi obductus recrudeſceret dolor, vidiſſes illico veterem animi curam, moleſtiamque renouari: nec gemitus modo,ſed etiam eiulatus edi exaudiſſes,quoties tu quoque mitiſſima Virgo ob amorrm in eos incredibilem, & ſingularẽ his lacrimis

inge-

ingemiſcebas? & luctibus illorum non parcius ipſa flebas, quam illi lacrimarentur? quoties ne omne eis prorſus ademiſſe ſolatium videreris, quibus ipſa deberes eſſe ſolatio, bono animo illo dolore paene conſumtos eſſe iubebas, commemoratiſque ijs; quae de Dei clementia, & benignitate referuntur, pluri bus verbis conſolari dolorem illorum conabaris? Verum in eiuſmodi colloquijs, Apoſtoli ſanctiſſimi, magna quidem ex parte poſita erāt doloris veſtri ſolatia, at Virgini ardentiori Chriſti deſiderio aeſtuanti, quaſi quaedam ver borum faces admouerentur, multo ſem per illa vehementius ad mortis cupiditatē exarſerat; quūq. eū forte annū perfunctione illarū rerum propter; quae in hanc terreſtrē domū detinebatur, aditū ad tantæ ſpei euētum dare proſpiceret, nihilq. iā ſupereſſe, quod poſſet illi impe dimēto eſſe, quominus caſtra moueret, vaſa colligeret, & de huius vitae praeſidio, ſtationeque decederet; maiores fuſa in lacrimas, & ardentiori incenſa ſtu dio immortalitatis, à Deo enixe petere cœpit, vt ſi ei videretur, ſe cuſtodijs cor poris liberaret, & fortaſſe ad ea loca fre quenter veniebat, vnde curſum ſuum Chriſtus in Caelum direxerat; vt veſti-

gium illud ipsum, in quo ille postremū institisset, contueretur, seque inde inuolatum dare cupientis, haec quoque extrema, & tanquam cygnea fuit vox, & oratio. Quousque miserae mihi pater sanctissime, atque optime hic in terris morandum erit, ecquando istis, me corporis molestijs liberaueris? quousque istuc mihi aditus patere non poterit? dum infirma illa discipulorum turba ducem aliquem, & rectorem sibi poscebat, tametsi acerbissimum mihi esset, tamen viuere non recusaui, ne munus mihi assignatum à te Deo meo deffugisse viderer, nunc vero quum eorum se se timiditas in fiduciam, ignauia in fortitudinem verterit; quum iam conspicias nihil tuae voluntati resistere, sed Regū potentissimorum arma, pauperum nuditati, sapientium, & disertorū eloquia, atque consilia stultorum, vt aiunt, infantiae, veterem impietatem nouae religioni cessisse; laxa igitur, nisi tuo imperio alia, quoque Prouincia meo accessit labori, meum animum huius corporis vinculis, infer me in illum coetū beatissimorum ciuium, votum meum imple: dum te etiam, atque etiam considerare, atque oculos tuo explere liceat aspectu iucundissimo, te procul intueri, & quasi

in vltima caelestis Theatri cauea spe-ctare non abuno. Verum quum nihil sit tam incredibile, quod non conuenire in Christi matrem potuisse credamus, existimare etiam licet totum illum Caeli senatum data postulandi occasione, pro cæli domina, ac Regina surexisse, & humillimis precibus Deum, & hominem Christum rogauisse, vt carissimam sui partem extra communis periculi sortẽ euelleret, quid enim tã indignum esse, quam Dei matrem sacratissimam, atq; eidem ante omnes caram, eos quibus ipsa odio esset, habere? Quid esse minus ferendum, quam lumen illud clarissimũ cuius fulgore Caelum illustrari, & collucere opporteret, id apud illos, in eorum vrbe versari, quae recenti eorum furoris incendio, quae Christi caede, ac parricidio, quae nefarijs sceleribus, flagitijsque flagraret, quid dolendum magis quam in illorum hominum turpissimorum domo, quae adhuc Christi Domini ad supplicium rapti vestigijs impressa esset, praeclarissima Caeli ornamenta reponi? quid indignatione omnium dignus, quam illorum manibus, quae adhuc sui essent Regis sanguine respersae teneri, & illorum oculis conspici, qui nunquam satiati, expletique

ab illo lacerato, vulneribusque cruentato corpore non potuerunt auerti? vna fortasse vox erat, ad hoc pari emissa consensu, vt tanquam bonus Imperator & aequus, strenuum militem, & labore defatigatum, confecto vitae bello missum faceret; quae iustissima Matris postulata, Dei non reluctantem animum in suam sententiam impulerunt; & diuinae eiusdem prouidentiæ visum est, tandem, vt Christi potiundi, & illorum aeternorum bonorum auiditas, tanquã diuturna sitis eo potissimum tempore expleretur: & quemadmodum Hieronymus, inquit, exoptatissimae rei velox nuncius, fidusque diuinæ voluntatis interpres Gabriel Arcangelus perpetuo virgini obsequio addictus eligitur. Iam vero, quod est ingenium tantum, quae tanta facultas dicendi, & copia, quae maximum, & incredibile illud gaudiũ, quo perfusa est optima, atque sanctissima parens, expresserit? illa quidem summa cum modestia gaudere, exultare, triumphare; sed sicuti erat vnicum probitatis exemplar, demisse Deo gratias agere, quod diuina Christi benignitas iam parata esset extinguere omnem diuturni sui desiderij ardorem, nec multo post accita Dei mors tandem imperio

rio roganti, obuiamq. prodeunti non asperas, non inimicas, non tristes, sed amicas, atque suaues iniecit manus, & multis quidem cum lacrimis, & lamentatione Christianorum virorum, mulierumque omnium, magno cum luctu, & gemitu Apostolorum, qui illuc ex omnibus Terrae partibus diuino consilio conuenerant, Dei matrem Caeli decus, bonorum praesidium, orbis terrarum lumen extinxit. O fortunata Mors & omni vita dulcior, & carior, quæ finis fuit adumbratae vitae, & initium solidae, & incorruptae, quae portus malorum, & terminus humanae miseriae tanta cum voluptate reddita est ei, cui debebatur, morienti dulcis, decora Deo, Immortali Beatorum cōcilio iucunda, Terris suis detractis ornamentis omnibus funesta, socijs, ac filijs in solitudine, & orbitate relictis acerba, ergo, qui tibi dies aeternae iucunditatis, atque lætitiae initium attulit, idem quoque omnibus, qui te singulari religione colebant, ac venerebantur eorum quibus adhuc abundarunt solatiorum finem constituit, quae hora tibi felix, & gloriosa eadem cæteris interuerso hoc cælesti, diuinoque thesauro, calamitosa, ac tristis illuxit, cuius quidem corpus,

quum

quum ex oppido exportaretur, quem fuisse creditis impiorum gaudium, qui existimabant homines in obliuionem eorum crudelitatis, atque facinoris esse venturos, si etiam Christi matrem, tanquam indicem sui sceleris sublatam esse vidissent? quem conuentum mulierum factum esse arbitramini, quum, vt credi facile poteſt, illud quoque corpus mox felicissimo illi spiritui aeterna societate coniungendum, vngerent vnguentis, complerēt coronis, & floribus, & vt tenuissimae earum opes ferebant ture, odoribusque incensis, vsque ad sepulturae locum prosequerentur? quem fletum maiorum natu, quorum ferè omnes illum, quoque diem memoria tenebant, quo die illa innocentissimum filium extremo, summoque supplicio affectum viderat, & dolorem omnium acerbissimum, tanquam aliquod telum totis animae visceribus hauserat? quam dissimilem hunc diem, illi diei videbāt esse, tunc enim ab omni aetate hominū, atque ordine acerbissimo quodam morsu doloris dilaceratā fuisse viderant, atque omni genere crudelitatis, & suppliciorum enecatā in filio, nunc vero cernebant animo tanquam oculis eandem ipsam exhausto vniuerso dolore, tanta

& incredibili voluptate perfundi, vt nullius non modo flumen ingenij, nulla dicendi, aut scribendi vis, & copia narrare, sed nec cuiusquam mens, & cogitatio capere posset illius animi diuini gaudia caelestia, tunc genti turpissimæ, & impurissimæ, vita eius in summa paupertate, vel potius egestate transacta, virginalis oris pudor, animi demissio singularis, vestitus asperitas, & moderatio despicatui fuerat, atque contemtui nunc vero videre videbantur eandem splendore virtutum clarissimarum illustrem, omnis anteacte vitae fructum percipere magnum, immortalem, ita, vt non modo praesentis diei gloriae nulla vnquam allatura esset finem aetas, sed eadem florescēs in dies magis se etiam refunderet in posteritatem, & futurum aliquando esset, vt propter eximiam sanctitatem etiam hostibus digna, quā sanctissime colerent videretur? felicissima igitur mors, & quauis vita licet iucundissima suauior, quod si ad speciem praeclara, ad aspectum iucunda, ad aestimationem preciosa Deo videri solet mors sanctorū eius, quanto magis eius mouisse oculos, & delectauisse putamus felicem sanctissimae omnium Virginis ex hac vita discessum, cuius integritas,
&

& innocentia singularis digna potissimum fuit, quae nouo, & admirabili, & omnem naturae vim excedente partu expleret diuturni desiderij nostri expectationem? si tanquam laborum, & miseriarum quietem non solum fortiter, sed etiam saepe libenter appetiuerunt ij, qui ferè perpetuis vitæ incommodis, atque molestijs conflictabantur, quod multas vnó dolore animi, & corporis paenas sæpe miseris adimi intelligerēt, quam te illā cupide mater sanctissima, atque optima adamasse crediderim, in qua vna perpetuo omnes fortunae fluctus tanquam in saxo frangebantur? si eam, denique boni, atque sanctissimi viri iucundam, & votis omnibus expetendam esse duxerunt, quod ea esset via in caelum, vbi illius praestantis, diuinaeq. naturae pulchritudinem, acie mentis diuino lumine illustratae percipientes, affluentem bonis omnibus felicitatē consequerentur, non est dubitandum, quin haec tibi certissima spes tam propinqui discessus obiecta, omnium maximam iucunditatem attulerit, quū ingentium meritorum frequentia circumsepta haberes pro comperto, te in sempiternum tempus immortalibus bonis fruiturā; & quot dies, quot horae, quot momēta

tuae vitae laborũ plenissimae adderentur, totidem etiam tuae maximae gloriae, felicitatique deduci? Quae cum ita sint quid moror in terris, quin istinc ad vos ò caelites venire propero? quorum felicissima societate amores, & deliciae meae continentur, quorũ non modo ad aures actionum, & virtutum illius concentus vehitur, verum etiam in oculis splendor, pulchritudoque defigitur, vel saltem, quum hoc fieri non possit cur in his artibus pro mea parte non versor, quorum illa princeps fuit, & quarũ adiumento ad caelum sibi viam cõmuniuit aequitate, labore, temperantia, castitate, studio virtutis, odio peccatorũ? quousque humi defixa mea mens erit? quousque cogitationes meae in illa cæli gaudia defigendae in luto voluptatũ, ac cupiditatũ omniũ totis vestigijs herebunt? quousq. leuissimarũ quarũdam rerum, & quasi pueriliũ ludorum vinculis veluti tenuissimis quibusdã laqueis contexto euerriculo teneri me patiar? ita ne? res abiectissimae, & sordidissimæ meum animum suo pondere ita deprimment, vt maxime in terram propendẽs ipse se erigere nequeat, eoque, quo hominum, Angelorumq. Regina penetrauit feliciter euolare? Iam vero, quæ vox

quae,

quæ latera, quae vires vix partē exiguā possint commemorādo sustinere earum laudum, & honorum, quibus in caelo, excepta est? existimare licet (sic enim caeli Reginae dignitas, sic Dei matris nomen exigebat) processisse obuiam illi venienti Christum opt. maximum, felicissimae matris foecūditatem, hominū generi salutarem, ad quam sicut omniū maximus dolor, ex crudelissima eius morte peruenerat, ita etiam maiorem prae caeteris ex ipsiusmet gloriae lætitiam venire voluisse: properasse deinde venerabilem illum veterum sanctorum Patrum chorum, eique voce maxima tantum honorem gratulatos, actasque esse ab illis parētibus humiliter gratias à quibus hominū familia, atque cognatio proseminata est, quod aperto sūma eius continentia Patriae caelestis introitu, quem ipsi omnibus sua incontinentia praecluserant, ad beatissima cæli gaudia, & clarissimam lucem per lōgos luctus, diutinasq. tenebras peruenissēt; egressos esse sacros diuinorum vatū coetus, maximeq. laetatos, ea omnia, quae ipsi diuino afflati numine de ea, deq. filio perobscure, & quasi per quædam inuolucra ostendissent rejectis integumentis illustrata esse, & palam omnibus fa-

cta,

cta, occurrisse beatam sanctorum innocentium turbam, seq. grauisos Christi causa in ipso vitæ huius limine, vestibuloq. abreptos in aliam longe praestabiliorem vitam, & nullum vnquam extremum habiturã fuisse traductos; prodijsse ad extremum innumerabiles Angelorum, & beatorũ omnium exercitus, atque adeo omnem Caelestem patriam prope conuulsam ex suis sedibus obuiã venisse, & insolito plausu, & acclamationibus maximis exceptam, eorumq. agminibus clausam iniecta veste immortalitatis, Regali in sede, aeterno, vndiq. splendore circumfusa haud multum infra magnitudinis Christi fastigium posita collocasse. Verum, qui tibi beatissima Virgo in id honoris culmen euecta, sensus erat? quae mens? credo equidem eam, Auditores, si pie nobis commẽtari licet supremam illam, atque diuinam Christi domini maiestatem intuentem, vehementer admiratam esse incredibilẽ eius caritetem, summam, inauditamq. clementiam plenam caelestis eloquentiae summis laudibus extulisse, quum præsertim replicaret memoriam rerum earum, quas ille gesserat in terris, & earum calamitatẽ cum præsenti felicitate conferret. O mitissime, atq; sanctissime

parens

parens fortasse dixerat, & simul fili generis, & sanguinis cognatione mihi dulcissime, quoniam pro dignitate laudare te satis commode non possum gaudebo tamen tua hac tam excellenti bonitate, & quoties ipsum te intuebor, à quo nusquam oculos deiciam, toties de tuis maximis beneficijs, toties de tua incredibili caritate, toties de tua singulari sapientia recordabor, qui quum tibi Dei formam gerenti innumera Angelorum agmina ad nutum præsto essent, amore saucius tua hac gloriosissima è sede cōsternatus te in has aerumnas intulisti, atq; homines tuae erga eos beneuolentiae praeter alia, hoc quoq; habere fortissimum pignus voluisti, ego anteaquā tuae beatissimae, diuinaeq. naturae maiestas, ac gloria meos ad oculos perueniret, & in hanc felicissimā vitam introirem, mecum de tuo cogitans beneficio satis mirari non poteram vim tui amoris immēsam, qui rem tibi tantam, tam nouam, tam incredibilem induxisset in animum, nunc vero oculis ipsamet cernens, quod assequi cogitando non poteram admiratione propemodū obruor, & stupore paene deficio considerans te tantorum exercituum Regem, quorum prope immēsis agminibus infinita cæli

spatia

spatia complentur, tuam diuinam maiestatem natura mortali quasi seruili quadam veste texisse, vt non modo nomen humano generi tuum ad translationem criminis accomodares, non modo vnũ te communis culpae reum substitueres, sed etiam quam damnatis crucem fixeras, tibi ipsi reseruares, quibus effatis complexã Dei pedes humillimis verbis illi gratias egisse credibile est, quod quacum omnes eius labores, omnia pericula particibatur, etiam praemia cõmunicasset. Verum vt eo tandẽ detur orationi nostræ digrediendi locus, quo maxime ad vtilitates nostras recasura sit, reputate cum animis vestris, Auditores, quibus susceptis laboribus, periculisq; aditis tanta haec, quasi merces rerũ ab ea gestarum gloria, & immortalitatis præmia successerint, reperietis enim maximorum meritorum laudem, atq; omnia virtutum ornamenta in Christi matrem confluxisse, quibus tanquam gradibus in caelum ascendisse videatur, sed nulla à Christo virtus ita in eius laude posita est, nullo ab alio fonte, eius adeo felicitatem deriuasse Christi voce testatum est, quam à singulari quodã studio, quo vehementius in dies semper incitabatur, vt suas omnes cogitationes, & stu

dia, ad diuinae legis normam, perſcriptumq. formaret; Etenim quum Christi verba, de loco ſuperiore, neceſſaria ad ſalutẽ praecepta tradentis, fauore multitudinis, atq; omnium applauſu exciperentur, atq; mulier vna è circunſtantiũ turba exclamaſſet, ò beatam quae te genuit parentem, & cuius ab vbere lac ſuxiſti, immo oportere eos perbeatos eſſe existimari reſpondit, qui aures ad Dei verba hebetiores non haberent, ſed eadẽ percepta animo, obſepta memoria, eaq. diligentiſſime custodita, quaſi ex vmbra ſaepius in exercitationẽ tanquã in medium agmen educerent, quid meã tu tantum matrẽ tali foecunditate beatam praedicas? non eiuſmodi praeconijs eius ſingularis gloria fulcitur, nõ eo loco iacta ſunt altiſſima felicitatis eiuſdẽ fundamenta, aliud nempe eſt, quo verè beata appellari poteſt, Dei legem incredibili ſtudio amplexa eſt, & in eius voluntate cõſtantiſſime perſeuerauit proxime deinde ad hanc laudẽ accedit illa ſingularis, & omnium linguis, atque litteris praedicanda virginitas, cui quidẽ tantus honos ſummo Dei iudicio delatus eſt, vt eius ſanguine tanquam humore collecto illam coegerit nubem, quae ſe intus includeret, quaq; effuſo imbre,

Luca xi.

terram

terram large, effuseq. rigaret. Nulla nota, nullo colore, nullis sordibus alliti in illam Caelestem patriam ingrediuntur ergo, qui adhuc sunt in possessione celsissimi illius pudicitiae, & virginitatis fastigij, vigilantissime illud contra carnis insidias tueantur, ad eiusdem conseruationem spiritum, & sanguinem conserant, iugulum potius, quam pudicitiā praebeant. Quos vero, aut vehemens perturbationū impetus, aut vis aduersariorum, & importunitas de eodē culmine deiecerit, alteram continentiae arcem, scilicet castitatem teneant; primum enim virgines, quemadmodum Regius vates cecinit post virginum Reginam ad Dei conspectum producetur, quas deinde castitatis studiosi consequentur, adducentur, inqnit, Regi Virgines post eā proximae eius afferentur illi. Qui igitur in prima aciei fronte pristinae integritatis nitore conspiciendi cum vitijs decertare non possunt, in altero militiae cornu consistant. Tu vero sanctissima Virgo, quae hodie supra omnes caelestes orbes euecta, supraq. omnes beatorum sedes constituta aequam laborum tuorum mercedem accepisti, despice nos, atq; tuis precibus adiuua, quos iam olim in solitudine destituisti, *Psal. 44.*

nobisq. pietatē à Deo, caeterasq. virtutes impetra, quibus in istam sedē, aeternamque domum ascendisti. Tui nominis aeterna memoria cum hoc templo consecrata est, tibi haec cura suscipienda est, tibi haec opera sumenda: vt hic ornatissimus Romanorum adolescentum conuentus, qui se tibi praecipuo quodam reuerentiae vinculo deuinxerunt pectora, omnium virtutum praesidio in hoc huius miserae vitae bello muniant, postea corporibus elapsi vitae tecum perpetuitatem pariter, & gloriam consequantur.

LAVS DEO B.Q.V.M.

PRO-

PROBLEMA.

Demonstrandum est fieri posse, vt constituto in aliqua mensa lumine, & è directo luminis vltra quoddã foramẽ, vel rimã homine; homo quidẽ ille à lumine illo illuminetur, ipse tamen, quæ ad vtranque sunt partem luminis videat, lumen tantum ipsum videre non possit, & multa alia, quæ enumerare longum esset, demonstrari tamen eadem demonstratione possunt, quam mox adducemus, vbi prius vnum, vel alterum, quod dilucidiorem, breuioremque reddat demonstrationem premiserimus ex prospectiuis.

Primum est, id quod 1. lib. 2. Theorem. Vitellio, & num. 2. lib. 7. Alhacen Instrumento quodam experiri conatur, videlicet radios, quorumcunque luminum, & multiplicem formam, secundum rectas lineas protẽdi. Radium vocant lineam luminosam, quemadmodum & lineam radialem eam per quam formarum fit diffusio: ex quo patet tam radium, quàm lineam radialem differe à linea Mathematica. si enim per lineam Mathematicam, aut lumen, aut

vlla formarum defferri posset, cum eadem linea Mathematica ex vnico solum puncto corporis luminosi, vel aliqua forma imbuti protendi queat, necesse esset lumen quoque aut aliquid formae in puncto mathematico posse existere, quod formis corporeis concedi nequit.

Radius igitur, vel linea radialis omnino erit linea physica, videlicet, huiusmodi, quae licet non solum in longum, vt linea mathematica, sed etiam in latum diuisibilis sit in infinitum, actu tamen, quoad eius latitudinem amplius subdiuidi non possit, vel certe, quae latitudinem eam obtineat, quae necessaria est, ad partem aliquam luminis, vel formæ deferendam. Vtuntur nihilominus perspectiui in suis Demonstrationibus lineis mathematicis, quas medias imaginantur intra radios, vel lineas radiales, propterea quod per huiusmodi lineas non modo error nullus demonstrationibus afferatur, sed potius ab erroribus hac via vindicentur, illustrenturque vt experientia ipsa testatur, quibus proinde, et nobis tum in propositi problematis demonstratione, tum in confirmatione paulo ante adducti Theorematis,

tis, & alterius deinceps adducendi uti licebit. Et licet supradictum Theorema sine ulla comprobatione assumere possemus, quippe quod ab aliis iamdudum pluribus experimentis sit stabilitum; quia fundamentum tamen, id ipsum est eorum fere omnium, quae dicentur, non ab re fore puto si eius veritatem uno vel, vel altero argumento praesentem exibeam.

In primis ergo mirum videri non debet radios, quorumcunque luminum multiplicationemque formarum siue specierum, quam per lineas radiales fieri constat, secundum lineas rectas protendi, quum eae omnium linearum ab uno puncto ducibilium in alterum sint breuissimae, nihilque proinde videantur habere superfluitatis, quam quidem prouidissima natura auersata est, auersabitur ergo etiam hanc in extensione luminum, formarumque superfluitatem, quae sicut ad arcuatas, cuiuscunque sint generis lineas non consequitur, ita per lineas rectas summe compendiosas conuenientissime euitatur.

Deinde si (quae in huiusmodi quaestionibus soluendis exactissima esse solent) consulere velimus magistram experientiam, rem ita se habere, ut modo

ratione persuasum est, hac via, & experimento discemus.

In tabella aliqua longa, & plana, quae sit, verbi gratia A B C D *sit ducta per eiusdem longitudinem* E F *& prope extrema latitudinis eiusdem tabellae sint quoque signatae rectae* G E H *&* I F K *Rectam,* E F *, secantes per vndecimam, primi ad angulos rectos in* E *, &* F *, ex quibus rectis,* G E H *;* I F K *, erigantur aliae duae tabellae* G H L M *,* I K N O *, mediocris crassitiei, quae per scholium propositionis* 18. *lib.* 11. *Euclidis rectae existant super planum tabellae* ABCD *, eaedemque exiguis perforentur foraminibus in punctis* P *, &* Q *, rectarum* E P *;* F Q *, quae in planis* G H L M . I K N O *, eductae sunt ex punctis* E *, &* F *, perpendiculares ad rectas* GH *,* IK *, per* 11. *libri* 1. *sintque* EP *,* FQ *. aequales, atque adeo recta* P Q *, iungens foramina* P *, &* Q *. existat per ea, quae iam demonstrabuntur parallela ipsi* E F *, quoniam enim plana* G L *,* I N *, recta sunt ad planum* A B C D *. cum quo faciunt communes sectiones rectas* G H *,* IK *, rectaeq.* EP *,* FQ *, in eisdem planis* G L *,* I N *, statuantur perpendicula-*

res

res ad prædictas cõmunes sectiones GH, *I K, erunt per 4.defi. 11. eaedem recta E P, F Q. perpendiculares ad planum A B C D; & per 6. eiusdem libri erunt inter se parallelae: & idcirco, quum per 7. eiusdem tam recta E F, quam recta P Q. in eodem existant plano cum rectis E P, F Q. omnes quatuor rectae E P, F Q, E F, P Q. in eodem plano erunt, & quoniam rectae E P, F Q. vt dictum est sunt aequales, & parallelae erunt quoque per 33. primi rectae E F, P Q. parallelae, quod erat demonstrandum. Fiat praeterea tertia tabella R S T V, prioribus GL, I N, per omnia similis non tamen affixa plano* ABCD, *sed libera ita, vt nũc promoueri possit versus tabellam* GL, *nunc retrahi versus oppositam I N, semper tamen insistat recta plano A B C D, & recta Y X, in cuius extremitate X, perforata est quoque tabella, R S T V, quaeq; aequalis ponitur ipsis E P. F Q. semper existat perpendicularis ad planum* ABCD. *& ad rectã E F, id quod fiet si eidem tabellae* R T, *affigatur triangulum, a b c, ita vt rectum sit ad eandem tabellam, & eius latus b c, rectum tam ad rectam R S, quam ad rectam Y X, hac enim ratione, vbicunque eadem tabella*

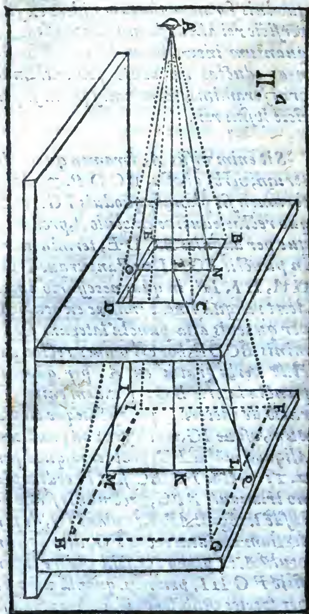
bella R *T*, *posita fuerit super tabellam A B C D, si quidem latus b c, trianguli a b c, congruat rectae E F, erit tam recta* R *S, ad E* F, *quam Y X, tum ad eandem E F, tum ad planum A B* C *D, perpendicularis, atque idcirco in eiusmodi situ tabellae* R *T, eadem recta Y X, semper erit parallela rectis* E P, *F Q, per 6. vndecimi, & recta* P *Q. transibit perpetuo perforamen* X, *quum anguli PXY, QXY, semper sint recti, & ideo per* 14. 1. *rectae* XP, XQ. *vnam eandemque constituant rectam lineam P X Q.*

Hoc instrumento in hunc modum constructo facili negotio experiemur, num radij, verbi gratia, solares per lineam rectam protendantur intromissos namque per vtrunque foramen P. & Q. *radio P Q. si tabellam* R *T, primo quidem constituamus prope tabellam* G *L, postea vero paulatim ab ea remoueamus versus tabellam I N, ita tamen, vt semper latus b c, trianguli a b c. conueniat cum recta E F, aduertemus eundem radium* P Q. *penetrantem foramina P, & Q. transire semper per foramen quoque X, quod fieri nulla ratione posset nisi radius P Q. per lineam rectam foret extensus hoc est idem semper existeret*

quoduis foramen tantum videre ex superficie rei alicui foramini oppositae, quantum intercipitur inter rectas lineas eductas ex oculo per extremas oras foraminis, terminatasque in superficie ipsius rei.

Sit enim visus A, foramen quadrilaterum; verbi gratia, B C D *E, & vltra foramen sit planum quoduis I* G. *in qua rectae eductae ex oculo A, productae que per angulos B* C D *E, terminentur in punctis EGHI, nectanturque F G,* G H, *HI, IF, in quas necessario incident reliquae lineae emissae ex oculo A, per quaevis alia puncta laterum foraminis BCDE, hoc est omnes; rectae ductae verbi gratia ex A, per quaevis puncta lateris B* C. *(eadem enim est ratio de caeteris,) productaeque ad planum, vsque IG, pertingent ad punctum aliquod rectae FG, propterea, quod per 2. 11. rectae FG, BC, sint in eodem plano trianguli AFG, & cõmunis sectio eiusdẽ triãguli AFG, & plani I G, sit per tertiam eiusdem recta FG, dico igitur oculũ A, ex plano IG, solũ videre superficiẽ F G HI, primo.n. quoniã visio fit per species visibiles & ideo ab oculo ea solũ videantur, quorũ species ad eum pos*

sunt

sunt

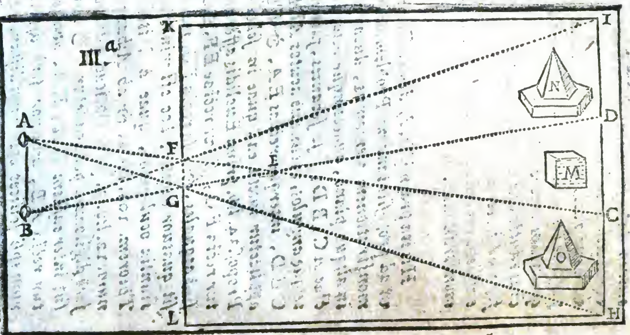
sunt pertingere, necesse est oculum existentem in A, per foramen BCDE, ea solum videre ex superficie IG, quorum species visibiles per idem foramen BCDE, peruenire possunt ad eundem oculum A. Deinde quoniam in Theoremate paulo ante demonstrato ostensum est species illas visibiles per lineas rectas deferri consequitur eundem oculum A, ea solum puncta superficiei IG, posse conspicere ex quibus possibile est rectas educere, easdemque protrahere per foramen BCDE, vsque ad oculum A. Quod si ergo ostendemus solum ab illis punctis, quae sunt intra quadrilaterum FGHI, per foramen BCDE, produci posse rectas ad oculum A, confirmatum omnino erit, quod asseritur. Id autem deducemus in hunc modum.

Sumatur intra quadrilaterum FGHI, quoduis punctum K, nectatur que A K, dico eam transire per foramen BCDE. per K, enim ducatur LKM, nectanturque A L, A M, quae iuxta superius demonstrata secabunt latera BC, E D, in N, & O. eruntque rectae L M, N O, in eodem plano, ac proinde recta A K, quae existit inter rectas A L, A M, secabit rectam N O, inter puncta N, & O; verbi gratia in P. &

ideo

extremitates foraminis BCDE, constat vtrumlibet oculorum (eadem est in vtroque ratio) tantum videre ex superficie rei alicui foramini oppositae quantum intercipitur inter lineas rectas eductas ex oculo per extremitates foraminis, terminatasque in superficie eiusdem rei, id, quod secundo erat demonstrandum.

His ita praemissis, & demonstratis, vt ad propositi tandem Problematis demonstrationem veniamus, ducantur in aliquo plano, quaecunque duae rectae A C, B D, sese secantes, facientesque angulos, vtcunque acutos AEB. CED, interque rectas EA, & EB, applicetur iuxta ea, quae in scholio, Propos. 34. lib. primi Euclidis afferuntur recta F G, sic vt rectae EF, EG, sint aequales, & ipsa recta FG, minor sit quatuor digitis, hoc est minor distantia oculorum, quae à Vitelli. Theorem. 108. lib. 4. & ab Alhazen. num. 12. lib. 3. suae Opticae quatuor fere digitorum poni videtur & rursus inter easdem E A, E B, applicetur recta A B, quatuor ferè digitorum ipsi scilicet oculorum distantiae aequalis, adeoque maior recta F G,

III.a
K
I
N
A
F
D
E
M
G
C
B
O
L
H

Praeterea inter rectas E C, E D, *applicetur similiter recta* C D, *maior latitudine rei, quam libet abscondere.* Et *quoniam triangula* E F G, E C D, *sunt isoscelia habentia angulos ad* E, *equales erunt per Corollarium primum 32. primi reliqui duo anguli aequales* E F G, E G F, *trianguli* E F G, *aequales duobus angulis equalibus* E C D, E D C, *trianguli* C E D; *adeoque angulus* E F G, *aequalis alterno* E C D, *& ideo quum per 27. primi recta* C D, *hoc est, eadem vtrinque protracta videlicet recta* H I, *sit parallela ipsi* G F, *erit per 29. primi angulus externus* A F G, *aequalis interno, & opposito* F G H, *sed angulus* A F G, *vna cum angulo* F A G, *duobus est rectis minor, per 17. primi igitur, & angulus* H C A, *vna cũ angulo* F A G, *minor est duobus rectis, sunt autem eadem de causa quoq; anguli* I D B, D B I, *minores duobus rectis; per 13. igitur pronunciatum rectae* A G, B F, *protractae concurrent cum protracta vtrinque* C D, *videlicet in* H, & I. *Intelligatur iam in punctis* A, & B, *constituti duo oculi,* A, & B. *& per rectam* F G, *ductus paries, qui aperturam habeat cuius latitudinem mensuret* F G, *at vero altitudinem*

habeat quamcumque. deinde vltra hunc parietem inter quidem rectas E D, E C, intelligatur constitutum aliquod visibile, verbi gratia, cubus M, inter vero rectas B D, B I, interque rectas A C, A H, duae pyramides N, & O, quas dico videre oculos existentes in A, & B, per foramen F G, *quamuis cubum M, eisdem per foramen* F G, *directe oppositum nullo modo videant. nam per Theoremata duo paulo ante demonstrata oculus existens in A, solum ea videt per foramen* F G, *quae comprehenduntur inter rectas A C, A H, & similiter oculus existens in B, solum ea, quae continentur inter rectas B D, B I. quum igitur cubus M, existat tam extra rectas A C, A H, quam extra rectas B D, B I, pyramides vero* N, *& O, inter easdem contineatur vt suppositum est; Pyramis, quidem N, inter B D, B I, & pyramis O, inter A C, A H: idcirco oculus quidē A, conspiciet pyramidem O, & oculus* B, *pyramidem N, neuter tamen intuebitur cubum M, & nihilominus cubus M, si lumen haberet illuminaret aliquam partem faciei inter oculos A B, eo quod directe opponatur foramini FG, vt patet. Eandemque*

demque ob causam si super cubum M, intelligatur positum lumen aliquod illud illuminaret quidem similiter partem faciei inter oculos A, & B, ipsi tamen oculi A, & B; licet viderent ea, quae ad vtramque sunt partem luminis, nempe pyramides N, & O. lumen tamen ipsum videre non possent.

F I N I S.

Errata	*sic corrige*
pag. 21. Numris	Numeris
32. Fatiscis	Fatiscis
42. Recipere vellent	recipere
46. In Hieronymus	Hieronymus
59. Goradibus	Gradibus
66. Respondeba	despondebo
68. Amandus	Amandandus
70. Et in lucemque	in lucemque
89. Ac	ad
196. ornatae	ornate
221. scelererum	scelerum
223. oratiocinantem	ratiocinantem
224. eae	ij
209. imbroba	improba
236. Conantem	cessantem

Regeſtum.

† A B C D E F G H I K L M N O
P Q R S.

Singula ſunt folia, præter S, & †,
quæ ſunt ſemifolia.

R O M Æ,
Apud Aloyſium Zannettum. 1603.

Superiorum permiſſu.

